

7-8

1978

6

PORADNIK bibliotekarza

MIESIĘCZNIK

TREŚĆ

JACEK WOJCIECHOWSKI: Seminaria biblioteczne	149
ZOFIA PORCZYŃSKA: Działalność społeczno-wychowawcza nauczyciela-bibliotekarza w środowisku lokalnym	152
CZESŁAWA MIKŁASZEWICZ: Aktyw biblioteczny Szkoły Podstawowej nr 4 w Lęborku	155
ALINA WIACZKIS: Jak uczymy historii w bibliotece szkoły zawodowej . .	160
Nagroda im. Heleny Radlińskiej za wybitne osiągnięcia w dziedzinie bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa w roku 1978 (EWA PAWLIKOWSKA) . .	162
JADWIGA ANDRZEJEWSKA: Lekcje biblioteczne. Wybór materiałów bibliograficznych	164
ALICJA MOSKALUKOWA: Generał Karol Świerczewski — Walter we wspomnieniach współczesnych	168
SYLWETKI BIBLIOTEKARZY	
Feliksa Poździk z Biblioteki Gminnej w Sułowie (ZOFIA ALBIGOWSKA) . .	171
NIEDALEKO GMINY	
Zaproszenie do podróży (JAN BURAKOWSKI)	172
BARBARA JAROSZ: Czasopisma do bibliotek szkolnych	173
TEMATYCZNE ZESTAWIENIA KSIĄŻEK	179
TERESA BIENKOWSKA: Kultura w rodzinie i dla rodziny. Wybór literatury .	179
IZABELLA STACHELSKA: Nowe książki dla dzieci i młodzieży	183
SŁOWO WIATR — PISMO GRUNT	
abe: Wędrowanie bez końca	185

Wkładka: Spis treści rocznika 1977

Indeks 36959

Redaktor naczelny: Władysława Wasilewska. Sekretarz redakcji: Cecylia Gugulska.
 KOLEGIUM DORADCZE: Jan Burakowski, Wiesława Cholewińska,
 Jadwiga Czarnecka, Zofia Dąbrowska, Krystyna Kuźmińska, Danuta Ostaszewska,
 Jacek Szambelan, Jacek Wojciechowski.

Nakładem — Wydawnictwa „Czasopisma Wojskowe”, ul. Grzybowska 77,
 00-950 Warszawa tel. 20-42-85.

Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
 Adres redakcji i administracji: 00-335 Warszawa, Konopczyńskiego 5/7, tel. 27-08-47
 Konto PKO: Warszawa I OM 1531-2411. Prenumerata roczna: 96 złotych.
 Cena zł 16.— Podpisano do druku i druk ukończono w październiku 1978.
 Nakład 11 500 egz. Ark. druk. 2.50., ark. wyd. 3.50. Papier ilustr. V kl. 70 g.

Wojskowa Drukarnia w Gdyni. Zam. Nr 1104. 78. R-4

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

7-8

345-346

ROK XXX

LIPIEC—SIERPIEŃ

1978

JACEK WOJCIECHOWSKI
TORUŃ

Seminaria biblioteczne

Współcześnie już prawie w każdej dziedzinie aktualizacja wiedzy i rozwój fachowych umiejętności to podstawowe warunki prawidłowego wykonywania zawodu. W bibliotekarstwie świadomość takiej potrzeby istnieje od dawna.

Istnieje między innymi dlatego, że system kształcenia zawodowego był dotychczas enigmatyczny, ale jeszcze bardziej — z powodów natury ogólniejszej. Mianowicie optymalne przygotowanie bibliotekarza wymagałoby wiedzy, w istocie niemożliwej do opanowania w ciągu najdłuższego nawet okresu nauki. Ponadto charakter „przedmiotu” sprawia, że wczorajsze kompendium wiedzy jutro objawi rozmaite luki, bo każdy miesiąc przynosi nowe dokonania.

Z tej świadomości zrodził się przed laty system doskonalenia zawodowego — w formie stałych szkoleń seminaryjnych — wzorowany początkowo na modelu nauczycielskim, z czasem zaś indywidualizowany i ulepszany. Nigdy oczywiście nie udało się osiągnąć sytuacji optymalnej, zwłaszcza że taka w ogóle nie istnieje, ale — bez przesady: wysoki poziom wiedzy ogólnej i zawodowej większości bibliotekarzy jest namacalnym dowodem skuteczności przyjętej formuły doskonalenia.

Tu może warto objaśnić sens zastosowanego pojęcia. Otóż za system szkoleń seminaryjnych uważam formę samokształcenia kierowanego, realizowaną w sposób stały, poprzez cykliczne zebrania wykładowo-prelekcyjne, inspirowane kierunki samodzielnego doskonalenia.

Rzecz jasna, nieprawdą jest, iżby same zajęcia seminaryjne mogły stanowić (bez własnej pracy uczestników) dostateczną formułę doskonalenia, jak również, by pojedyncze konferencje przynosiły jakiegokolwiek istotne efekty kształceniowe, aczkolwiek robocze spotkania specjalistyczne, zwłaszcza programowo wkomponowane w system, mogą mieć praktyczny sens. Natomiast nie mają żadnego sensu improwizowane spędy, zwane rozmaicie, ostatnio nawet (o zgrozo!) „sesjami naukowymi”, które mimo butnej nazwy i wysokich kosztów stanowią w istocie melanz nudy i jałowych oczywistości.

Tradycyjny system bibliotecznych seminariów uległ w ostatnim okresie licznym perturbacjom — z różnych zresztą przyczyn — i poszukiwanie właściwych rozwiązań ciągle jeszcze trwa. Po zmianach organizacyjnych wiele dawnych ośrodków zaprzestało dotychczasowych funkcji doskonalących, z kolei powstały nowe, nie od razu zdolne do kontynuacji tej działalności. Ponadto zmieniły się również tradycyjne zespoły uczestników seminariów (odtąd z reguły liczniejsze), tracące programową ciągłość doskonalenia.

Nie zabrakło zresztą także i trudności natury fiskalnej oraz kadrowej. Niedostatek środków „delegacyjnych” znacznie ograniczył kontakty terenowe, zaś kiepskie uposażenia bibliotekarskie stygają wysoką rotację personelu, która dla wszelkich działań systematycznych stanowi przeszkodę wręcz fundamentalną.

Z kolei ujawniły się również pewne zmiany jakościowe o charakterze pozytywnym. Studium korespondencyjne, pomimo przygnębiającej nazwy (Centrum itd.), wyraźnie okrzepło i liczba wykwalifikowanych bibliotekarzy wzrosła w sposób odczuwalny. Lawinowo rozmnożyły się ośrodki akademickiego kształcenia bibliotekarzy i — chociaż tak diametralna zmiana sytuacji bardziej niepokoi, niż cieszy — faktem jest, że pierwsi absolwenci właśnie penetrują możliwości zatrudnienia. Niezależnie więc od indywidualnych refleksji poziom aktualnych i potencjalnych uczestników szkoleń zmienił się wyraźnie.

Tym bardziej zatem koncepcja doskonalenia zawodowego wymaga przemyśleń i nowych rozwiązań. Należy, jak się wydaje, zweryfikować dotychczasowy model szkoleń seminaryjnych i wszechstronnie zestawić z aktualną sytuacją systemu bibliotecznego.

Dla uporządkowania dalszych rozważań posłużę się (powiedzmy, że dość swobodnie) klasyczną formułą H. Laswell, która następnie legła u podstaw współczesnych modeli analizy treści. Otóż sądzę, że budowę (czy raczej: przebudowę) koncepcji doskonalenia zawodowego można sprowadzić do odpowiedzi na poniższe pytania:

1. Kto?
2. Dla kogo?
3. W jakim celu?
4. W jaki sposób?
5. Co?

Trywialne z pozoru pytanie, kto miałby realizować szkolenia seminaryjne, nasuwa jednak szereg wątpliwości. Istnieje bowiem w sieci bibliotek publicznych kilka wariantów organizacyjnych, istnieją też różne sytuacje szczegółowe, stąd zaś wynikają odmienne koncepcje systemu doskonalenia.

Powiedzmy od razu, że organizacja szkoleń seminaryjnych jest obowiązkiem instytucji w podsystemie regionalnym — centralnej. Mówiąc jaśniej: doskonalenie zawodowe w każdym województwie powinna organizować, koordynować oraz — częściowo — realizować Biblioteka Wojewódzka. Udział innych instytucji, np. zakładów kształcenia, jest oczywiście możliwy i często konieczny, ale tylko na wyraźne, konkretne zlecenie wspomnianej biblioteki centralnej.

Wobec nieoczekiwanej obfitości zakładów kształcenia bibliotekarzy pojawiły się (sporadyczne) koncepcje przekazania tym placówkom funkcji doskonalących. Uważam ten pomysł za absurdalny. Doskonalenie skuteczne i sensowne musi mieć ścisły związek z konkretną działalnością oraz sytuacją kadrową, inaczej staje się czczą abstrakcją. Z kolei bez władnego systemu doskonalenia nie ma możliwości (w bibliotekarstwie) skutecznego zarządzania, więc realizacji funkcji motywacyjnych, organizatorskich oraz kontrolnych.

Upředzając nieco wyjaśnienia szczegółowe, chciałbym zaproponować umowny podział seminariów na dwa zasadnicze rodzaje, mianowicie podstawowe i seminaria szkoleniowe — wielotematyczne, ogólne, realizowane według jednego programu dla wszystkich bibliotekarzy w rejonie, oraz seminaria specjalistyczne, związane z konkretną specjalnością zawodową lub wybraną dziedziną działalności bibliotecznej.

Optymalny model szkoleń podstawowych zakłada realizację tych seminariów przez Biblioteki Wojewódzkie dla placówek szczebla gminno-miejsko-dzielnicego, oraz z kolei przez te biblioteki dla wszystkich filii w swoim rejonie. O ile jednak rozwiązanie pierwsze nie budzi wątpliwości, o tyle taka realizacja seminariów filialnych wydaje się w praktyce mało prawdopodobna. Choćby dlatego, że odrębne szkolenia dla grup mniejszych niż 20-osobowe (uwzględniając 10% możliwej absencji) są nieopłacalne.

Przyjmijmy zatem, że dla swoich filii realizują seminaria te biblioteki

miejskie, gminne oraz dzielnicowe, które dysponują dostatecznie licznymi zespołami uczestników. Dla pozostałych proponuje się natomiast szkolenia rejonowe, z możliwym ograniczeniem liczby grup seminaryjnych, ponieważ w grę wchodzi względy organizacyjne i ekonomiczne.

Rozwiązaniem najlepszym wydaje się realizacja rejonowych seminariów filialnych (tj. bez udziału placówek gminnych) przez biblioteki rejonowe, zwane niekiedy delegaturami WBP, oraz przez same Biblioteki Wojewódzkie dla rejonów podległych w sposób bezpośredni. Tam gdzie wszelkie funkcje ponadgminne zlikwidowano, pozostaje możliwość przywrócenia ich w sferze szkoleń bądź... samodzielna realizacja wszystkich seminariów grupowych bezpośrednio przez WBP, co jest wszakże wariantem najgorszym, bowiem w praktyce oznacza to „katorżniczą” konieczność permanentnej organizacji seminariów. I właśnie dlatego zamysł powierzenia funkcji rejonowych niektórym bibliotekom nie był tak absurdalny, jak to się niejednemu kiedyś wydawało.

Oczywiście, seminaria rejonowe nie wykluczają częściowego udziału realizacyjnego i organizacyjnego bibliotek wojewódzkich. Wręcz przeciwnie, istnieje taka konieczność: realizacyjna — w formie opracowania lub zatwierdzenia programów i przeprowadzenia niektórych zajęć, organizacyjna — w postaci wsparcia finansowego (zwrot kosztów podróży i honorariów), pomocy w doborze prelegentów, opracowania materiałów itp.

Realizacja seminariów specjalistycznych należy już wyłącznie do kompetencji bibliotek wojewódzkich, atoli — zależnie od rodzaju, częstotliwości, liczby uczestników oraz możliwości finansowych — zachodzi możliwość, a często i potrzeba, organizacji szkoleń międzywojewódzkich. Tak pojmowana współpraca ponadregionalna jest zresztą faktycznie praktykowana, ujawnia widoczne korzyści, zaś ewentualne przeszkody (np. natury finansowej) nie stanowią w istocie poważniejszego problemu.

Chciałbym wyjaśnić, że do semina-

riów specjalistycznych zaliczam również szkolenia dla bibliotekarzy związkowych. Aczkolwiek bowiem są to seminaria o charakterze podstawowym, ogólnym, niemniej w ich programie należy koniecznie uwzględnić nieco odmienną specyfikę placówek, zawsze w jakiś sposób związanych z dużym, zorganizowanym i zintegrowanym środowiskiem pracowniczym.

Nawiasem mówiąc, akurat w systemie szkoleń dla bibliotekarzy związkowych rejestrujemy ostatnio największe spustoszenia. Różne problemy organizacyjne przyczyniły się do „zapomnienia” o dawnych uzgodnieniach między MKiS oraz CRZZ, natomiast właściwa komórka CRZZ — po krótkim okresie aktywności — powróciła do dawnego stanu apatii. Z kolei w niektórych województwach liczba bibliotek związkowych wyklucza sens realizacji odrębnych seminariów. Powstaje wówczas jednakże moliwość zapewnienia tym placówkom szkoleń międzywojewódzkich bądź dokooptowania bibliotekarzy związkowych do jednej z seminaryjnych grup bibliotekarzy sieci publicznej.

Z dotychczasowych dywagacji krytykuje się również — częściowo — odpowiedź na pytanie dla kogo realizować szkolenia seminaryjne. Najogólniej mówiąc: dla wszystkich aktualnie zatrudnionych bibliotekarzy. W praktyce jednak pojawia się konieczność precyzyjniejszych ustaleń.

Stosunkowo najłatwiej można określić uczestników seminariów specjalistycznych. Otóż w danym cyklu szkoleń specjalistycznych powinni uczestniczyć ci bibliotekarze, którzy realizują w praktyce zadania przedmiotowej specjalności jako podstawowe. Nadto wskazany jest udział — jednak już tylko na miarę możliwości — tych pracowników, którzy wzmiankowanym zadaniom poświęcają znaczną część swojego czasu pracy. Tę grupę uczestników niekiedy należy dobierać w sposób selektywny, uwzględniając stan wiedzy i potrzeb.

Ze względu na specyficzny charakter w seminariach dla kierowników bibliotek gminnych, miejskich i dzielnicowych powinni uczestniczyć tylko kierownicy oraz instruktorzy tych placó-

wek. Natomiast pozostałym pracownikom bibliotek tego szczebla należy zapewnić możliwość udziału w szkoleniach dla filii. I właśnie budowa zespołów, uczestniczących w tych (tj. filialnych) seminariach, nasuwa zazwyczaj pewne trudności. Powstaje mianowicie wątpliwość co do zasady podziału i wobec tego proponuje się rozmaite rozwiązania.

Z praktycznych względów podstawową regułą podziału powinien być układ administracyjno-terytorialny. Przemaszają za tym niskie koszty, łatwość komunikacji, a także — co nie jest bez znaczenia — motywy integracyjne nowych organizmów bibliotecznych. W jednostce administracyjnej, w której zespoły bibliotekarskie są dostatecznie liczne (ale nie zbyt liczne), konstrukcja grupy seminaryjnej nie powinna nasręczać trudności. Chyba że... część kadry to pracownicy ryczałtowi, zatrudnieni także w innym miejscu pracy; wówczas zachodzi konieczność odpowiedniego dostosowania czasu szkolenia do możliwości uczestników.

Przy mniejszej liczbie bibliotekarzy w jednej gminie lub mieście optymalne rozwiązanie stanowią seminaria rejonowe. Natomiast wówczas, kiedy tak skonstruowane grupy seminaryjne okazują się zbyt liczne lub jest ich za dużo, powstaje potrzeba zastosowania kolejnej zasady podziału.

Jako tę normę (drugą w kolejności) należałoby przyjąć charakter zatrudnienia, oddzielić pracowników etatowych od ryczałtowych i stworzyć dogodne warunki realizacji (porę dnia, czas trwania) szkoleń. Natomiast dyskutowaną niekiedy zasadę podziału grup według stażu pracy i kwalifikacji uważam za abstrakcyjną i — co to ukrywać — dyskryminującą. Wielotematyczny program seminariów stwarza (i powinien stwarzać), przynajmniej częściowo, dla wszystkich sytuacje nowe, a już od rozwiązań metodycznych zależy, kto jakie korzyści z zajęć wyniesie.

Dla ilustracji powyższych wywodów posłużę się fikcyjnym schematem podstawowych seminariów filialnych w województwie „N”. Oto proponowane grupy seminaryjne:

grupa 1 — dzielnica „X” — 45 uczestników,

grupa 2 — dzielnica „Y” + rejon bezpośredni = etaty — 38 uczestników,

grupa 3 — dzielnica „Y” + rejon bezpośredni = ryczałty — 42 uczestników,

grupa 4 — miasto i gmina „Z” 26 uczestników

grupa 5 — rejon „A” — 36 uczestników,

grupa 6 — rejon „B” = etaty — 27 uczestników,

grupa 7 — rejon „B” = ryczałty — 40 uczestników.

Część II w następnym numerze.

ZOFIA PORCZYŃSKA
ŁÓDŹ

Działalność

społeczno — wychowawcza

nauczyciela — bibliotekarza

w środowisku lokalnym

Współczesna szkoła środowiskowa, szkoła otwarta, obejmuje swoim planem wychowania wszystkie kręgi środowiskowe oraz sytuacje, w których odbywa się proces kształtowania osobowości dziecka. Współpracuje z rodzicami, organizacjami społecznymi, środowiskiem zamieszkania uczniów, zakładami pracy, instytucjami upowszechniania wiedzy i kultury oraz ze środkami masowego przekazu.

W działalności środowiskowej szkoły można wyróżnić dwa rodzaje oddziaływań, występujących równolegle: działania bezpośrednio skierowane na dziecko oraz działania obejmujące instytucje i środowiska, w których przebiega proces rozwojowy dziecka. Zadaniem działalności pośredniej jest upowszechnianie kultury pedagogicznej w środowisku, wpływanie, aby dzia-

łałność prowadzona przez instytucje i organizacje pozaszkolne była zgodna z założeniami pracy wychowawczej szkoły zarówno w zakresie celów, zasad, jak i metod oddziaływania wychowawczego.

W realizacji zadań szkoły w środowisku biorą udział wszyscy nauczyciele. W planowaniu działań zasadą jest przestrzeganie, aby kierunek pracy społeczno-wychowawczej w środowisku wiązał się z pracą nauczyciela wewnątrz szkoły, z jego doświadczeniami, aspiracjami i dążeniami, aby był zgodny z jego przygotowaniem zawodowym, z jego zainteresowaniami i zamiłowaniem.

Ważna rola w zakresie pracy w środowisku przypada również nauczycielom-bibliotekarzom, którzy do współpracy ze środowiskiem zostali zobowiązani między innymi Instrukcją o prowadzeniu bibliotek szkolnych¹. W instrukcji tej kilkakrotnie podkreśla się, że praca biblioteki nad rozwijaniem czytelnictwa uczniów, nauczycieli, rodziców i środowiska opiera się na współdziałaniu dyrektora szkoły, nauczycieli, bibliotekarza, organizacji młodzieżowych, rodziców, przedstawicieli zakładów opiekuńczych, bibliotek pozaszkolnych oraz innych instytucji i organizacji, mających w programie swej pracy problematykę czytelnictwa. Na przykład w rozdziale III instrukcji czytamy:

Bibliotekarz nawiązuje kontakt z różnymi instytucjami, które w działalności swej uwzględniają rozwijanie czytelnictwa dzieci i młodzieży (ZHP, ZMS, ZMW, TPR i in.). Współpraca bibliotekarza z biblioteką publiczną [...] może znaleźć wyraz: w uzgadnianiu zasad doboru i planu uzupełniania zbiorów w celu zaspokojenia potrzeb czytelnictwa dzieci i młodzieży szkolnej danego środowiska, w uzgadnianiu planów pracy, które zapewnią konsekwentne oddziaływanie na młodzież przy pomocy książki, w wymianie obserwacji dotyczących czytelników i doświadczeń pracy z uczniami, we wspólnym organizowaniu imprez czytelnictwa.

O doświadczeniach w tym zakresie dowiadujemy się z artykułów publikowanych m.in. na łamach czasopism bibliotekarskich: „Poradnika Bibliotekarza” i „Z Doświadczeń Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych”².

Bardziej wszechstronnych informacji dostarczyć mogą badania empiryczne prowadzone na terenie Łodzi, Pabianic, Bielska-Białej i kilku mniejszych miejscowości.

¹ „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyzszego” 1969 nr B-3 poz. 28.

² M. Bielańska: Współpraca biblioteki szkolnej z biblioteką powszechną w środowisku. W: *Biblioteki szkolne w Polsce Ludowej*. Warszawa 1966 s. 328–347; B. Cieślak: Rola bibliotek szkolnych w krzewieniu kultury pedagogicznej wśród rodziców. W: *Biblioteki szkolne...* jw. s. 315–328; E. Olszewska: Współpraca biblioteki z harcerstwem. „Z Doświadczeń Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych” 1959 R. 5 s. 109; Z. Porczyńska: Jak biblioteki szkolne współpracują z innymi bibliotekami miasta Łodzi. „Z Doświadczeń Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych” 1972 R.10 s. 90; J. Wawro: Współpraca biblioteki szkolnej z Domem Kultury w Łabędach. „Z Doświadczeń Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych” 1969 R.8 s. 102.

Objęto nimi 136 etapowych nauczycieli bibliotekarzy, zatrudnionych w szkołach podstawowych. Dobór próby badawczej był losowy.

Z badań sondażowych, przeprowadzonych przy pomocy wywiadów, dowiadujemy się, że tylko 19,9% badanych nie współpracuje z żadną organizacją ani instytucją pozaszkolną. Najwięcej bibliotekarzy — 25,0% — współpracuje z dwoma instytucjami lub organizacjami, z jedną — 22%, z trzema — 15,4%, z czterema i więcej — 16,4%. Z organizacjami społeczno-wychowawczymi TPR, LOK, LOP, ZHP, komitet osiedlowy, Liga Kobiet współpracuje 36,8% z organizacjami opiekuńczymi (PCK, TPD i in.) — 16,2%, z organizacjami społeczno-politycznymi — 11,02% badanych. Najbardziej powszechna i bibliotekarzom bliska jest współpraca z placówkami resortu kultury (60,9%) i resortu oświaty i wychowania (44,2%), z bibliotekami publicznymi, domami kultury, klubami osiedlowymi, poradniami wychowawczo-zawodowymi i innymi. Więzi ze środowiskiem nawiązują nauczyciele-bibliotekarze przede wszystkim poprzez wychowanków — 88,3%, przy pomocy rodziców — 36%, organizacji społeczno-politycznych i stowarzyszeń społeczno-kulturalnych — 23,5%, innymi drogami — 8,8%.

Do zadań, których realizacja szczególnie wymaga współdziałania ze środowiskiem, według opinii bibliotekarzy należą: rozwijanie zainteresowań i kształtowanie kultury czytelnictwa dzieci i młodzieży — 52,9% odpowiedzi; upowszechnianie kultury pedagogicznej w środowisku — 30,2%; oddziaływanie poprzez książkę na młodzież sprawiającą trudności wychowawcze — 12,5% wypowiedzi.

Wśród odpowiedzi na pytanie: „Jakie prace powinien podejmować nauczyciel-bibliotekarz w środowisku lokalnym?” — pierwsze miejsce zajmują zajęcia „otwarte” na terenie szkoły, propagujące czytelnictwo, prowadzone przy czynnym udziale nauczycieli i organizacji młodzieżowych, a zwłaszcza aktywność biblioteczną — 67,7% odpowiedzi. Na drugim miejscu (40,5%) respondenci wymieniają kształtowanie kultury pedagogicznej w środowisku poprzez rozwijanie informacji o literaturze pedagogicznej wśród rodziców oraz wpływanie na kierunki i metody działalności wychowawczej instytucji i organizacji współdziałających ze szkołą. Kolejne miejsce zajmuje „praca z dziećmi i młodzieżą poza terenem szkoły, prowadzona przy współpracy z organizacjami i instytucjami oraz z rodzicami zamieszkałymi w rejonie szkoły” — 33,8% odpowiedzi. Własną rolę w środowisku nauczyciele-bibliotekarze określają jako rolę: organizatorów i doradców działań pedagogicznych związanych z upowszechnianiem czytelnictwa — 20%, tylko wykonawców — 16,2%, organizatorów i wykonawców — 14,7%, doradców i inicjatorów — 13,2%.

Wśród prac podejmowanych dla środowiska również pierwsze miejsce zajmują prace otwarte, propagujące czytelnictwo na terenie szkoły — 81,6% wypowiedzi; w następnej kolejności respondenci wymieniają prace w zakresie pedagogizacji rodziców — 27,5%, prace wychowawcze związane z rozwijaniem czytelnictwa i kształtowaniem kultury czytelniczej, przeprowadzane poza szkołą — 18,4%, inne prace różne — 29,3% (głównie zajęcia związane z przysposobieniem czytelnictwem odbywające się na terenie szkoły lub w bibliotekach pozaszkolnych) oraz wycieczki do księgarni, archiwum, muzeum i innych instytucji.

Celem pracy prowadzonej przez nauczycieli-bibliotekarzy w środowisku jest rozbudzanie zainteresowań i uzdolnień, pogłębianie recepcji czytanych treści, realizowanie poprzez czytelnictwo celów wychowania socjalistycznego. Używając terminologii pedagogiki społecznej, respondenci określają funkcje zajęć czytelniczych jako stymulowanie — pobudzanie rozwoju, kreowanie pożądanych postaw, zapobieganie niekorzystnym wpływom, wyrównywanie braków środowiskowych i innych.

W prowadzonej działalności zastosowanie znajdują metody pracy z czytelnikiem indywidualnym, z grupą oraz metoda organizacji społecznej lokalnej (środowiskowej), polegająca na integrowaniu pracy związanej z czytelnictwem oraz na inspirowaniu środowiska rodziców, instytucji i organizacji, z którymi biblioteka współpracuje, do aktywności społeczno-wychowawczej.

Do najczęściej stosowanych form pracy z dziećmi i młodzieżą należą: apele czytelnicze na terenie szkoły, spotkania z pisarzami i innymi ciekawymi ludźmi, organizowane przy współpracy z biblioteką publiczną, domem kultury lub klubem osiedlowym, wycieczki do bibliotek, archiwum, muzeum, „ślady pisarzy”, konkursy i turnieje czytelnicze, wieczory literackie, kiermasze książek dla dzieci, młodzieży i dorosłych, imprezy związane z obchodami Dni Oświaty, Książki i Prasy, łączące zwykle kilka form pracy z książką i czasopismem.

W pracy z dorosłymi pierwsze miejsce zajmuje poradnictwo dotyczące literatury przeznaczonej dla dzieci i młodzieży oraz pedagogicznej i psychologicznej dla rodziców. Większość badanych bierze aktywny udział w organizowaniu spotkań z rodzicami na terenie szkoły, przygotowuje wystawy i informacje ustne o literaturze i czytelnictwie uczniów, poza tym 18% respondentów podaje, że przeprowadziło prelekcje dla rodziców na temat roli literatury w wychowaniu, zasad gromadzenia biblioteczki domowej, organizacji warsztatów pracy samokształceniowej i innych zagadnień.

Działalność w środowisku lokalnym wymaga dużego zaangażowania się nauczycie-

la jako rzecznika tych wartości, które nie zawsze są aprobowane w środowisku, ponadto stawia go w konieczności poświęcenia czasu wykraczającego poza obowiązujące go godziny pracy zawodowej. 38,4% respondentów twierdzi, że praca społeczna zajmuje im przeciętnie do 5 godzin tygodniowo; więcej czasu poświęca jej 2,9% badanych.

Wielu spośród nauczycieli-bibliotekarzy (27,9%) pełni różne funkcje społeczne na terenie szkoły i poza nią z ramienia organizacji społecznych i politycznych, a także inne, jak np. przewodniczących zespołów samokształceniowych bibliotekarzy. Praca społeczno-wychowawcza przyczynia się do popularyzacji nauczycieli-bibliotekarzy w środowisku; 30,2% osób stwierdza, że ich działalność jest znana, a przejawem popularności jest rozpoznawanie ich oraz znajomość pełnionych przez nich ról społecznych. Zwracanie się do nich poza terenem szkoły w sprawach związanych z czytelnictwem, wychowaniem i nauczaniem, z wyborem szkoły średniej dla dzieci, w innych sprawach wychowawczych.

Nagrody, odznaczenia i wyróżnienia za pracę zawodową i społeczną otrzymało 33,1% badanych (8,1% — tylko nagrody materialne; 14,7% — odznaczenia i dyplomy, 10,3% — nagrody materialne i wyróżnienia). Wyrazy popularności i uznania przyczyniają się do osiągniętej satysfakcji z pracy.

Wyniki badań potwierdzają fakt, że większość nauczycieli-bibliotekarzy realizuje zalecenia instrukcji i bierze aktywny udział w działalności środowiskowej szkoły. Niewątpliwie pozytywnie jest spostrzeżenie, że ponad 60% badanych współpracuje z placówkami resortu kultury, przyczyniając się do integrowania oddziaływań wychowawczych poprzez książkę i czasopismo. Uaktywnienie pozostałych 40% zależy od wielu czynników obiektywnych, jak np. odległość placówek kulturalno-oświatowych od szkoły, kultura środowiska, poziom kultury ogólnej i pedagogicznej samych nauczycieli-bibliotekarzy.

Działalność społeczną nauczyciela rozpatrywać można z punktu widzenia jej związku z podnoszeniem przezeń kwalifikacji oraz wpływu na realizację dydaktyczno-wychowawczych zadań szkoły. Biorąc pod uwagę takie kryteria stwierdzić należy, że współdziałanie nauczycieli-bibliotekarzy z bibliotekami publicznymi może sprzyjać doskonaleniu ich kwalifikacji zawodowych w zakresie organizacji i techniki pracy bibliotecznej. Może być także wykorzystane dla realizacji celów dydaktyczno-wychowawczych dzięki takim świadczeniom materialnym bibliotek publicznych jak finansowanie spotkań autorskich, umożliwianie szkole korzystania z księgozbioru i z lokalu w czasie niektórych zajęć, a także z wypożyczeń międzybibliotecznych. Dodać tu trzeba również możli-

wość integrowania działań • wychowawczych oraz wzajemnego korygowania stosowanych metod pracy z dziećmi i młodzieżą. Zakres współpracy między obupami bibliotek powinien w przyszłości poszerzyć się i objąć w większym stopniu niż obecnie zagadnienia związane z podnoszeniem kultury pedagogicznej dorosłego społeczeństwa. Doceniając wagę integrowania działalności bibliotek w środowisku lokal-

nym i pełniejszym wykorzystania ich możliwości dla realizacji celów wychowania obywatelskiego, należałoby stworzyć biblioteczki szkolne lepsze warunki działania, przede wszystkim zapewnić jej etat bibliotekarza, a w większych szkołach, w związku z reformą edukacji — dwa etaty. Umożliwi to lepsze dostosowanie metod i form pracy do potrzeb dzieci i młodzieży oraz środowiska lokalnego.

CZESŁAWA MIKŁASZEWICZ

ŁĘBORK

Aktyw biblioteczny

Szkoły Podstawowej nr 4

w Łęborku

Struktura organizacyjna, dokumentacja działalności

Działalność aktywu bibliotecznego naszej szkoły zorganizowana jest w oparciu o zasady obowiązujące samorządy uczniowskie. Aktywem kieruje zarząd, w którego skład wchodzi: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz oraz przewodniczący poszczególnych sekcji (propagandowej, łączników klasowych, technicznej, dekoracyjno-porządkowej, introligatorskiej).

Każdego z członków zarządu — prócz sekretarza, który tylko protokołuje zebrania aktywu — obowiązuje prowadzenie „zeszytu pracy”. W zeszycie tym zamieszcza:

- Regulamin aktywu biblioteki,
- Wykaz obowiązków (prowadzącego zeszyt).

- Rejestr członków aktywu (podporządkowanych danemu członkowi zarządu).

- Plan pracy sekcji (przewodniczący oraz jego zastępca zamieszczają plan pracy aktywu).

- Uwagi o realizacji planu pracy, tj. rejestr prac wykonanych.

REGULAMIN AKTYWU BIBLIOTECZNEGO

Brzmi on następująco:

Członek aktywu powinien:

- znać regulamin biblioteki, przestrzegać go i pilnować, by przestrzegali go czytelnicy,

- znać plan pracy sekcji, do której należy, przyczynić się do realizacji tegoż planu przez nienaganne wywiązywanie się z obowiązków,

- dużo czytać, starać się o zdobycie „Odnaki Wzorowego Czytelnika”.

- znać sposoby korzystania z księgozbioru biblioteki i o sposobach tych umieć poinformować czytelników,

- być wzorem kulturalnego zachowania się w bibliotece.

Każdy członek aktywu otrzymuje na początku roku szkolnego przydział obowiązków wynikających z planu pracy aktywu. Obowiązki przewodniczącemu i jego zastępcy przydziela (na piśmie) bibliotekarz, obowiązki sekretarza i sekcyjnych określa (również na piśmie) przewodniczący, zaś pozostałym członkom aktywu zadania — w formie ustnych poleceń — zlecają przewodniczący poszczególnych sekcji.

I tak np. do obowiązków przewodniczącego zarządu (także jego zastępcy) należy:

- założenie i prowadzenie „zeszytu pracy”,

- ułożenie z opiekunką biblioteki planu pracy aktywu,

- czuwanie nad rytmicznym przebiegiem pracy poszczególnych sekcji (kontrola i analiza pracy raz w miesiącu),

- przygotowanie (razem z opiekunką biblioteki) dwóch zebrań podsumowujących pracę aktywu (przed półroczną i końcową radą pedagogiczną),

- pomoc w przygotowaniu i przeprowadzeniu wszystkich imprez organizowanych przez bibliotekę.

REJESTR CZŁONKÓW AKTYWU

Wykaz wszystkich członków z zaznaczeniem: klasy, przynależności do sekcji oraz przydzielonych funkcji, sporządza w swoim zeszycie pracy przewodniczący aktywu.

Członków należących do poszczególnych sekcji zapisują w swoich zeszytach przewodniczący sekcji. Przykładowo w roku szkolnym 1976/77 skład osobowy sekcji kształtował się następująco:

propagandowa	8 członków kl. VIII a
łączników	32 członków kl. III— —VIII (po 2 z oddz.)
techniczna	8 członków kl. VI a, b
dekor.-porządkowa	8 członków kl. VII a
introligatorska	11 członków kl. V a, b
razem	67 członków aktywu

Zgrupowanie w sekcjach uczniów z jednego oddziału lub z dwóch oddziałów równoległych jest celowe, stwarza bowiem lepsze możliwości organizowania zebrań i pracy zespołowej, ułatwia także „zgranie się” w grupie, co ma niewątpliwie znaczenie w realizowaniu przez nią zadań.

Plan pracy aktywu w oparciu o plan dydaktyczno-wychowawczy biblioteki sporządzają pod nadzorem bibliotekarza — przewodniczący i jego zastępcy. Na podstawie tegoż planu sekcjni określają zadania sekcji, formułując je w rubrykach (zob. tab. 1).

W zeszycie tym zamieszczają:

— Regulamin członka aktywu.

— Terminy swoich dyżurów w bibliotece, także terminy lekcji wychowawczych poświęconych czytelnictwu.

Na dyżur łącznicy zgłaszają się do bibliotekarza w terminie wyprzedzającym lekcję o 3—7 dni, w zależności od potrzeb. Podczas dyżuru przygotowują materiał do lekcji, jak: wystawki książek, ilustracje, taśmy magnetofonowe z nagraniem audycji radiowych, zrealizowanymi w oparciu o książki dla dzieci i młodzieży. Ich zadaniem jest również opracowanie słownej prezentacji księgozbioru (czytanie fragmentów, opowiadanie ciekawych wydarzeń, prezentacja ulubionych bohaterów, recenzja itp.).

Ponadto w dniu poprzedzającym lekcję — także w ramach dyżuru — łącznicy uaktualniają statystykę czytelnictwa swojej klasy.

OGÓLNE ZAMIERZENIA AKTYWU

● Pomoc w udostępnianiu księgozbioru i w sprawnym odbiorze książek od czytelników.

● Pomoc w uzupełnianiu księgozbioru, technicznym jego opracowaniu oraz selekcji.

● Propagowanie książek, rozwijanie zamiłowań czytelnichych kolegów i koleżanek.

● Czynne uczestnictwo w imprezach i akcjach organizowanych przez bibliotekę.

● Współpraca z organizacjami młodzieżowymi działającymi na terenie szkoły oraz z biblioteką miejską.

● Współdziałanie w wychowaniu czytelnika.

● Współodpowiedzialność za estetyczny wygląd biblioteki.

DZIAŁALNOŚĆ POSZCZEGÓLNYCH SEKCJI

Sekcja łączników

Łącznicy biblioteczni (klas VI—VIII) zobowiązani są prowadzić tzw. „zeszyt czytelnictwa” klasy, którą reprezentują.

Terminy lekcji wychowawczych poświęcone sprawom czytelnictwa, uzgodnione na początku roku szkolnego z wychowawcami, podane są w całorocznym planie sporządzonym przez bibliotekarza (tab. 2).

Plan obejmuje okres od października do maja. W sierpniu i we wrześniu nie planuje się tego typu lekcji, ponieważ czas ten przeznaczają się na zorganizowanie aktywu i przeszkolenie łączników. (Pod literą „D” wpisana jest data dyżuru, pod literą „L” — data planowanej lekcji).

Lekcje wychowawcze poświęcone problemom czytelnictwa mają już w naszej szkole pewną tradycję. Zdaniem nauczycieli, a także uczniów spełniają bardzo pozytywną rolę nie tylko rozwijając zamiłowania czytelnicze, ale także kształtują styl dłuższych wypowiedzi uczniów, uczą formułowania własnych sądów, wdrażają do dyskusji na konkretny temat itp.

Obowiązki łączników:

● Przygotowanie w zeszycie statystyki czytelnictwa klasy:

— miesięcznej (do analizy na lekcje wychowawcze, wywiadówki i apele szkolne),

— półrocznej i rocznej (do analizy na radach pedagogicznych z równoczesnym podaniem do wiadomości uczniów poprzez wykresy, radiowęzeł, apele itp.)

Statystykę czytelnictwa łącznicy klasowi prowadzą według wzoru (tab. 3).

Liczbę w rubrykach oznaczają datę wypożyczenia; książki popularnonaukowe zapisuje się kolorem czerwonym. Zwrócenie książki łącznik odnotowuje, przekreślając datę wypożyczenia.

Zestawienie poszczególnych klas, ustalenie miejsc, jakie zajmują one w czytelnictwie (lokaty oznaczają się w trzech grupach wiekowych: klasy II—III, IV—VI, VII—VIII) należą do obowiązków przewodniczącego sekcji łączników. Natomiast samorząd aktywu 2 razy do roku, tj. w styczniu i czerwcu typuje najlepszych czytelników do „Odnaki Wzorowego Czytelnika” (w obecności bibliotekarza, na wniosek zespołów klasowych).

● Pośredniczenie między biblioteką a wychowawcą oraz nauczycielami poszczególnych przedmiotów.

● Popularyzowanie księgozbioru biblioteki:

— na lekcjach wychowawczych poświęconych czytelnictwu,

— na lekcjach przedmiotowych i zajęciach pozalekcyjnych (zaznajamianie uczniów z literaturą uzupełniającą, informowanie o nowościach wydawniczych itp.).

● Czuwanie nad terminowym zwrotem książek do biblioteki.

Łącznicy biblioteczni mają obowiązek zgłaszania wychowawcy nazwisk uczniów przetrzymujących książki (uczniowie ci, po upomnieniu, otrzymują uwagi w zeszytach klasowym), także zgłaszania bibliotekarzowi nazwisk uczniów, którzy w ciągu roku szkolnego przenoszą się do innej szkoły.

Wykaz wykonanych prac

W tej części zeszytu łącznicy wpisują tematy zagadnień omówionych na lekcjach wychowawczych, także tematykę zorganizowanych na terenie klasy wystawek, wykresów, akcji, konkursów itp. Prace wykonane wpisują w odpowiednich rubrykach (tab. 4).

Do wszystkich prac klasowych łącznicy włączają zespół klasowy, w tym przede wszystkim najlepszych czytelników.

Zeszyt łącznika zawiera również wykaz uczniów należących do biblioteki miejskiej; łącznik zapisuje w nim co 2 miesiące liczbę książek wypożyczonych tam przez kolegów,

Sekcja propagandowa

- Przygotowanie — w oparciu o zaplanowaną tematykę — i przeprowadzenie apeli szkolnych (1 raz w miesiącu). Ich głównym celem jest reklama książek, rozwijanie zamiłowań czytelniczych, akcentowanie rocznic i wydarzeń literackich, informowanie o imprezach i akcjach organizowanych przez bibliotekę, także informowanie o czytelnictwie poszczególnych klas.

- Organizacja — pod kierownictwem bibliotekarza — imprez, akcji i konkursów prowadzonych przez bibliotekę na terenie szkoły (np. wieczorów baśni, poezji, wszelkiego typu konkursów czytelniczych, akcji zdobywania przez harcerzy „sprawności bibliotekarza”, „introligatora”).

- Gromadzenie materiałów do wystawek okolicznościowych.

- Pomoc w przygotowywaniu lekcji bibliotecznych prowadzonych przez bibliotekarza bądź polonistę.

- Kontaktowanie się z biblioteką miejską w celu zdobycia informacji o imprezach organizowanych tam dla uczniów szkół podstawowych.

Sekcja techniczna

- Kontaktowanie się z Domem Książki, informowanie bibliotekarza o nowościach wydawniczych przez wpisywanie tytułów książek do tzw. „zeszytu zamówień”. Do zeszytu tego, wywieszonego w „kąciku czytelniczym” (biblioteka nie posiada czytelnika), wpisów może dokonać każdy uczeń.

- Sprawdzenie zakupionych książek z rachunkami.

- Zmiana materiałów propagandowych na tablicach „Nowości Wydawnicze” (w bibliotece i pokoju nauczycielskim).

- Pieczętowanie książek (po uprzedniej dokładnej informacji bibliotekarza).

- Segregowanie kart katalogowych wg alfabetu i wg działów (do skrzynek katalogowych karty wkłada sam bibliotekarz).

- Pomoc w sporządzaniu bibliografii tematycznych (do katalogu tematycznego, do konkursów, do olimpiad itp.).

- Gromadzenie w teczkach obwolut wg działów oraz wg serii wydawniczych.

Sekcja dekoracyjno-porządkowa

- Wykonywanie prac dekoracyjnych:
 - napisów informacyjnych w bibliotece, w pokoju nauczycielskim, w gabinetach i na korytarzu szkolnym,

- dekoracji auli na imprezy organizowane przez bibliotekę,

- wystawek z materiałów przygotowanych przez sekcję propagandową.

- Wykonywanie prac porządkowych:
 - czuwanie nad estetycznym wyglądem biblioteki,

- odkurzanie regałów i książek,

- pomoc w układaniu książek na półkach.

Sekcja introligatorska

- Wykonywanie prac typu introligatorskiego, tj. klejenie i zszywanie zniszczonych książek.

- Okładanie książek folią.

Oprócz wymienionych zamierzeń wszystkie sekcje mają obowiązek czynnego włączania się do imprez i akcji organizowanych przez bibliotekę, jak np. Dni Oświaty, Kultury, Książki i Prasy, zdobywanie przez harcerzy sprawności bibliotekarza itp.

Rejestr prac wykonanych prowadzą poszczególni członkowie zarządu w swoich zeszytach, w takich samych rubrykach, jak czynią to łącznicy klasowi.

Zapisy te są podstawą pozwalającą skontrolować i sprawiedliwie ocenić pracę poszczególnych sekcji, są także podstawą do wystąpienia bibliotekarza na radzie pedagogicznej z propozycją podniesienia oceny ze sprawowania, wyróżnienia, pochwały czy też przyznania nagrody danemu członkowi aktywu.

Odrębną formę działalności aktywu — niezależnie od pracy w sekcjach — stanowią dyżury w bibliotece, które pełni 35 członków z klas V—VIII (5 dni w tygodniu po 7 dyżurnych):

- 2 dyżurnych w „Kąciku czytelniczym”

- udostępnia księgozbiór podręczny, roczniki czasopism i prasę codzienną,

- pilnuje wpisów do „Rejestru odwiedzin w czytelni”,

- czuwa nad ładem i porządkiem w czytelni,

- udziela łatwiejszych porad w zakresie korzystania z księgozbioru podręcznego i katalogów.

- 3 osoby dyżurujące za ladą biblioteczną:

- wyszukują karty czytelników wypożyczających książki w danym dniu,
- wyszukują karty książek zwracanych,
- rejestrują wypożyczenia na kartach książek i kartach czytelników (książki popularnonaukowe zapisują na kartach czytelników kolorem czerwonym),
- wykonują statystykę dzienną,
- segregują w skrzynkach karty czytelników i karty książek.

● 2 uczniów pełni dyżur przy regałach, pomagając czytelnikom w wyborze książki bezpośrednio z półek.

Z zespołu, który dyżuruje danego dnia, wybrany jest „główny dyżurny”. Prócz wykonywania swoich obowiązków czuwa on nad pracą całego zespołu, także nad ładem w bibliotece, a po zakończeniu dyżuru „zdaje” bibliotekę bibliotekarzowi.

UDZIAŁ AKTYWU W REALIZACJI ZADAŃ DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZYCH BIBLIOTEKI

Kształcenie samorządnej, poznawczej i wychowawczej działalności uczniów

Aby praca aktywu bibliotecznego miała charakter samorządny i aby przebiegała sprawnie, dając oczekiwane rezultaty, przetrzeżga się następujących zasad:

- Do pracy w bibliotece uczniowie zgłaszają się dobrowolnie.

Członkami aktywu zostają po:

- uświadomieniu ich na zebraniu o obowiązkach, regulaminie, czasie pracy, sposobach kontroli, oceny itp.,

- uzgodnieniu z rodzicami (chodzi tu głównie o wyrażenie przez nich zgody na dłuższy — raz w tygodniu — pobyt dziecka w szkole),

- akceptacji przez wychowawcę (ma to zapobiegać przyjmowaniu w poczet członków aktywu uczniów pełniących odpowiedzialne funkcje w innych organizacjach szkolnych).

Przed ostateczną decyzją wpisania ucznia na listę aktywu bibliotekarz zasięga opinii wychowawcy, informując się, czy kandydat posiada predyspozycje do tego rodzaju pracy, tzn. czy wykazuje się sprawnością myślenia, czy jest uczciwy, czy wyróżnia się dokładnością w wykonywaniu podejmowanych prac oraz czy osiąga przynajmniej dostateczne wyniki w nauce. Uczniowie wstępujący w poczet członków aktywu niekoniecznie muszą cechować się szczególnymi zainteresowaniami czytelniczymi — dotyczy to zwłaszcza uczniów klas V—VI — gdyż właśnie jednym z moich istotniejszych zamierzeń dydaktycznych jest rozwijanie pasji czytelniczych. Z reguły mi się to udaje.

Członkowie zapoznają się z regulaminem aktywu bibliotecznego, deklarują przynależność do poszczególnych sekcji, wybierają zarząd, akceptują przydział obowiązków.

Szkolenie członków aktywu — wzmoczone w sierpniu i we wrześniu — trwa w zasadzie cały rok szkolny. Jest ono systematycznym wdrażaniem nowo przyjętych członków do pełnienia objętych przez nich ról i funkcji. W pracy tej czynnie uczestniczą starsi stażem koledzy.

Ustalenie zasad kontroli i oceny działalności aktywu. Rozliczanie z pełnionych obowiązków. O zasadach kontroli i oceny informuje bibliotekarz na pierwszym zebraniu, po wyborze zarządu i przydziale obowiązków.

Kontrola i ocena pracy przebiega następująco: Pracę członków sekcji analizują raz w miesiącu (na podstawie wpisów do zeszytów sekcji w dziale „Prace wykonane”) sekcjni, po czym omawiają ją na zebraniach sekcji. Kierujący sekcjami zdają sprawozdanie na zebraniach samorządu aktywu. Przewodniczący — w obecności bibliotekarza — dokonuje z kolei oceny ich pracy. Członkowie, którzy nie wywiązali się z obowiązków, otrzymują upomnienie, z zaznaczeniem tego faktu w protokole. Jeśli w ciągu dwu miesięcy nie podolają obowiązkowi, zostają zwolnieni z funkcji, jaką pełnili.

Faktycznej oceny pracy członków aktywu dokonuje się w roku szkolnym dwukrotnie, tj. przed klasyfikacyjnymi radami pedagogicznymi. Czyni to — po sprawozdaniu sekcyjnych i przewodniczącego aktywu — bibliotekarz, a następnie ocenę tę przekazuje Radzie Pedagogicznej.

Ocena pracy członków aktywu, jako pracy społecznej, ma wpływ na ich oceny ze sprawowania. Na ogół jest to wpływ dodatni, gdyż dzięki systematycznej kontroli ewentualne niedociągnięcia zostają przeważnie zlikwidowane w ciągu trwania półroczia i kończy się zazwyczaj na upomnieniu.

Taki system kontroli i oceny, mającej uzasadnienie w faktycznie wykonanych zadaniach, jest doskonałym dopingiem. Uczniowie są bardzo zadowoleni, że ich praca w bibliotece jest oceniona, że wyróżnia się ich za nią na forum rady i szkoły (na apelach), że otrzymują często wyższy stopień ze sprawowania. Nie należy jednak rozumieć, że możliwość uzyskania za pracę w bibliotece lepszej oceny jest głównym powodem wstępowania uczniów do aktywu, bowiem wielu z nich uczy się bardzo dobrze, ponadto wykazuje się innymi pracami społecznymi, tak że i bez pracy w aktywie bibliotecznym zasługuje na ocenę wzorową.

Zorganizowanie działalności aktywu bibliotecznego w oparciu o zasady obowiązujące organizacje uczniowskie pozwala wyzwolić aktywność uczniów, ukształtować ich postawy społeczne, przede wszystkim społeczne zaangażowanie, społeczną użyteczność, odpowiedzialność za powierzone zadania, gospodarność, dyscyplinę. Formy pracy w zespole przygotowują i wdrażają uczniów do pełnienia różnorodnych ról społecznych — wykonywania określonych funkcji i związanych z nimi zadań. Uczniowie uczą się również pracy na rzecz innych (praca w sekcjach, pełnienie dyżurów, porady indywidualne, pomoc w zakresie doboru książek, wychowawcze oddziaływanie na kolegów itp.).

Rozwijanie zamiłowań czytelniczych uczniów zrzeszonych w aktywie, ich oddziaływanie w tej mierze na grono rówieśników

Zainteresowania czytelnicze członków aktywu wykształcają się niejako samoist-

nie poprzez systematyczny, niemalże codzienny ich kontakt z książką. Dokonuje się to przez pełnienie dyżurów przy regałach, przygotowywanie form reklamy książek (na apele szkolne i lekcje wychowawcze poświęcone czytelnictwu), wykonywanie prac introligatorskich itp.

Wpływ bezpośredniego kontaktu z książką na zainteresowania czytelnicze uczniów najbardziej widoczny jest podczas sprawdzania przez nich paczek zakupionych książek z rachunkami. Pracę tę wykonują uczniowie klas VII, VIII — rozpakowują książki z pośpiechem, a potem dosłownie rzucają się na nie, oglądają, przeglądają, czytają fragmenty. Dopiero później — ponaglani — zabierają się do właściwej pracy. Końcowy efekt jest taki, że najczęściej trzeba się bronić, by na usilne ich prośby nie wypożyczyć niemalże całej zawartości paczki tego samego dnia, jeszcze przed opieczutowaniem i zapisaniem książek w inwentarzu. Uczniowie pragną natychmiast przeczytać książki, które nowością, świeżością, barwną okładką, ilustracjami wzbudziły autentyczne zainteresowanie.

Obserwacje te narzucają wniosek, że książki układane w szary papier, choć często bardzo interesujące i w różny sposób propagowane, na półkach giną w wielotyśńczym szarym tłumie innych. Toteż stopniowo wymieniamy okładki papierowe na foliowe. Wymaga to olbrzymiego nakładu pracy bibliotekarza i aktywu, ale jest z wielu względów, choćby ekonomicznych, akcją na pewno bardzo pożyteczną.

Budzenie zainteresowań czytelniczych w członkach aktywu to praca bardzo wdzięczna. Owocuje też wydatnie, gdyż zainteresowania te udzielają się innym. Członek aktywu prawdziwie zaciekawiony książką potrafi zachęcić do jej przeczytania kolegów. Prawdą jest stwierdzenie, że „lepszej reklamy książka nie potrzebuje niż ta, jaką jej czyni rówieśnik wobec rówieśnika, uczeń wobec kolegów z klasy¹.

¹ A. Dawicka: *Pierwszy rok pracy w bibliotece szkolnej*, „Życie Szkoły” 1975 nr 10.

Tab. 1. Plan pracy aktywu.

Lp.	Zadania do wykonania	Termin		Odpowiedzialni
		zaplan.	data wykonania	

Tab. 2. Terminy lekcji.

klasa	Nazwiska i imiona łączników	Terminy dyżurów i lekcji w poszczególnych miesiącach																Dzień lekcji
		X		XI		XII		I		II		III		VI		V		
		D	L	D	L	D	L	D	L	D	L	D	L	D	L	D	L	
IV	Malski Jan	1-5	6	3-7	8	6-11	12	1-5	8	4-9	10	3-7	8	2-6	7	1-5	6	miesiąca środa pierwsza

Dlatego też systematycznie inspirować ten rodzaj reklamy poprzez skłanianie członków aktywu do przygotowywania różnych form mających na celu zainteresowanie młodzieży książkami. O formie reklamy przeważnie decydują sami. Do pracy tej włączają kolegów, przede wszystkim dobrych czytelników, a także uczniów autentycznie zainteresowanych jakąś dziedziną wiedzy.

Wpływ koleżeński w zakresie budzenia zainteresowań czytelniczych dokonuje się również drugim nurtem, nie inspirowanym przez nauczycieli, nie zorganizowanym, niejako podskórnym. Są to koleżeńskie rozmowy, podczas których realizuje się samodzielne koleżeńskie poradnictwo — wymiana opinii o książkach oraz porady dyżurującego członka aktywu.

Nie oznacza to jednak, że zbyteczna jest w tej mierze praca nauczycieli i bibliotekarza. Czytelnicy, głównie ci spoza kręgu aktywu, proszą także o książki, które polecił nauczyciel. Również członkowie aktywu nierzadko zwracają się do bibliotekarza z prośbą o wyszukanie „ciekawej książki”. Okazję taką wykorzystuję do ukierunkowania zainteresowań czytelniczych, do przekonania uczniów, że porady bibliotekarza są trafne i że nie należy ich odrzucać.

Tak więc biblioteka szkolna już dawno przestała być miejscem, gdzie tylko wypożycza się książki. Wzrasta jej ranga i udział w realizacji zadań dydaktyczno-wychowawczych szkoły, wraz z czym powinien też upaść dość niestety powszechny mit o cichej i spokojnej pracy bibliotekarza. Organizując pracę z blisko 70-osobowym aktywem, prowadzi on działalność pedagogiczną z grupą zbliżoną liczebnie do dwóch zespołów klasowych, z grupą o tyle trudniejszą, że nie ujętą w rygor obowiązujące klasę szkolną. Ponadto działalność bibliotekarza nie ogranicza się tylko do wpływu na określony zespół, jakim jest aktyw — inspirowanie oddziaływanie tegoż zespołu na całą zbiorowość uczniowską danej szkoły.

Tab. 3. Zeszyt statystyki czytelnictwa.

Lp.	Nazwisko i imię ucznia	IX	X	XI	XII	V	Razem
1.	x x	4 15 28	8 13 25				
2.	y y	6 12 26	7 18 22 29				
Razem wypożycz.		6 książ.	7				

Tab. 4. Wykaz wykonanych prac.

Lp.	Data	Rodzaj wykonanej pracy	Nazwiska wykonawców	Ocena pracy przez nauczyciela lub bibliotekarza	Podpis nauczyciela lub bibliotekarza

ALINA WIACZKIS

WARSZAWA

Jak uczymy historii w bibliotece szkoły zawodowej

Lubię historię. Od dziecka gnębiła mnie nieznajomość dalekiej przeszłości. Dopiero czytanie książek, filmy, wystawy usystematyzowały i utrwaliły moją wiedzę historyczną wyniesioną ze szkoły.

Co roku znaczna grupa młodzieży podobnie dąży do możliwie swobodnego obcowania z historią. Chcę uczniom tym pomóc. Pierwsze poważne zetknięcie się bibliotekarza z młodzieżą to lekcje wprowadzające. Przy okazji zaznajamiania ich z klasyfikacją dziesiętną eksponuję w dziale 8 powieść historyczną lub w dziale 9 książki popularnonaukowe o tematyce historycznej, łącząc je tym samym tematem (Gąsiorowski — *Huragan*, Iarle — *Napoleon*). Chcąc związać klasę uczuciowo z historią, czytam ciekawy, wzruszający fragment z powieści historycznej (Wielkopolska: *Kryjaki* — śmierć Traugutta i towarzyszy, Hegedüs: *Zeglarz z Miletu* — okoliczności bitwy pod Mara-

tonem). Przy omawianiu działu 9 zapoznaję młodzież z podziałem na poszczególne (chronologicznie) okresy historyczne.

Przed kilkunastu laty zapoczątkowałam katalog zagadnieniowy, zawierający karty katalogowe powieści historycznych, ułożone chronologicznie. Informując młodzież o tym katalogu wymieniam bardziej pożyteczne tematy — hasła: Wikingowie, Płaski i szpada, Potop, Walki partyzanckie. W czasie lekcji zwracam także uwagę chłopców na serie: Biblioteczka Historyczna, Bitwy — Kampanie — Dowódcy, „Światowid”. Na lekcji, a potem w kilkuletnich kontaktach uświadamiam młodzieży konieczność orientowania się w dziejach ludzkości, co przydatne jest zarówno ze względu na własną satysfakcję, jak i w kontaktach towarzyskich, dyskusjach z przyjaciółmi, z dziewczyną, czy kiedyś z własnym dzieckiem.

Historia to trudna dziedzina wiedzy — zawiera ogromny materiał, gąszcz dat, nazwisk, wydarzeń, przyczyn, zależności i skutków. Stąd często młodzież przejawia lęk przed odpytywaniem, przed złym stopniem, a te z kolei powodują niechęć do historii czy nawet tematyki historycznej (lektury, filmów).

Kilkunastoletnia moja praktyka w szkole potwierdza te spostrzeżenia. Wyciągam z niej wnioski, szukam metod pracy nad rozwijaniem wiedzy historycznej poprzez książkę. W swej pracy próbuję rozwijać zainteresowania młodzieży czytającej książki historyczne i zdobywać tych, którzy od takiej książki stronią. Często zaczynam od historycznych sensacji: Edigey — *Strzała z Elamu*. Korkozowicz — *Przyłbice i kaptury*. Dumas — *Pamiętniki lekarza*. Po lekturze Edigeya chłopak nie- rzadko prosi jeszcze o coś o Sumerach, a po Dumasie wertuje książki o rewolucji

francuskiej. Dla pierwowzoru kontaktów chłopca z książką historyczną wykorzystuję jego szczególną znajomość jakiejś epoki czy postaci: Spartakus, Jarosław Dąbrowski, czasy potopu, epoka napoleońska. To okazja, by zachęcić ucznia do korzystania z katalogu z agadnienio-owego, zawierającego karty powieści historycznych. Ułożone są one chronologicznie i oddzielone napisami z wyraźnie wyeksponowanymi epokami czy wielkimi wydarzeniami, np.:

Starożytność Wschód
 Grecja
 Rzym
 Średniowiecze Świad, Wikingowie
 Polska
 Dynastia Piastów

Można tu samodzielnie znaleźć w odpowiednim miejscu tytuły interesujących książek z ulubionych okresów historycznych. Tę skrzynkę katalogową zaopatrzyłam napisem: Historia chronologiczna. Widząc że uczeń interesuje się tematyką II wojny światowej, prowadzę go do odpowiedniego działu tego katalogu. Znajduje tu tematy: 1939; Partyzantka; Akcje odwetowe; Martyrologia Żydów; Powstanie Warszawskie itd. Następny etap to przypomnienie chłopcu o katalogu rzeczowym z działem 9 i ułożonymi w nim chronologicznie, epokami, kartami katalogowymi książek popularnonaukowych.

Gdy już uczniowie zaczynają rozczytywać się w literaturze historycznej, zapoznaję ich z cyklami powieści historycznych poszczególnych pisarzy. Cykle wypisane są i systematycznie uzupełniane w specjalnym skorowidzu. Uporządkowane chronologicznie tytuły wszystkich powieści Kraszewskiego z podaniem okresów, których dotyczą, zachęcają do rozpoczęcia cyklu. Gdy chłopiec przypadkiem prosi o książkę ze środka cyklu, namawiam do czytania od początku. Oczywiście zaczynamy od cykli 2—3 tomowych:

Makowiecki
Przygody Meliklesa Greka
 Diossos
 Korkozowicz
Przyłbice i kaptury
Nagie ostrza
 Rudnicka
Król Angis
Syn Heraklesa
Heros w okowach

Satysfakcją dla bibliotekarza jest, gdy uczeń sięga po powieści Banscha, Kraszewskiego, Druona.

Poglądowym warsztatem nauki historii jest gablotka z urządzanymi w niej wystawkami tematycznymi. Tematy historyczne chętnie łączę w nich z głośnym filmem, audycją TV, wydarzeniem, rocznicą historyczną. Oto niektóre tematy:

Historia Polski w powieści
 Historia powszechna w powieści

Oni bili się za Ojczyznę — książkę w-
 kół postaci i czasów, np: Żółkiewski,
 Kościuszko, Świerczewski-Walter
 Największe bitwy świata —
 Chcieli być wolni i syci — Spartakus,
 Szela, Wielka Rewolucja Październi-
 kowa

Za wolność waszą i naszą — Wybicki,
 Nullo, Potiebnia,
 Polacy w Rewolucji Październikowej
 Polacy na szerokim świecie
 Śląsk w historii
 Warszawa — miasto bohater
 Historia w poezji

Gdy na ekranach kin lub telewizji mło-
 dzież ogląda np. *Spartakusa*, *Upadek ce-
 sarstwa rzymskiego*, *Potop*, *Jarosława*
Dąbrowskiego, *Śmierć prezydenta* czy
 „Wszystko za wszystko” np. z prof. Micha-
 łowskim, jakaż to okazja, by wybrać książ-
 ki z działu 9, zgrupować je tematycznie
 w wystawkę dotyczącą historii starożyt-
 nej, Komuny Paryskiej, by pokazać serię
 „Światowida”, BKD, poprzeć je fotografią
 bohatera czy zdjęciem z Farras. To sposo-
 by, które skutecznie kojarzą wiedzę z
 ogladanymi postaciami, obyczajami, spo-
 sobami walki, ubiorami. Efekty nie każą
 na siebie czekać. Chłopcy proszą o książki
 wprost z wystawki. Otrzymują je też na-
 tychmiast. Nie zapełniam opróżnionego
 miejsca nową pozycją. Wszak to dowód, że
 przed chwilą zabrano stąd książkę i że
 można prosić o następną.

„Ściągnęłam” w znajomej bibliotece
 publicznej ciekawą formę propagandy
 książki: Propozycje na dziś. Co-
 dziennie kładę obok napisu 5—6 książek,
 które chcę z jakiejś okazji czy z potrzeby
 chwili wyeksponować. Tu m. in. kojarzę
 książki z premierą filmową w kinie lub
 TV, z wielką bitwą historii czy z dzisiej-
 szymi dialogami z przeszłością:

Wojny punickie:
 Flaubert — *Salambo*
 Szawa — *Olbrzym z Syrakuz*
 Lamb — *Hannibal*
 Sujkowski — *Miasto przebudzone*

Uzupełniam tę błyskawiczną wystawę od-
 powiednimi książkami popularnonauko-
 wymi, np.: o Hannibalu, Archimedesie czy
 Scypionie Afrykańskim.

Ścisły kontakt z nauczycielami
 historii, sugerowanie tematów prac
 dyplomowych, zapoznanie z nowymi za-
 kupami, rozmowy o uczniach-history-
 kach sprzyjają bardzo rozwojowi wiedzy
 historycznej wśród młodzieży. Młody hi-
 storyk, uczący u nas od września, to absol-
 went naszej szkoły, wierny czytelnik bi-
 blioteki przez 6 lat nauki. Także zaczynał
 od Przyborskiego i Morawskiej.

Gdy chłopiec prosi szczególnie o książki
 z pewnego okresu, proponuję mu, w po-
 rozumieniu z nauczycielem, możliwość
 pracy dyplomowej na ten temat.
 Choć czas to jeszcze odległy, cóż korzyst-
 niejszego, jak nauczyć się gromadzić biblio-

grafię i materiał przez 2—3 lata, a nie w ciągu 2—3 miesięcy przed maturą? Baczę przy tym, by wykorzystać opracowaną przez chłopca bibliografię i wzbogacić kartotekę zagadnieniową biblioteki. Tak zostały opracowane tematy: Szare Szeregi, Polacy na zachodzie w II wojnie światowej. Mam nadzieję na przygotowywane obecnie tematy: Powstanie Warszawskie, II wojna światowa na morzu, Warszawa — miasto bohatera, Atlantyda — prawda czy hipoteza.

Półka z hasłem: Wyjątki do czytania na głos zaprasza wychowawców do sięgania po *Bursztyny* Kossak-Szczuckiej, *Czarownice z Zielonej Góry* Paukszty czy opowiadania *Przez stulecia*, by wykorzystać ułamek lekcji przedmiotowej (j. polski, historia), czy wychowawczej na chwilę wzruszenia, zadumy nad przeszłością. Fragmenty książek z tej półki podsuwam też „bibliotekarzom” klasowym, gdy idą do klasy z pokazem nowości.

Rozmowy bezpośrednie z młodzieżą pozwalają natychmiast doradzić książkę osobie niezdecydowanej, umieścić omawianą akcję w czasie i miejscu, powiązać książkę z filmem, bardziej wyrobionemu czytelnikowi zaproponować następną pozycję trudniejszą, odesłać do książek popularnonaukowych o epoce znanej dotąd tylko z powieści.

Dodatkową pomocą jest umieszczenie na karcie katalogowej pod tytułem nowej książki (w przypadku braku informacji) danych dotyczących okresu i miejsca akcji.

Oczywiście, chcąc osiągnąć zamierzone wyniki i wbudzić zainteresowanie historią poprzez książkę, musimy stosować zasady stopniowania trudności, pogłębłości, korelacji (powieść + książka popularnonaukowa + film, wystawa), koncentracji (książki wokół tematu, postaci, rocznicy), umiarkowanej konsekwencji. Musimy znać ucznia, jego możliwości umysłowe,

we, uczuciowe, dotychczasowy zakres wiedzy. Musimy wreszcie mieć jego sympatię i zaufanie. Wypożyczając należy stosować zasadę pozornej dobrowolności, taktownie książkę podsunąć, czasami wycofać się z propozycji. Nie dziwić się stwierdzeniu ucznia, że książka była za trudna, że jej po prostu nie przeczytał, trzeba obniżyć poziom proponowanej pozycji, by z czasem cierpliwie przejść do trudniejszego etapu.

Nowości wydawnicze przeglądam dokładnie przy ich opracowywaniu, a dla powieści historycznych piszę karty do katalogu „Historia chronologicznie”. Przygotowuję też na paskach bristolu anonse do tablicy nowości w pokoju nauczycielskim i w warsztatach szkolnych, eksponuję nowości z historii w gablotach w budynku głównym i w warsztatach oraz w „Propozycjach na dziś”.

Na szeroką pracę indywidualną brak warunków — wypożyczanie przede wszystkim w czasie pauz, konieczność wykonywania jednocześnie wielu prac technicznych, praca nad książkami ze wszystkich dziedzin wiedzy. Tym bardziej więc bibliotekarz szkolny powinien wyręczać się w informacji o książce historycznej różnego rodzaju katalogami zagadnieniowymi, szczegółowym podziałem katalogu rzeczowego, eksponowaniem postaci historycznych, pamiętników sławnych ludzi. Trzeba propagować książkę poprzez wystawki. Należy wreszcie ciągle poznawać własny księgozbiór sprzed lat, w czym bardzo pomaga „Literatura Piękna”, (poszczególne roczniki), „Historia Polski w powieści”, „Nowe Książki” z recenzjami także wznowień, wreszcie dyskusje i dorobek zaprzężonych bibliotek wszelkiego typu.

Oczywiste jest, że bibliotekarz szkolny oprócz historii literatury światowej i polskiej musi znać historię powszechną, a na jej tle historię Polski.

Nagroda im. Heleny Radlińskiej za wybitne osiągnięcia w dziedzinie bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa w roku 1978

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki im. H. Radlińskiej przyznana została pięciu bibliotekarzom. Dyplomy nagrodzonym wręczył wiceminister kultury i sztuki, Józef Fajkowski, w Dniu Bibliotek 3 maja 1978 roku w Warszawie.

Nagrody otrzymali:

I stopnia — doc. dr hab. Jadwiga Kołodziejska, kierownik Instytutu

Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Z zawodem bibliotekarskim związana jest od lat 26, z czego 23 przypadają na pracę w Instytucie Książki i Czytelnictwa. Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny J. Kołodziejskiej jest bogaty i różnorodny. Jej zainteresowania koncentrują się głównie wokół społecznych funkcji bibliotek publicznych, ich roli i miejsca we współczesnym życiu kulturalnym i społecznym, wokół spraw czytelnictwa, organizacji sieci bibliotecznej, ustawodawstwa bibliotecznego. Tematyka ta znajduje odbicie w pracy dydaktycznej, referatach, odczytach, działalności organizatorskiej i pisarskiej laureatki. Bibliografia Jadwigi Kołodziejskiej liczy ponad 300 pozycji — są

to rozprawy i studia, artykuły w czasopiśmie naukowych krajowych i zagranicznych, recenzje fachowe, a także ok. 30 artykułów o charakterze publicystycznym w czasopiśmie społeczno-kulturalnych. J. Kołodziejska jest także autorką kilkudziesięciu haseł, głównie z dziedziny czytelnictwa i udostępniania zbiorów, w *Encyklopedii wiedzy o książce* i w *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego*.

Bierze czynny udział w pracach organów kolejalnych. Jest członkiem Państwowej Rady Bibliotecznej przy ministrze kultury i sztuki, uczestniczy w pracach Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Bibliotekarstwa i Informacji Naukowej przy Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Brała udział w pracach zespołu specjalistów przy Bibliotece Narodowej, powołanego w celu zbadania sytuacji bibliotekarstwa — była redaktorem pierwszej wersji projektu *Raportu o stanie bibliotek polskich*, a następnie współuczestniczyła w opracowaniu *Programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego do 1990 r.*

Wiedzę swą i poglądy przekazuje w toku prac dydaktycznych. Od szeregu lat wykłada i prowadzi seminarium magisterskie w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego. Ponad 20 lat jest związana z redakcją „Bibliotekarza”, jako sekretarz, następnie zastępca redaktora, a od r. 1968 — redaktor naczelny tego czasopisma.

II stopnia — kustosz Maria Bielawska, dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Jana Wiktora w Bochni. Z zawodem bibliotekarskim związana od przeszło 30 lat, jest wybitną organizatorką sieci bibliotek publicznych miasta Bochni oraz powiatu bocheńskiego, poniosła wiele zasług dla zapewnienia im dobrych warunków działalności. Jako świetna popularyzatorka książki i czytelnictwa, zwłaszcza w środowisku wiejskim, umiejętnie wiązała podstawowe zadania biblioteki z rozszerzoną pracą kulturalno-wychowawczą i oświatową. Kierowana przez Marię Bielawską Miejska Biblioteka Publiczna w Bochni pełni funkcję ośrodka pracy naukowej i popularnonaukowej, a także kulturalno-wychowawczej w środowisku miejskim.

Obok działalności organizatorskiej M. Bielawska prowadziła działalność dydaktyczną jako wykładowca na kursach bibliotekarskich. Wielokrotnie wypowiadała się też na łamach prasy fachowej bibliotekarskiej, a także czasopiśmie społeczno-kulturalnych centralnych i lokalnych. Silnie zaangażowana politycznie i społecznie, pełniła funkcje radnej MRN w Bochni w kilku kadencjach oraz przewodniczącej komisji kultury przy WK ZSL w Krakowie. Jest założycielką i wieloletnim prezesem Spółdzielni Mieszkaniowej w Bochni.

Jest również aktywną działaczką Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — przez kilka kadencji pełniła funkcję wiceprzewodniczącą Zarządu Okręgu SBP w Krakowie, obecnie jest przewodniczącą Zarządu Okręgu Tarnowskiego.

II stopnia — doc. dr Zbigniew Jabłoński, dyrektor Biblioteki PAN w Krakowie. Z zawodem bibliotekarskim związany jest od 30 lat. Prace naukowe bibliotekoznawcze, a także organizatorskie Z. Jabłońskiego skupiają się głównie wokół dziejów krakowskich księgozbiorów, problematyki gromadzenia i specjalizacji zbiorów bibliotecznych oraz metod opracowywania bibliotecznych zbiorów rękopiśmiennych. Tematyka ta znajduje odbicie w publikacjach, referatach, odczytach, a także w pracy dydaktycznej — w wykładach z zakresu księgoznawstwa i historii kultury, prowadzonych w Zakładzie Bibliotekoznawstwa Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jednocześnie Z. Jabłoński kieruje seminarium magisterskim nt. „Kultura i życie umysłowe w Wolnym Mieście Krakowie (1815—1846)”, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów książki, bibliotek i czytelnictwa. Jest przewodniczącym (od r. 1975) Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dyplomowanych i wchodzi w skład Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Dokumentalistów Dyplomowanych.

Bierze czynny udział w licznych organach kolejalnych, m.in. wchodzi w skład Komitetu Redakcyjnego „Roczników Bibliotecznych”, Rady Redakcyjnej „Przeglądu Bibliotecznego” oraz Rady Redakcyjnej *Słownika polskich towarzystw naukowych*. Jest członkiem Rady Naukowej Biblioteki PAN w Warszawie. Uczestniczy w pracach Komisji d.s. Bibliotek, Informacji Naukowej i Wydawnictw przy Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego. Jest naczelnym redaktorem „Rocznika Biblioteki PAN w Krakowie”.

Bibliografia prac Zbigniewa Jabłońskiego liczy ponad 200 pozycji — artykułów, recenzji, sprawozdań, zamieszczanych w czasopiśmie naukowych krajowych i zagranicznych.

Aktywny członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, jest wiceprzewodniczącym Zarządu Okręgu w Krakowie.

III stopnia — mgr Jadwiga Czarnecka, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Sekcji Metodyki Pracy Bibliotek w Zakładzie Bibliotekoznawstwa Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Z zawodem bibliotekarskim związana jest od przeszło 40 lat. Główne zainteresowania J. Czarneckiej koncentrują się wokół problemów organizacji pracy w bibliotekach publicznych i fachowych, pracy instrukcyjno-metodycznej bibliotek, opracowania zbiorów i klasyfikacji. Tema-

tyka ta znajduje wyraz w jej działalności organizatorskiej, dydaktycznej, redaktorskiej i pisarskiej. Aktywność organizatorską rozwinęła J. Czarnecka w okresie pracy w Ministerstwie Oświaty, a następnie w Ministerstwie Kultury i Sztuki jako wizytator bibliotek i naczelnik wydziału. Opracowywała zarządzenia, instrukcje i wytyczne z zakresu organizacji pracy bibliotek, gromadzenia i opracowania zbiorów, statystyki bibliotecznej, zasad kwalifikacji i uposażenia pracowników bibliotek.

Działalność dydaktyczną uprawiała jako wykładowca w Liceum Bibliotekarskim dla Pracujących, w ośrodkach kształcenia bibliotekarzy, na kursach i seminariach bibliotekarskich. Wygłasza referaty i prelekcje na konferencjach i naradach ogólnokrajowych i terenowych. Opracowuje programy nauczania.

Pracę redakcyjną rozpoczęła jako sekretarz „Przewodnika Literackiego i Naukowego” pod red. W. Dąbrowskiej. Wchodziła w skład kolegów redakcyjnych „Poradnika Bibliotekarza”, „Informatora Bibliotekarza”, wydawnictwa zbiorowego *Bibliotekarstwo powszechne* oraz „Bibliotekarza”, którego redaktorem naczelnym była w latach 1959–1962. Pełni funkcję stałego konsultanta Departamentu Bibliotek, Domów Kultury i Działalności Społeczno-Kulturalnej Ministerstwa Kultury i Sztuki.

Jest autorką i współautorką kilkunastu publikacji, w tym 21 wydawnictw zwartych (skryptów, podręczników i in-

nych), oraz licznych artykułów w czasopismach fachowych bibliotekarskich. Jej piśmarstwo, które jest konsekwentnym odzwierciedleniem zainteresowań zawodowych i działalności, cłhuje jasność układu, zwięzłość sformułowań, rzetelność i ścisłość informacji.

Jadwiga Czarnecka — członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich brała aktywny udział w pracach komisji specjalistycznych dla spraw szkolenia, opracowania zbiorów, klasyfikacji. W latach 1963–1965 była wiceprzewodniczącą Zarządu Głównego SBP.

III stopnia — mgr Maria Butyter, kierowniczk Biblioteki Zakładowego Domu Kultury Huty im. Lenina w Krakowie. Od 20 lat związana z zawodem bibliotekarskim, jest jednocześnie działaczką ruchu zawodowego. Kierowana przez nią biblioteka bierze aktywny udział w realizacji programu „Sojusz Świata Pracy z Kulturą i Sztuką”, organizuje imprezy czytelnicze, mając na uwadze różne aspekty oddziaływania książki, w tym także książki fachowej jako środka podnoszenia kwalifikacji, utrzymuje stałe kontakty twórców z zakładem pracy. Akcje te cieszą się wysokim uznaniem środowiska, czego dowodem jest liczny w nich udział pracowników. Biblioteka kierowana przez Marię Butyter odnosi sukcesy w konkursach czytelniczych krajowych i regionalnych. Kilkakrotnie zajęła I miejsce w konkursie CRZZ za działalność oświatową, w plebiscycie „Blżej książki współczesnej” oraz we współzawodnictwie placówek kulturalno-oświatowych branży hutniczej.

JADWIGA ANDRZEJEWSKA
WROCLAW

Lekcje

biblioteczne

Wybór materiałów bibliograficznych

Niniejsze zestawienie obejmuje dzieła zwarte, prace z dzieł zbiorowych i artykuły z czasopism, zawierające konspekty lekcji, które można przeprowadzić w lokalu biblioteki. Pominęte zostały publikacje traktujące ogólnie o lekcjach bibliotecznych i przysposobieniu czytelniczo-informacyjnym, bez przytaczania szczegółowych projektów zajęć. Nie uwzględniono również wydawnictw trudno dostępnych, jak

materiały powielane¹ i czasopisma o zasięgu lokalnym², a także pozycje opublikowanych przed 1956 r., ze względu na znaczną dezaktualizację materiałów w nich zawartych.

Zestawienie jest ułożone według klas szkolnych i kolejności, w jakiej należałoby realizować program przysposobienia czytelniczo-informacyjnego³. Na końcu dla każdej klasy umieszczono lekcje tzw. tematyczne.

Prezentowane tu materiały mogą służyć bibliotekarzom bibliotek szkolnych i publicznych, nauczycielom języka polskiego i

¹ Np.: *Lekcje biblioteczne. Materiały metodyczne*. Red. R. Bialecka. Szczecin 1974; J. Pielachowski, J. Szambelan: *Przysposobienie czytelnicze uczniów*. Materiały pomocnicze dla bibliotekarzy szkolnych. Poznań 1975.

² Np.: *Materiały metodyczne* (Wrocław), *Pomagamy sobie w pracy* (Opole-Katowice), *Rzeszowskie biblioteki publiczne* i in.

³ W niektórych przypadkach zmieniono adres lekcji, kierując się treścią aktualnych programów szkolnych.

innych przedmiotów w przygotowywaniu i przeprowadzaniu lekcji bibliotecznych, przede wszystkim jednak — jako pomoc w opracowaniu własnych projektów. Z całą pewnością bowiem nie da się niewolniczo powielić przytoczonych konspektów, czy to z braku cytowanych w nich tytułów w danej bibliotece, czy też dlatego że wielu bibliotekarzy i nauczycieli znajduje własne, oryginalne pomysły realizacji tematów. Przygotowanie projektu lekcji bibliotecznej, zwłaszcza ćwiczeniowej, obmyślenie zadań dla zespołów uczniowskich, staranny dobór odpowiednich książek, artykułów, fragmentów, ilustracji do ćwiczeń i pokazu pochłania bardzo dużo czasu i wysiłku — niewspółmiernie więcej, niż wymaga tego lekcja przeprowadzona w klasie, co być może jest jedną z przyczyn małej jeszcze popularności tej formy kształcenia czytelniczego. Można więc ułatwić sobie przygotowanie własnego projektu, wykorzystując opublikowane konspekty, można także przeprowadzić ad hoc lekcję według gotowego wzoru, jeśli ma się pod ręką zbiór konspektów, kartki ćwiczebne oraz zestaw odpowiednich do każdej lekcji pomocy dydaktycznych i materiałów⁴. Poza tym analiza zestawienia może stać się inspiracją do opracowania tematów, które dotychczas nie znalazły odzwierciedlenia w naszym dorobku publikacyjnym, dotyczącym lekcji bibliotecznych.

* * *

Skróty tytułów czasopism

Biul. Pedag. Pał. Młodz. Katow.	— Biuletyn Pedagogiczny Pałacu Młodzieży w Katowicach
Biul. Zarz. Okr. ZNF Kiel. J. Pol.	— Biuletyn Zarządu Okręgu Związku Nauczycielstwa Polskiego. Wydział Pedagogiczny w Kielcach. Język Polski
Por. Bibl.	— Poradnik Bibliotekarzy
Z Dośw. Bibl. szk.	— Z Doświadczeń Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych

Szkola podstawowa Klasa V

Wprowadzenie do biblioteki

1. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości o książce w szkole podstawowej. W: KULPA J., CIESIELSKA K. Wiadomości o książce w szkole podstawowej. Warszawa 1959 s. 43—132, s. 72—75: Biblioteka w naszej szkole.
2. LANGIEWICZ T., KOBYLAK H., WOŁOSZYN A. Nasz Zespół (samo-

kształcenie bibliotekarzy szkolnych i przykłady lekcji bibliotecznych). Por. Bibl. 1975 nr 1/2 s. 37—44. s. 38—40: Zasady korzystania z biblioteki szkolnej.

3. ŁABANOWSKA S. Lekcje biblioteczne. W: W bibliotece dla dzieci. Poradnik metodyczny. Red. I. Nieczowa. Wyd. 2 popr. i uzupełn. Warszawa 1972 s. 134—161. Toż: Wyd. 1 s. 134—152 s. 135—136: Lekcja biblioteczna wstępna dla klasy V. Toż: Wyd. 1 s. 134—136.

Budowa książki

4. CIESIELSKA K. Przykłady lekcji bibliotecznych w zakresie ogólnej wiedzy o książce. Por. Bibl. 1957 nr 5 s. 149—152. s. 149—150: Wewnętrzna budowa książki. Toż: poz. 1 s. 66—69.
5. CIESIELSKA K. Realizacja programu nauczania z zakresu wiedzy o książce w szkole podstawowej w kl. V—VII. Okres III. Biul. Zarz. Okr. ZNP Kiel. 1963 nr 1/2 s. 41—58. s. 41—44: Wewnętrzna budowa książki.
6. ŁABANOWSKA S. Lekcje... zob. poz. 3. s. 137—141: Lekcja biblioteczna dla klasy V poświęcona wewnętrznej strukturze książki. Toż: Wyd. 1. s. 137—140.
7. ŁOPIŃSKA H. Nauka o książce i praca z książką w bibliotece dla dzieci i młodzieży. Por. Bibl. 1956 nr 7/8 s. 200—206. s. 200—204: Struktura książki.

Postępowanie się tekstem książki

8. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1. s. 69—70: Jak można naprędce zorientować się w treści i przeznaczeniu książki. Toż: CIESIELSKA K. Realizacja programu... — poz. 5. s. 44—45.
9. LANGIEWICZ T., KOBYLAK H., WOŁOSZYN A. Nasz Zespół... zob. poz. 2. s. 40: Jak szybko zorientować się w treści i przeznaczeniu książki.
10. POPIEL J. Lekcje biblioteczne (Trzy przykłady). Kraków 1957. s. 6—9: Jak można naprędce zorientować się w treści i przeznaczeniu książki.

Korzystanie z katalogów bibliotecznych

11. CIESIELSKA K. Przykłady lekcji... zob. poz. 4. s. 150—152: Jak trafić do książki. Karta katalogowa.
12. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1. s. 75—79: Karta katalogowa. Katalog alfabetyczny. s. 82—85: Korzystanie z biblioteki.

⁴ Przykłady zestawów materiałów pomocniczych do realizacji przysposobienia czytelniczego zawiera artykuł J. Tatjewskiej: W poszukiwaniu metody pracy w zespole. Z Dośw. Bibl. szk. 1965 R. 6 s. 81—94.

13. CIESIELSKA K. Realizacja programu nauczania z zakresu wiedzy o książce w szkole podstawowej. Okres IV. *Biul. Zarz. Okr. ZNP Kiel.* 1963 nr 5/6 s. 24—41.
s. 24—26: Zapoznanie z katalogiem rzeczowym.
s. 26—29: Ćwiczenia w dokonywaniu właściwego wyboru książki w bibliotece.
14. CIESIELSKA K. Realizacja programu... zob. poz. 5.
s. 45—48: Jak korzystać z katalogu bibliotecznego.
15. LANGIEWICZ T., KOBYLAK H., WOŁOSZYN A. Nasz Zespół... zob. poz. 2.
s. 40—41: Indywidualny plan czytelnicy.

Lekcje tematyczne

16. SIERYKOW Z. Mikołaj Kopernik. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibl.* 1973 nr 1/2 s. 23—24.
[Lekcja języka polskiego. Można też wykorzystać jako lekcję historii w kl. VI.]

Klasa VI

Posługiwanie się książką

17. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1.
s. 90—93: Korzystanie z odsyłaczy, skrowidzów, tablic, statystyki.
s. 95—97: Ocena przydatności książki dla własnych zainteresowań i potrzeb. Toż: CIESIELSKA K. Realizacja programu... — poz. 5. s. 51—52.
18. POPIEL J. Lekcje biblioteczne... zob. poz. 10.
s. 9—14: Dokonywanie oceny książki z punktu widzenia własnych zainteresowań i potrzeb.

Korzystanie z czasopism

19. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1.
s. 97—100: Rodzaje i rola prasy.
s. 100—104: Układ treści w czasopismach. Żyć czytać gazety. Toż: CIESIELSKA K. Realizacja programu... — poz. 13 s. 35—38.
20. CIESIELSKA K. Realizacja programu... zob. poz. 13.
s. 33—35: Ćwiczenia w umiejętnym przeglądaniu i wykorzystaniu czasopism dla młodzieży.

Posługiwanie się wydawnictwami informacyjnymi

21. CIESIELSKA K. Realizacja programu... zob. poz. 13.
s. 31—33: Korzystanie z wydawnictw pomocniczych.
22. ŁABANOWSKA S. Sławni ludzie w nazwach ulic twego miasta. Konkurs

i lekcja biblioteczna w bibliotece dla dzieci i młodzieży. *Por. Bibl.* 1965 nr 9 s. 269—274.

[Korzystanie z wydawnictw informacyjnych. Autorka przeznaczając tę lekcję dla kl. V. Można ją też wykorzystać w starszych klasach.]

Korzystanie z bibliotek

23. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1.
s. 104—105: Biblioteka powszechna. Wycieczka. Toż: CIESIELSKA K. Realizacja programu... — poz. 13 s. 30—31.

Lekcje tematyczne

24. KARABUŁOWA W. Lekcja biblioteczna z okazji rocznicy Komisji Edukacji Narodowej. *Biul. pedag. Pał. Młodz. Katow.* 1972 nr 3/4 s. 20—22.
[Historia ewent. język polski w kl. VII.]
25. ŁABANOWSKA S. Lekcja tematyczna „Wycieczka po Warmii i Mazurach”. W: W bibliotece dla dzieci... zob. poz. 3
s. 144—149. Toż: Wyd. 1. s. 144—149. [Geografia.]
26. ŁOPIŃSKA H. Lekcja biblioteczna „Ochrona przyrody” w bibliotece dla dzieci i młodzieży. *Por. Bibl.* 1957 nr 6 s. 152—161.
[Przyroda.]
27. POPIEL J. Lekcje biblioteczne... zob. poz. 10.
s. 14—25: Lekcja tematyczna: Nasze lasy.
[Przyroda. Według starego programu lekcja przeznaczona była dla kl. VIII.]
28. SIERYKOW Z. Mikołaj Kopernik... zob. poz. 16.
[Historia.]

Klasa VII

Posługiwanie się tekstem książek i czasopism

29. LANGIEWICZ T., KOBYLAK H., WOŁOSZYN A. Nasz Zespół... zob. poz. 2.
s. 42—44: Struktura książki i jej tytulatura.
s. 42—43: Zasady korzystania z książek i czasopism w poszukiwaniu materiału do tematu.
30. KRZYKAWSKA C. Znajomość struktury czasopism warunkiem należytego ich wykorzystania. *Biul. pedag. Pał. Młodz. Katow.* 1966 nr 3/4 s. 11—13.
[Zapoznanie się ze strukturą „Młodego Technika.”]

Sporządzanie skróconego opisu bibliograficznego

31. GUZOWSKA M. Lekcja w bibliotece w klasie VII i VIII. *Biul. Zarz. Okr. ZNP Kiel. Jez. Pol.* 1967 nr 7/8 s. 60—64.
s. 60—63: Opis bibliograficzny książek różnych autorów.

Korzystanie z encyklopedii i słowników

32. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1
s. 116—118: Korzystanie z encyklopedii i słowników.
33. POŁECIOWA D. Lekcja biblioteczna „Encyklopedie i słowniki”. *Por. Bibl.* 1960 nr 4 s. 102—108.
34. RÓŻYCKA M. Przystosowanie czytelników. *Biul. pedag. Pał. Młodz. Katow.* 1959 nr 1/2 s. 46—53.
s. 51—52: Jak korzystać z encyklopedii i słowników.

Proces powstawania i upowszechniania książki

35. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1.
s. 105—107: Jak powstała książka i jak do nas dotarła. Toż: CIESIELSKA K.: Realizacja programu... — poz. 5 s. 49—50.
[Według dawnego programu lekcja była przeznaczona dla kl. VI.]

Korzystanie z biblioteki

36. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1.
s. 130—131: Sposoby korzystania z czytelników biblioteki publicznej.
37. WAGNER Z. Katalog rzeczowy — wyszukiwanie materiału na określony temat. Lekcja biblioteczna przeznaczona dla klasy VII i VIII. *Por. Bibl.* 1973 nr 11/12 s. 318—319.

Lekcje tematyczne

38. KARABUŁOWA W. Lekcja biblioteczna... zob. poz. 24.
[Temat: Komisja Edukacji Narodowej. Język polski.]
39. KARABUŁOWA W. Lekcja biblioteczna na temat: Życie i działalność Mikołaja Kopernika. *Biul. pedag. Pał. Młodz. Katow.* 1971 nr 2 s. 3—5.
[Język polski w kl. VII lub VIII.]
40. ŁABANOWSKA S. Wkład uczonych polskich do nauki światowej. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibl.* 1973 nr 9/10 s. 274—278.
[Język polski. Lekcja może też być przeprowadzona w kl. VIII.]
41. MEISSNER T. Polscy podróżnicy. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibl.* 1973 nr 11/12 s. 319—323.
[Geografia. Lekcja może być wykorzystana również w kl. VIII.]
42. WŁODARSKA D. Zamek Królewski w Warszawie. Lekcja biblioteczna dla klasy VII—VIII szkoły podstawowej. *Por. Bibl.* 1971 nr 8/10 s. 283—288.
[Język polski, wychowanie obywatelskie w kl. VIII.]

Klasa VIII

Korzystanie z encyklopedii i słowników

43. ŁABANOWSKA S. Konspekt lekcji „Encyklopedie i słowniki” (dla klasy VIII). W: W bibliotece dla dzieci... zob. poz. 3 s. 151—157

Wyszukiwanie książek i artykułów na dany temat

44. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1
s. 122—123: Sporządzenie wykazu książek na określony temat.
[Według starego programu lekcja przeznaczona była dla kl. VII.]
45. CIESIELSKA K. Realizacja programu... zob. poz. 5.
s. 56—58: Sporządzenie wykazu bibliograficznego na dany temat.
[Według starego programu — kl. VII.]
46. DUDZIUK Ł. Lekcje biblioteczne w szkole podstawowej. *Por. Bibl.* 1971 nr 11/12 s. 310—311.
[Temat: Wybrane czasopisma bibliograficzne.]
47. GUZOWSKA M. Lekcja w bibliotece... zob. poz. 31
s. 63—64: Sporządzenie skróconego opisu bibliograficznego książki oraz artykułu z czasopisma.
48. LANGIEWICZ T., KOBYLAK H., WOŁOSZYN A. Nasz Zespół... zob. poz. 2
s. 43—44: Kwerenda bibliograficzna.
s. 42—43: Zasady korzystania z książek i czasopism w poszukiwaniu materiału do tematu.
49. WAGNER Z. Katalog rzeczowy... zob. poz. 37
s. 318—319: Wyszukiwanie materiału na określony temat.

Wiadomości z historii książki. Książki pięknie wydane.

50. CIESIELSKA K. Realizacja wiadomości... zob. poz. 1.
s. 124—126: 1. O książkach dawnych rękopiśmiennych i drukowanych. 2. Utrwalenie i uzupełnienie materiału o książkach dawnych. Książki pięknie wydane. Toż: CIESIELSKA K. Realizacja programu... — poz. 13 s. 38—41.
51. ŁABANOWSKA S. Lekcje biblioteczne... zob. poz. 3.
s. 149—150: Lekcja tematyczna. „Z dziejów polskiej książki”. Toż: Wyd. 1 s. 150—152.
52. ŁOPIŃSKA H. Nauka o książce... zob. poz. 7.
s. 204—206: Dzieje książki.
53. NARKIEWICZ J. Lekcja biblioteczna „Z dziejów książki”. *Por. Bibl.* 1972 nr 11/12 s. 343—347.
54. RÓŻYCKA M. Przystosowanie czytelników... zob. poz. 34.
s. 52—53: Pięknie wydana książka.
55. SUFIN S. Jak wykorzystywała prasę i książki pomocnicze na lekcjach języka polskiego. W: Nauczanie języka polskiego w klasie VIII. Red. A. Świerczyńska. Warszawa 1969. Z Moich Doświadczeń s. 139—178,
s. 173—176: Lekcja dla klasy VIII: Z dziejów książki.

Lekcje tematyczne

56. CZECHOWSKI M. Jan Kaspro-
wicz — życie i twórczość. Lekcja bi-
blioteczna dla uczniów klasy VIII. *Por.
Bibl.* 1976 nr 7/8 s. 202—208.
[Język polski.]
57. CZECHOWSKI M. Władysław Bro-
niewski — poeta rewolucyjny. W
osiemdziesiąt rocznicę urodzin i pię-
tnastą rocznicę śmierci. Lekcja biblio-
teczna dla uczniów klasy VIII. *Por.
Bibl.* 1977 nr 3 s. 64—72.
[Język polski.]
58. KARABUŁOWA W. Lekcja bibliotec-
zna... zob. poz. 39.
[Temat: Życie i działalność Mikołaja Ko-
pernika — do wykorzystania na lekcji j.
polskiego]
59. ŁABANOWSKA S. Wkład uczonych
polskich do nauki światowej... zob. poz.
40.
[Język polski.]
60. NARKIEWICZ J. W setną rocznicę uro-
dzin Lenina. Lekcja biblioteczna. *Por.
Bibl.* 1969 nr 11/12 s. 301—305.
[Historia, język polski.]
61. MEISSNER T. Polscy podróżnicy... zob.
poz. 41.
[Geografia, język polski.]
62. MOCZKOWSKA U. Naczelne i tere-
nowe organy władzy państwowej w
Polsce Ludowej. Lekcja tematyczna.
Por. Bibl. 1972 nr 4 s. 97—101.
[Wychowanie obywatelskie.]
63. RÓŻYCKA M. Przysposobienie czy-
telnicze... zob. poz. 34.
s. 49—51: Lekcja tematyczna: Wkład
Polaków w kulturę światową.
[Język polski.]
64. WŁODARSKA D. Zamek Królewski
w Warszawie... zob. poz. 42.
[Wychowanie obywatelskie.]

Szkoła średnia

Klasa I

Poszukiwanie informacji w zbiorach bi- bliotecznych

65. CIESIELCZUK J. Przygotowanie uc-
niów szkół średnich do korzystania z
informacji naukowej. *Por. Bibl.* 1975
nr 3 s. 50—52.
Lekcja 1: Biblioteka szkolna ośrod-
kiem informacji naukowej. Lekcja 2:
Poszukiwanie informacji w bibliotece
przy pomocy encyklopedii, słowników,
informatorów.
66. CZYŻ Z. Korzystanie ze słowników
i encyklopedii. Lekcja biblioteczna.
Por. Bibl. 1976 nr 6 s. 162—167.
67. KWIATKIEWICZ U. Przysposobienie
czytelnicze młodzieży klas pierwszych
liceum ogólnokształcącego. *Z Dośw.
Bibl. szk.* 1970 R. 9 s. 75—92.
Cykl lekcji: 1. s. 78—80: Zaznajo-
mienie z biblioteką szkoły średniej.
2. s. 80—83: Struktura i zawartość
księgozbioru podręcznego. 3. s. 86—89:

Książki współczesne i instytucje wy-
dawnicze.

68. OŚLIZŁO G. Przysposobienie uczniów
szkół zawodowych do korzystania z
usług ośrodków informacji naukowej,
technicznej i ekonomicznej. W: *Z. doś-
wiadczeń bibliotekarzy szkolnych.* Red.
K. Chaciewicz. Warszawa 1974 s. 137—
—163.
s. 149—152: Rodzaje źródeł informacji.
[Lekcja przeznaczona przez autorkę dla kl.
III, zaś „Wytyczne programowe” zalecają
ten temat dla kl. I.]
69. RÓŻEK W., CHLEBIŃSKA J., RO-
GUS W.⁵ Od sprawności czytelniczej
do samokształcenia. (Omówienie lekcji
bibliotecznych w szkołach średnich).
W: *Z. doświadczeń bibliotekarzy szkol-
nych.* Warszawa 1974 s. 76—115.
Cykl lekcji: 1. s. 81—84: Zapoznanie
się z biblioteką szkolną; 2. s. 88—91:
Moja biblioteczka domowa; 3. s. 91—
—94: Budowa współczesnej książki.
[Temat przewidziany przez autorki dla kl.
II, jednakże zgodnie z „Wytycznymi pro-
gramowymi” powinien być przesunięty do
kl. I jako lekcja powtarzająca materiał ze
szkoły podstawowej. Podobnie należy po-
traktować tematy: 4. s. 94—96: Gazeta i
czasopismo współczesne. 5. s. 97—99: Te-
chnika sporządzania notatek z lektury.]
70. RUDNICKA Z. Nowa forma lekcji bi-
bliotecznych w Miejskiej Bibliotece
Publicznej im. L. Waryńskiego w Ło-
dźi. *Bibliotekarz* 1968 nr 9 s. 278—293.
[Wprowadzenie do biblioteki uczniów szkół
średnich i zasadniczych zawodowych.]
2. s. 157—158: Dokumenty pierwotne,
pochodne i wtórne.
3. s. 159—160: Karta dokumentacyjna
jako jedno z ważniejszych narzędzi
informacji.

Lekcje tematyczne

71. POKUSA E. Komisja Edukacji Naro-
dowej. Lekcja biblioteczna — tema-
tyczna dla uczniów klas 1—2 liceal-
nych. *Por. Bibl.* 1973 nr 4 s. 118—123.
[Język polski kl. I lub historia w kl. II.]

Klasa II

Poszukiwanie informacji z wykorzysta- niem katalogów i kartotek

72. OŚLIZŁO G. Przysposobienie uczniów...
zob. poz. 68.
s. 153—154: Sposoby poszukiwania in-
formacji z wykorzystaniem katalogów
alfabetycznych, rzeczowych oraz kar-
totek zagadnieniowych.
73. RÓŻEK W., CHLEBIŃSKA J., RO-
GUS W.⁵ Od sprawności... zob. poz. 69.
s. 84—87: Katalogi biblioteki szkolnej.

Lekcje tematyczne

74. POKUSA E. Komisja Edukacji Naro-
dowej... zob. poz. 71.
[Historia.]

⁵ W książce błąd drukarski: Bogus.

Klasa III

Korzystanie z bibliografii

75. KWIATKIEWICZ U. Przystosowanie czytelnice... zob. poz. 67.
s. 83—86: Poszukiwania bibliograficzne.
[Lekcja przeznaczona wg autorki dla kl. I.]
76. OŚLIZŁO G. Przystosowanie uczniów... zob. poz. 68.
s. 154—156: Skrócony opis bibliograficzny wydawnictwa zwarte i utworu w czasopiśmie oraz sposoby sporządzania tematycznych zestawień bibliograficznych.
77. ROŻEK W., CHLEBIŃSKA J., ROGUS W. Od sprawności... zob. poz. 69.
s. 99—102: Informacja o piśmiennictwie.

Lekcje tematyczne

78. OZIEBŁOWSKA A. Lekcja bibliograficzna — tematyczna dla uczniów szkół średnich. *Por. Bibl.* 1975 nr 1/2 s. 45—49.
[Język polski: Stefan Żeromski.]
79. ROSNOWSKA K. Lekcje w bibliotece szkolnej na temat opisu bibliograficz-

nego. *Por. Bibl.* 1976 nr 6 s. 159—162.
[Język polski: Młoda Polska.]

Klasa IV (V)

Zapoznanie się z organizacją i działalnością służb informacyjnych

80. OŚLIZŁO G. Przystosowanie uczniów... zob. poz. 68.
1. s. 152—153: Charakterystyka biblioteki technicznej.
[Lekcja przeznaczona wg autorki dla kl. II.]
81. PLISIECKI J. Poznajemy pracę biblioteki. (Sprawozdanie z lekcji w klasie V technikum). *Polonistyka* 1963 nr 1 s. 15—18.
[Lekcja w Bibliotece im. H. Łopacińskiego w Lublinie.]
82. ROŻEK W., CHLEBIŃSKA J., ROGUS W. Od sprawności... zob. poz. 69.
1. s. 104—106: Warsztat informacyjny biblioteki szkolnej.
[Lekcja przewidziana przez autorki dla kl. III.]
2. s. 106—109: Informacja naukowa, techniczna i ekonomiczna.
[Lekcja przewidziana przez autorki dla kl. III.]
3. s. 109—112: Organizacja sieci bibliotecznej.

ALICJA MOSKALUKOWA
LUBARTÓW

Generał Karol Świerczewski — Walter we wspomnieniach współczesnych

Konspekt lekcji bibliotechnicznej

Cel lekcji

Zapoznanie młodzieży z walorami osobistymi Karola Świerczewskiego.

Zdobycie umiejętności wyszukiwania interesujących problemów w bieżącej prasie.

Zdobycie umiejętności sporządzania opisu bibliograficznego artykułu w czasopiśmie.

Pomoce naukowe

Książki:

Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego, Ossolineum 1976

Z doświadczeń bibliotekarzy szkolnych, WSiP 1974

S. L. Wadecka: *Generał Karol Świerczewski*. MON 1976.

J. Broniewska: *O człowieku, który się kulom nie kłaniał*.

W. Broniewski: *Poemat o generale Świerczewskim*. Prasa Wojskowa 1949

Gazety:

Sztandar Młodych 1977 nr 73

Trybuna Ludu 1977 nr 72, 73

Zielony Sztandar 1977 nr 26

Czasopisma

Motywy 1977 nr 13

Nowe Drogi 1977 nr 2

Panorama 1977 nr 13

Perspektywy 1977 nr 12

Polityka 1977 nr 8

Walka Młodych 1977 nr 13

Żołnierz Polski 1977 nr 9, 13

Jednodniówka

Lubartów i Ziemia Lubartowska 1959

Tok lekcji

● Wprowadzenie

— krótka informacja o rodzajach czasopism;

— omówienie roli czasopism w życiu politycznym i społecznym;

— omówienie zasad sporządzania oraz elementów opisu bibliograficznego artykułu w czasopiśmie

(autor utworu, tytuł, cytata wy-
dawnicza)

● Recytacja fragmentu *Poematu o gene-
rale Świerczewskim* Władysława Bro-
niewskiego

● Wyszukiwanie artykułów okolicznoś-
ciowych o Karolu Świerczewskim w wy-
branych czasopismach.

● Praca w zespołach nad przygotowa-
niem odpowiedzi na pytania zawarte w
poleceniach

Zadania dla młodzieży

I

1. Weź gazety: „Zielony Sztandar” z 31
marca 1977 i „Trybunę Ludu” z 28 marca
1977.

2. Przeczytaj informację o życiu Karola
Świerczewskiego. („Zielony Sztandar”
s. 4).

3. Przygotuj odpowiedź, jak przebiegała
wielka manifestacja patriotyczna pod Ba-
ligrodem („Trybuna Ludu” s. 1).

4. Sporządź 2 karty do kartoteki za-
gadnieniowej z opisem bibliograficznym
przeczytanych artykułów.

II

1. Weź czasopismo „Żołnierz Polski” z
r. 1977 nr 9.

2. Wyszukaj i przeczytaj artykuł — H.
Hussak: „W panteonie bohaterów”.

3. Przygotuj odpowiedź, jaką rolę Ka-
rol Świerczewski odegrał w Hiszpanii.

4. Sporządź kartę do kartoteki zagad-
nieniowej z opisem wymienionego arty-
kułu.

III

1. Weź czasopismo „Polityka” z r. 1977
nr 8.

2. Wyszukaj i przeczytaj artykuł M.
Brona pt. „Świerczewski mniej znany”.

3. Przygotuj odpowiedź na temat dzia-
łalności gen. Świerczewskiego na Akade-
mii Wojskowej Armii Czerwonej w Mos-
kwie po powrocie z Hiszpanii.

4. W jaki sposób przejawiał się patrio-
tyzm generała?

5. Sporządź kartę do kartoteki zagad-
nieniowej z opisem wymienionego artyku-
łu.

IV

1. Weź czasopismo „Perspektywy” z r.
1977 nr 12.

2. Wyszukaj i przeczytaj artykuł K.
Kaczmarka pt. „Generał”.

3. Przygotuj odpowiedź, w jaki sposób
Karol Świerczewski dowodził wojskami w
czasie walki.

4. Jak dowodził podczas walk obron-
nych pod Budziszynem 24 kwietnia 1945 r.
we wsi Grosswelka?

5. Sporządź kartę do kartoteki zagad-
nieniowej z opisem wymienionego artyku-
łu.

V

1. Weź czasopismo „Panorama” z r. 1977
nr 13.

2. Wyszukaj i przeczytaj artykuł J.
Dzierżgowskiego pt. „Jak powstała ta
pieśń”.

3. Przygotuj odpowiedź, w jaki sposób
gen. Świerczewski trafił do serc prostych
żołnierzy.

4. W jakich okolicznościach zginął Ka-
rol Świerczewski?

5. Sporządź kartę do kartoteki zagad-
nieniowej z opisem wymienionego arty-
kułu.

VI

1. Weź czasopismo „Walka Młodych” z
r. 1977 nr 13.

2. Wyszukaj i przeczytaj artykuł Cz.
Czuryły pt. „Ten, który się kulom nie kła-
niał”.

3. Wyszukaj do zacytowania fragment
przemówienia, jakie Michał Rola-Żymier-
ski wygłosił 1 IV 1947 nad trumną Świer-
czewskiego.

4. Przygotuj odpowiedź, w jaki sposób
generał umiał zachęcić żołnierzy do od-
ważnej walki i celnego strzelania.

5. Sporządź kartę do kartoteki zagad-
nieniowej z opisem wymienionego arty-
kułu.

VII

1. Weź czasopismo „Nowe Drogi” z r.
1977 nr 2.

2. Znajdź i przeczytaj artykuł K. Kacz-
marka pt. „W osiemdziesięciolecie urodzin
Karola Świerczewskiego”.

3. Przygotuj odpowiedź, jakie odpowie-
dzialne misje zagraniczne Karol Świercze-
wski pełnił w latach 1945—1946.

4. Jak naród polski uczcił ofiarne życie
i bohaterską śmierć Świerczewskiego?

5. Sporządź kartę do kartoteki zagad-
nieniowej z opisem wymienionego artyku-
łu.

VIII

1. Weź jednodniówkę „Lubartów i zie-
mia Lubartowska” z r. 1959.

2. Znajdź i przeczytaj artykuł M. Ję-
drzyński pt. „Generał Karol Świerczewski w
Lubartowie”.

3. Przygotuj odpowiedź, kiedy gen.
Świerczewski przebywał w Lubartowie?

4. W jakiej atmosferze odbywało się
spotkanie generała z młodzieżą szkół lu-
bartowskich?

5. Kiedy i kto dokonał otwarcia pierw-
szej świetlicy na ziemi lubartowskiej?

6. Sporządź kartę do kartoteki zagad-
nieniowej z opisem wymienionego artyku-
łu.

IX

1. Weź czasopismo „Motywy” z r. 1977
nr 13.

2. Wyszukaj i przeczytaj artykuł M. Sit-
kowskiego pt. „Walterowcy”.

3. Odszukaj do zacytowania Rozkaz specjalny Naczelnika ZHP J. Wojciechowskiego z okazji obchodów Dni Walterowskich.

4. Przygotuj odpowiedź, jak Choraław Rzeszowska ZHP organizuje rokrocznie „Dni Walterowskie”.

5. Sporządź kartę do kartoteki zagadnieniowej z opisem wymienionego artykułu.

X

1. Weź czasopismo „Żołnierz Polski” z r. 1977 nr 13.

2. Wyszukaj i przeczytaj artykuł pt. „Jak w rodzinie”.

3. Przygotuj odpowiedź, z czyjej inicjatywy i gdzie odbył się I Ogólnopolski Zlot Walterowców?

4. Kogo gościli gospodarze Zjazdu?

5. Sporządź kartę do kartoteki zagadnieniowej z opisem wymienionego artykułu.

XI

1. Weź gazety: „Sztander Młodych” z r. 1977 nr 73 i „Trybunę Ludu” z r. 1977 nr 72.

2. Wyszukaj i przeczytaj informacje o uroczystościach związanych z rocznicą urodzin i śmierci gen. Świerczewskiego.

3. Przygotuj odpowiedź, jak nazwano dwie bieszczadzkie miejscowości, aby upamiętnić postać K. Świerczewskiego.

4. Jakie sztandary zostały przekazane do Muzeum Wojska Polskiego w związku z 30 rocznicą śmierci gen. Świerczewskiego?

5. Sporządź karty do kartoteki zagadnieniowej z opisem wymienionych artykułów.

XII

1. Weź teczkę z materiałami o Karolu Świerczewskim.

2. Uporządkuj wycinki i zdjęcia pamiątkowe.

3. Sporządź kilka ozdobnych kart do albumu poświęconego gen. Świerczewskiemu.

● Podsumowanie

— Zapoznanie klasy z przymiotami K. Świerczewskiego jako obywatela i żołnierza (kolejne odpowiedzi uczniów).

— Opracowanie przykładowych opisów bibliograficznych.

— Sporządzenie albumu okolicznościowego o generale Świerczewskim.

Rezultatem lekcji poza korzyściami typu poznawczego, związanymi z tematem, było głębsze zrozumienie przez młodzież roli informacji w bieżącej prasie i czasopiśmie. Uczniowie poznali zasadę sporządzania opisu bibliograficznego artykułów zawartych w wydawnictwach periodycznych i zdobyte wiadomości zastosowali w ćwiczeniach. Dało im to wstępną orientację w sposobie tworzenia kartoteki zagadnieniowej. Konieczność sformułowania odpowiedzi na ściśle określony temat stanowiła okazję do ćwiczeń w sporządzaniu zwięzłej i możliwie wyczerpującej notatki tematycznej.

SYLWETKI BIBLIOTEKARZY

Feliksa Paździk

z Biblioteki Gminnej

w Sułowie

W środowisku wsi Sułów mówi się o niej krótko „kultunka”. W tym określeniu mieści się cała charakterystyka koleżanki Feliksy Poździk, jej osoby i działalności.

Z zawodem bibliotekarskim po raz pierwszy zetknęła się w r. 1951, kiedy to powierzono jej zadanie zorganizowania w Sułowie biblioteki. Niedługo jednak mogła cieszyć się nową placówką, pracą wśród ulubionych od dzieciństwa książek, bowiem niesprzyjające okoliczności zmusiły ją do ustąpienia z zajmowanego stanowiska. Do pracy w bibliotece wróciła dopiero po 8 latach, tj. w r. 1959. Z energią i entuzjazmem przystąpiła wówczas do porządkowania biblioteki, do tworzenia i rozbudowywania warsztatu pracy, do zjednywania dla książki ciągle nowych czytelników.

Jednym z głównych zadań, jakie wyty-

czyła sobie wtedy kol. Feliksa, było dotarcie z książką do najbardziej odległych zakątków w rejonie działania biblioteki. Do społecznej pracy na rzecz upowszechniania książki zachęcała i angażowała ludzi zainteresowanych czytelnictwem, niektórych potrafiła na stałe związać z tą formą działalności.

Praca jej wydała owoce — doprowadziła do utworzenia wokół biblioteki w Sułowie pełnej sieci punktów bibliotecznych. Ich czytelnicy stanowią obecnie 73% ogółu użytkowników biblioteki — 1210 osób.

Koleżanka Feliksa Poździk nie szczędziła również wysiłków, aby poprawić sytuację lokalową biblioteki. Dzięki jej inicjatywie i energii biblioteka została przeniesiona z walącego się budynku po dawnym areszcie do 2-izbowego odpowiedniego pomieszczenia.

Główną jednak dziedziną, której koleżanka Poździk oddaje się z prawdziwą pasją i wielkim zaangażowaniem, jest praca kulturalno-oświatowa. Rozpoczęła ją wcześniej, jeszcze w czasach „przedbibliotecznych”, gdy organizowała z młodzieżą różne formy działalności kulturalnej — przedstawienia amatorskie, występy taneczne, uroczystości dożynkowe itp. Z chwilą podjęcia pracy w bibliotece stała się gorącą popularyzatorką książki, podejmowała z dobrym skutkiem różne akcje w celu rozczytania środowiska, a także rozwinięcia w miejscowym społeczeństwie zainteresowań dla biblioteki i jej pracy.

Biblioteka w Sułowie i jej czytelnicy zdobywali niejednokrotnie nagrody i wyróżnienia w konkursach czytelnich i akcjach współzawodnictwa. W r. 1976 kol. Poździk otrzymała jedną z głównych nagród za realizację zadań określonych we współzawodnictwie międzybibliotecznym woj. zamojskiego, realizowanym pod hasłem „Osiągnięcia bibliotek na terenie gminy naszą wspólną sprawą”; w r. 1977 nagrodę za udział w eliminacjach wojewódz-

kich konkursu czytelniczego „Czy znasz książki pisarzy radzieckich” dostała uczennica z Sułowa.

Szczególną uwagę zwraca kol. Poździk na popularyzację literatury rolniczej — organizuje konkursy ph. „Książka rolnicza pomaga nam w pracy”. Uczestniczy aktywnie w akcjach kulturalnych, oświatowych, politycznych, często jest inicjatorem tych akcji oraz twórcą programów, tekstów okolicznościowych, wierszy i piosenek. Niejednokrotnie te właśnie żartobliwe wierszyki, kierowane pod adresem władz miejscowych, pomagały jej w rozwiązywaniu trudności, z jakimi borykała się biblioteka.

Biblioteka w Sułowie jest głównym ośrodkiem działalności kulturalnej w gminie, współpracuje aktywnie z miejscową Zbiornicą Szkołą Gminną, Ochotniczą Strażą Pożarną, Spółdzielnią Kółek Rolniczych, Kołem Gospodyń Wiejskich, Gminną Spółdzielnią i Bankiem Spółdzielczym. Obok pracy realizowanej na rzecz czytelników kol. Feliksa Poździk pełni funkcje instruktazowe w odniesieniu do dwóch filii bibliotecznych w rejonie gminy. Czuwa nad właściwą pracą tych placówek, dzieli się doświadczeniami, organizuje formy współpracy bibliotek.

Dzięki dużemu zaangażowaniu w żywotne problemy środowiska, ustawicznemu działaniu w kierunku podnoszenia wiedzy i kultury mieszkańców wsi oraz efektem pracy uzyskiwanym przez bibliotekę, kol. Feliksa Poździk potrafiła zjednać dla siebie i swojej placówki zaufanie i pomoc władz oraz życzliwość społeczeństwa Sułowa. O tym, jaką rangę i znaczenie zdobyła miejscowa biblioteka, najlepiej świadczy fakt podjęcia przez miejscowe władze inicjatywy budowy biblioteki w Sułowie.

Złoty Krzyż Zasługi wręczony kol. Feliksie Poździk w r. 1977 za wzorową postawę bibliotekarza — społecznika jest godną oceną jej pracy.

Zofia Albigowska

Niedaleko gminy

Zaproszenie

do podróży

Ze podróże kształcą — o tym już starożytni (i to starsi od Greków) byli najzupełniej przekonani. Nas, bibliotekarzy, podróże muszą uczyć w sposób szczególny. Biblioteczny świat obejmuje przecież ty-

siące odizolowanych od siebie placówek, w których bibliotekarze pracują, myślą i ... często wymyślają ciekawe rzeczy. Z drugiej strony, w szkolnictwie bibliotekarskim wszystkich stopni ciągle króluje „teoria” (czytaj: „werbalizm”), a i fachowe czasopisma bibliotekarskie tak przyziemnym sprawom, jak np. okładanie książek w folię, nie poświęcają zbyt wiele uwagi. W tych warunkach wymyślone „ciekawe rzeczy” służą więc najczęściej tylko wyanalizować. Jeśli więc chcemy się dowie-

dziele czegoś naprawdę ciekawego z praktyki, pozostaje nam jedyna droga: zaopatrzyć się w „polecenie wyjazdu służbowego nr....” i ruszyć w świat. Piszący te słowa w trakcie swej pracy zawodowej prze-wędrował — zwiedzając biblioteki — kraj wzdłuż i wszerz i jest mocno przekonany, że te odwiedziny dały mu nie mniej niż wszystkie narady, seminaria, konferencje, sympozja i kursy razem wzięte.

Oczywiście są podróże mniej lub bardziej udane, ale bibliotekarz spostrzegawczy, który pragnie rzeczywiście nauczyć się czegoś, z każdej zwiedzanej biblioteki wywiezie jakiś większy lub mniejszy pożytek.

A oto na poparcie tego, co wyżej powiedziałem, krótka relacja z ostatniego bibliotekarskiego wyjazdu. 2 marca 1978 r. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Gdańsku zorganizowała naradę dyrektorów regionu nadmorskiego związaną ze zwiedzeniem Biblioteki Gminnej w Luzinie koło Wejherowa. Podziwialiśmy pięknie odrestaurowany na bibliotekę poewangelicki kościółek (aż wierzyć się nie chce, że bez udziału Pracowni Konserwacji Zabytków) i doskonale zorganizowaną pracę biblioteki, którą od lat kieruje kol. Helena Kotłowska. Poza tym ogólnym podziwem, niżej podpisany zaobserwował wiele rzeczy, które będzie się starał przenieść do „własnego” województwa. A więc przede wszystkim meble biblioteczne: piękne, drewniane regały — tanie, ładne, lekkie i bardzo funkcjonalne (z przesuwanymi półkami!), wygodne i estetyczne stoły czytelniane, takie same biurka biblioteczne. Mamy w naszych bibliotekach sporo udanych wzorów mebli, ale typu „luzińskiego” jeszcze nie. Zawieźliśmy więc co tchu do Luzina „naszego stolarza”, p. Jana Postę-

skiego. I już w tym roku, przy produkcji mebli dla nowo zbudowanych lokali bibliotecznych w Morągu i Pieckach, wykorzystamy niektóre z rozwiązań znalezionych w Luzinie.

Zaimponował mi system informacji dla czytelników, a także wykorzystanie hallu do ekspozycji dzieł miejscowych artystów-plastyków. Dowiedziałem się również czegoś nowego z zakresu techniki okładania książek na folię. W naszym województwie bibliotekarki używają do sklejanía folii zgrzewarek (bardzo dobry sposób) bądź też kleją folię taśmą (ze skutkiem fatalnym, gdyż taśma po pewnym czasie żółknie i wysycha, szpecąc najpiękniejsze książki). Koleżanki z Luzina do sklejanía używają rozpuszczalnika cyklohexan, w którym rozpuszczają skrawki folii. Ta mieszanina skleja folię mocno i trwale, nie pozostawiając żadnych śladów. Szybko więc przenieśliśmy ten wynalazek do praktyki naszych bibliotek.

Wymieniłem wyżej tylko niektóre korzyści praktyczne z... 4-godzinnego pobytu w Luzinie.

Na zakończenie dwa morały: nauczyć się może tylko ten, kto nauczyć się chce. Jakże często uczestnicząc w wyjazdach grupowych widziałem osoby, które — zamiast z uwagą przyglądać się zwiedzanym placówkom — najspokojniej czytały gazetę, bo... „przecież moja biblioteka wcale nie gorsza”. Tego typu typków oczywiście lepiej nie zmuszać do bibliotecznych podróży! Podróże bowiem nie zawsze kształcą.

Morał drugi nie wymaga komentarza: bardzo często w sąsiedniej gminie znajdujemy, z niejakim zdziwieniem, znacznie ciekawsze doświadczenia niż za siedmioma górami i rzekami.

Jan Burakowski

BARBARA JAROSZ
LUBLIN

Czasopisma do bibliotek szkolnych

Wybór czasopism do biblioteki szkolnej od dawna jest sprawą dyskusyjną. Co roku bibliotekarz staje przed problemem: co zaprenumerować, żeby zaspokoić potrzeby młodzieży i nauczycieli. Czasopisma dziecięce i młodzieżowe na ogół znamy, toteż sami dokonujemy wyboru. Wprawdzie

czasem nastolatki dopominają się o „Przyjaciółkę”, „Filipinkę” czy „Film”, ale dosyć szybko godzą się z ich brakiem w szkolnych czytelniach. Gorzej jest z nauczycielami. Każdy z nich ma inne potrzeby, inne wymagania, a trudno jest spełnić życzenia wszystkich. Niektórzy nauczyciele zadowalają się jednym tytułem pisma przedmiotowego, inni natomiast chcieliby mieć szereg pozycji niezbędnych — ich zdaniem — w codziennej pracy. Z wieloletniego doświadczenia wiem jednak, że dosyć często zdarzają się przypadki, iż po niektóre zaprenumerowane czasopisma prawie nikt nie sięga, nawet ten, który przedtem natarczywie domagał się ich prenumeraty.

Nie każdy bibliotekarz orientuje się, które czasopisma są rzeczywiście przydatne w szkole, niemało więc musi się nagłówek, zanim wyśle zamówienie. W ostatnich latach bibliotekarzowi doszedł jeszcze jeden pro-

blem: nie zawsze księgowy w Miejskim Zespole Ekonomiczno-Administracyjnym Szkół aprobuje wybór czasopism (nota bene też nie zawsze sam orientuje się, które pozycje są zatwierdzone przez Ministerstwo Oświaty).

Bibliotekarze szkolni wyraźnie odczuwają brak wykazu tytułów zatwierdzonych do szkoły. Aby sprawdzić, które pozycje są aprobowane przez władze oświatowe, należałoby przewertować roczniki „Dziennika Urzędowego Ministerstwa Oświaty i Wychowania” od r. 1946, od tego bowiem czasu zaczęły ukazywać się pierwsze komunikaty. Przejrzałam dokładnie 30 roczników Ministerstwa Oświaty i wypisałam wszystkie aktualne dziś tytuły czasopism zaleconych dla szkół podstawowych i liceów ogólnokształcących.

Wybrane tytuły zestawione są w porządku alfabetycznym z pominięciem, ze zrozumiałych względów, dzienników lokalnych. Pominięte zostały również czasopisma radzieckie, gdyż wybór ich należy przede wszystkim do nauczyciela języka rosyjskiego.

Wykaz czasopism zatwierdzonych przez Ministerstwo Oświaty jest bardzo obszerny i stanowić może jedynie pomoc przy dokonywaniu prenumeraty. Każdy bibliotekarz winien w porozumieniu z dyrekcją szkoły i gronem pedagogicznym określić potrzeby swojej placówki i pod tym kątem widzenia wybrać jedynie najbardziej przydatne tytuły.

(W nawiasach podany jest rocznik odpowiedniego „Dziennika Urzędowego”).

ASTRONAUTYKA — kwartalnik popularnonaukowy, zawiera informacje o technice raketowej, lotach kosmicznych i o najnowszych osiągnięciach w zakresie astronautyki. Czasopismo zainteresuje młodzież starszych klas licealnych, dostarczy również materiału nauczycielom astronomii (1960 nr 3 poz. 42).

BIBLIOGRAFIA ZAWARTOŚCI CZASOPISM — jeden z członów bieżącej bibliografii narodowej; rejestruje artykuły ukazujące się w określonych odcinkach czasu. Dostarcza gotowych opisów do katalogów i kartotek bibliotecznych, służy pomocą uczniom, zwłaszcza starszym, w zbieraniu materiałów do opracowań i referatów.

BIBLIOTEKARZ — dwumiesięcznik, czasopismo poświęcone sprawom bibliotek i czytelnictwa. Jest fachowym organem ogólnobibliotecznym, poruszającym aktualne problemy bibliotekarstwa w artykułach najczęściej o charakterze popularyzatorskim i informacyjnym (1952 nr 17 poz. 141).

BIOLOGIA W SZKOLE — dwumiesięcznik, zawiera wiadomości naukowe, dydaktyczne i metodyczne związane z nauczaniem biologii w klasach V—VIII oraz w liceum (1948 nr 5, poz. 96).

BIULETYN HISTORII SZTUKI — kwartalnik poświęcony historii sztuk plastycznych, w pierwszym rzędzie dawnej sztuce polskiej. Dla szkół ogólnokształcących stopnia licealnego (1960 nr 4 poz. 58).

CHEMIA W SZKOLE — dwumiesięcznik dla nauczycieli chemii szkół ogólnokształcących. Służy pomocą naukową i metodyczną (1948 nr 5 poz. 96).

CHOWANNA — kwartalnik pedagogiczny zawierający artykuły z zakresu aktualnych zagadnień szkolnictwa, nauczania i wychowania, do użytku wszystkich szkół (1958 nr 7 poz. 89).

CHROŹMY PRZYRODĘ OJCZYSTĄ — dwumiesięcznik zalecony pismem Ministerstwa Oświaty już w r. 1948. Zawiera materiały o parkach narodowych, rezerwatach i pomnikach przyrody, o roślinach i zwierzętach chronionych, o ratowaniu gleby przed erozją, o ochronie środowiska — zapobieganiu dewastacyjnej eksploatacji bogactw naturalnych przyrody ożywionej i nieożywionej, itp. (1958 nr 14 poz. 225).

DIALOG — miesięcznik poświęcony współczesnej dramaturgii, bardzo przydatny zwłaszcza w szkołach licealnych (1960 nr 4 poz. 58).

DZIEJE NAJNOWSZE — kwartalnik poświęcony historii polskiej i powszechnej od końca XIX w.; zalecony do użytku liceów (1948 nr 2 poz. 40).

DZIENNIK URZĘDOWY MINISTERSTWA OŚWIATY I WYCHOWANIA — „Prenumerowanie Dziennika Urz. Min. Ośw. obowiązuje wszystkie urzędy, zakłady i instytucje szkolne” (1946 nr 7 poz. 223).

FILOMATA — miesięcznik, publikuje w przystępnej formie wiadomości o świecie antycznym, może przyciągnąć się do pogłębienia materiału programowego z historii i języka łacińskiego (1960 nr 4).

FIZYKA W SZKOLE — dwumiesięcznik dla nauczycieli fizyki w szkołach podstawowych, zawodowych, liceach ogólnokształcących, zawiera informacje o najnowszych osiągnięciach fizyki współczesnej i techniki, podaje wskazania i wytyczne do realizacji nowych programów nauczania, upowszechnia doświadczenia z zakresu nauczania fizyki (1948 nr 5 poz. 96).

FOTOGRAFIA — kwartalnik zalecony do szkół średnich. „Dzięki wysokiemu poziomowi artystycznemu, ciekawym reportażom z wystaw i konkursów, czasopismo to może się stać cennym materiałem w pracy nad wychowaniem estetycznym młodzieży” (1957 nr 11 poz. 207).

GEOGRAFIA W SZKOLE — dwumiesięcznik dla nauczycieli geografii, omawia osią-

gniecia w dziedzinie nauk, realizację programów nauczania, popularyzuje najlepsze doświadczenia nauczycieli (1948 nr 5 poz. 96).

GŁOS NAUCZYCIELSKI — tygodnik wydawany przez ZNP; główne jego działy dotyczą zagadnień oświaty i wychowania w Polsce, spraw organizacyjnych ZNP i socjalno-bytowych jego członków. Czasopismo niezbędne w szkole.

GOSPODARSTWO DOMOWE — „Czasopismo informuje o najnowszych osiągnięciach z zakresu racjonalnego żywienia, urządzenia i wyposażenia wewnątrz mieszkalnych, ekonomiki i organizacji pracy oraz higieny i kultury życia codziennego”. (1962 nr 14 poz. 173).

JANTAR — tygodnik zalecony do bibliotek szkół średnich (1948 nr 10 poz. 188).

JĘZYK POLSKI — dwumiesięcznik popularnonaukowy poświęcony sprawom języka polskiego, zalecony do bibliotek nauczycielskich (1948 nr 2 poz. 40).

JĘZYK ROSYJSKI — dwumiesięcznik dla nauczycieli, zamieszcza materiały dotyczące nauczania jęz. rosyjskiego, artykuły o twórczości pisarzy, propozycje opracowań metodycznych, konspekty lekcji (1948 nr 5 poz. 96).

JĘZYKI OBCE W SZKOLE — dwumiesięcznik dla nauczycieli poświęcony problematyce nauczania języków zachodnioeuropejskich: angielskiego, francuskiego, niemieckiego oraz języka łacińskiego (1967 nr 14 poz. 135).

KALEJDOSKOP TECHNIKI (dawniej „Horyzonty Techniki dla Dzieci”) — miesięcznik popularnonaukowy z zakresu techniki, przeznaczony dla młodzieży (1957 nr 14 poz. 182).

KARTKOWY KATALOG NOWOŚCI — tygodnik — drukowane adnotowane karty katalogowe, przydatne w pracy każdej biblioteki.

KRAJ RAD — tygodnik, podaje informacje o życiu narodów radzieckich i zaznajamia z najnowszymi osiągnięciami ZSRR w różnych dziedzinach nauki i techniki, szeroko traktuje problemy kultury i życia codziennego w krajach radzieckich (1961 nr 11 poz. 148).

KULTURA FIZYCZNA — miesięcznik dla nauczycieli, wiele miejsca poświęca technice najpopularniejszych dyscyplin sportowych, zawiera artykuły metodyczne, opracowania praktyczne oraz informacje z publicystyki światowej (1958 nr 13 poz. 212).

KWARTALNIK HISTORYCZNY — publikuje artykuły z zakresu historii polskiej i powszechnej, recenzje i sprawozdania naukowe (1957 nr 6 poz. 75).

KWARTALNIK PEDAGOGICZNY — czasopismo naukowe, zalecone dla nauczycieli, publikuje artykuły dotyczące teorii wychowania, informacje o pracach badawczych i ich wynikach, recenzje itp. (1958 nr 4 poz. 42).

LITERATURA LUDOWA — „Zeszyty czasopisma zawierają prace z dziedziny literatury i folkloru, historii kultury, językoznawstwa oraz bogaty wybór tekstów i krótkie monografie pisarzy ludowych” (1960 nr 8 poz. 140).

MAŁA MOZAIKA ROSYJSKA — na ostatniej stronie okładki zawiera adnotację: „Ministerstwo Oświaty i Wychowania zaleciło wszystkim szkołom Mozaikę i Małą Mozaikę jako lekturę pomocniczą przy nauczaniu języków obcych”.

MATEMATYKA — dwumiesięcznik, czasopismo dla nauczycieli, zamieszcza przykłady opracowań lekcji, omówienia trudniejszych zagadnień metodycznych, zaznajamia z postępami wiedzy, informuje o olimpiadach i zawodach matematycznych, o wymaganiach stawianych kandydatom na wyższe uczelnie (1954 nr 16 poz. 133).

MEANDER — poświęcony kulturze antycznej, może służyć jako lektura uzupełniająca na lekcjach języka łacińskiego, geografii, historii, języka polskiego.

MŁODY TECHNIK — miesięcznik dla młodzieży starszej, interesującej się zagadnieniami technicznymi (1951 nr 3 poz. 29).

MODELARZ — miesięcznik dla młodzieży szkół średnich, zawiera m.in. materiały związane z modelarstwem lotniczym, okrętowym, rakiętowym i kołowym (1957 nr 5 poz. 57).

MOTYWY — tygodnik dla instruktorów harcerskich, wychowawców pozaszkolnych oraz organizatorów działań dzieci i młodzieży.

MÓWIĄ WIEKI — miesięcznik, magazyn popularyzujący wiedzę historyczną, publikuje artykuły o mało znanych faktach historycznych, zamieszcza fragmenty dokumentów i pamiątek. Przeznaczony dla młodzieży, służyć może także pomocą dla nauczycieli historii, dla kółek historycznych (1958 nr 7 poz. 91).

MUZYKA — kwartalnik zalecony dla liceów, poświęcony zagadnieniom historii i teorii muzyki polskiej i obcej. Zamieszcza recenzje, biografie i dyskografie, poświęca uwagę sprawom pedagogiki muzycznej i upowszechnianiu muzyki (1960 nr 4 poz. 58).

NA PRZELAJ — tygodnik, zajmuje się problematyką pracy drużyn harcerskich, zawiera także szereg informacji z aktualnego życia naukowego, kulturalnego, spor-

owego. Przeznaczony jest dla młodzieży w wieku 14—18 lat (1960 nr 1 poz. 13). miesięcznik, organ ZNP, zamieszcza informacje o aktualnych problemach polityki oświatowej, o wdrażaniu reformy systemu edukacji narodowej, nauczaniu i wychowaniu, o działalności ogniw związkowych oraz problemach zawodu nauczycielskiego.

NOWA SZKOŁA — miesięcznik społeczno-pedagogiczny, omawia podstawowe problemy teorii i praktyki pedagogicznej, psychologii, historii wychowania, polityki oświatowej, zamieszcza aktualne materiały i artykuły dyskusyjne na temat reformy szkolnictwa (1957 nr 13 poz. 176; 1961 nr 15 poz. 198).

NOWE DROGI — miesięcznik, organ teoretyczno-polityczny KC PZPR, zamieszcza artykuły z dziedziny polityki wewnętrznej, zagranicznej, opracowania zagadnień teoretycznych i ideowych partii, informacje, recenzje, materiały dyskusyjne itp.

NOWE KSIĄŻKI — dwutygodnik, przegląd literacki i naukowy, zawiera bibliograficzne informacje o nowościach wydawniczych, recenzje wybranych książek oraz zapowiedzi publikacji, które ukażą się w najbliższym czasie. Pozycje aprobowane do bibliotek szkolnych są oznaczone kółkiem (1960 nr 10 poz. 187).

OCHRONA ZABYTEKÓW — kwartalnik popularnonaukowy, zawiera bogaty materiał ilustracyjny, dostarcza wiadomości o historyczno-kulturalnych wartościach obiektów zabytkowych danego regionu i kraju (1958 nr 10 poz. 149).

OŚWIATA I WYCHOWANIE — dwutygodnik (do r. 1974 wychodzący pt. „Wychowanie”), omawia zagadnienia wychowania moralnego i kształtowania światopoglądu naukowego, sprawy współpracy nauczycieli z rodziną, wpływu środowiska na proces wychowania, informuje o problemach wychowania w kraju i za granicą. Ukazuje się w czterech wersjach z wkładką NURT (1959 nr 12 poz. 160X; 1972

PAMIĘTNIK LITERACKI — kwartalnik, podaje aktualne informacje o najważniejszych wydarzeniach z życia naukowego i kulturalnego, wiadomości o najcenniejszych osiągnięciach metodologii nauki o literaturze i o języku oraz recenzje najciekawszych wydawnictw z literatury i językoznawstwa (1952 nr 9 poz. 89).

PAMIĘTNIK TEATRALNY — kwartalnik zalecony do liceów, poświęcony historii i krytyce teatru, ogłasza rozprawy i materiały dotyczące m.in. przeszłości teatru polskiego (1960 nr 4 poz. 58).

PŁOMYCZEK — miesięcznik przeznaczony dla dzieci kl. III—IV. Zamieszczane w nim utwory wiążą się bezpośrednio lub po-

średnio z tematyką programową i wychowawczą (1946 nr 11 poz. 344).

PŁOMYK — miesięcznik przeznaczony dla dzieci w wieku 10—15 lat. Zawiera pozycje bardzo różnorodne tak pod względem celów wychowawczo-dydaktycznych, jak tematyki i formy — teksty literackie, artykuły popularnonaukowe, materiały instruktażowo-rozrywkowe, ilustracje (1946 nr 11 poz. 344).

POEZJA — miesięcznik dla starszych klas szkół średnich, publikuje utwory współczesnych i dawnych poetów polskich i obcych oraz studia, eseje i rozprawy poświęcone poezji (1966 nr 9 poz. 105).

POLITYKA — tygodnik społeczno-polityczny, szeroko omawia zagadnienia społeczne, gospodarcze, kulturalne krajowe i międzynarodowe.

POLONISTYKA — dwumiesięcznik dla nauczycieli języka polskiego, zamieszcza opracowania naukowe i metodyczne. Informuje nauczycieli polonistów o wartościowych pozycjach wydawniczych (1948 nr 5 poz. 96).

POLSKA SZTUKA LUDOWA — kwartalnik poświęcony problemom polskiej sztuki ludowej, omawia również sztukę ludową innych krajów ze względu na jej oryginalność lub powiązanie ze sztuką polską (1960 nr 4 poz. 58).

PORADNIK BIBLIOTEKARZA — miesięcznik dla pracowników bibliotek niższego stopnia organizacyjnego, zamieszcza artykuły o charakterze instruktażowym z zakresu praktyki bibliotecznej, form pracy z czytelnikiem oraz materiały dotyczące doboru książek. W r. 1952 i przez kilka następnych lat prenumerowany był do bibliotek szkolnych z budżetu centralnego.

PORADNIK JĘZYKOWY — miesięcznik dla nauczycieli, wzbogaca wiedzę nauczyciela o języku polskim, daje praktyczne wskazówki w nasuwających się codziennych wątpliwościach językowych (1950 nr 8 poz. 123).

POZNAJ SWÓJ KRAJ — miesięcznik bogato ilustrowany, przeznaczony głównie dla członków kół krajoznawczo-turystycznych. Zawiera monograficzne opisy regionów geograficzno-krajoznawczych Polski, publikacje o aktualnych zagadnieniach gospodarczych i kulturalnych, artykuły z dziedziny geografii, historii, ekonomiki, biologii, literatury, sztuki, etnografii, specjalną uwagę poświęca zagadnieniom wychowania obywatelskiego, krzewienia patriotyzmu.

POZNAJ ŚWIAT — miesięcznik, ilustrowany magazyn geograficzno-etnograficzny

dla młodzieży szkół średnich i wyższych klas szkół podstawowych (1960 nr 3 poz. 42).

PROBLEMY — miesięcznik popularno-naukowy, organ TWP, zawiera popularne artykuły z zakresu astronomii, biologii, chemii, fizyki i techniki, porusza szereg zagadnień z dziedziny historii, sztuki, literatury, medycyny i in. (1960 nr 4 poz. 59).

PROBLEMY OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE — miesięcznik, zawiera opracowania teoretyczne i praktyczne węzłowych zagadnień wychowawczych, takich jak m.in. system wychowania, ocena i samoocena ucznia, rola samorządu i organizacji młodzieżowych, trudności wychowawcze, itp. (1962 nr 9 poz. 103).

PRZEGLĄD HISTORYCZNO-OŚWIATOWY — kwartalnik ZNP, zawiera artykuły i rozprawy z dziejów oświaty i wychowania w Polsce, materiały poświęcone dziejom ruchu nauczycielskiego oraz dziejom oświaty polskiej na obczyźnie, upowszechnia wiedzę o postępach tradycji polskiego szkolnictwa (1962 nr 6 poz. 77; 1973 nr 13 poz. 117).

PRZEGLĄD HUMANISTYCZNY — kwartalnik, informuje o polskim i światowym dorobku naukowym w zakresie nauk humanistycznych (1959 nr 11 poz. 145).

PRZEGLĄD ZOOLOGICZNY — kwartalnik zalecony dla nauczycieli liceów ogólnokształcących. Oprócz prac z różnych dziedzin zoologii zawiera działy dotyczące ogrodów zoologicznych, hodowli drobnych zwierząt oraz ochrony przyrody (1968 nr 9 poz. 8).

PRZEWODNIK BIBLIOGRAFICZNY — urzędowy wykaz druków wydanych w PRL — jest polską bieżącą bibliografią narodową. Przydatny w bibliotekach wszystkich typów. Już w r. 1952 był centralnie prenumerowany do bibliotek szkolnych (1972 nr 17 poz. 141).

PRZYJACIEL DZIECKA — miesięcznik, publikuje obszernie materiały dotyczące wychowania i opieki nad dzieckiem w szkole, w rodzinie i w środowisku (1960 nr 15 poz. 279; 1973 nr 13 poz. 116).

PRZYJAŻŃ — tygodnik ilustrowany, organ Zarządu Głównego TPPR, zalecony do szkół podstawowych i średnich (1958 nr 12 poz. 194; 1960 nr 12 poz. 233).

PRZYRODA POLSKA — miesięcznik, zawiera artykuły o ochronie przyrody i jej zasobów, informacje o pracy szkolnych kół LOP, zaznajamia z florą i fauną naszego kraju, poświęca dużo miejsca zagadnieniom krajoznawczym (1957 nr 9 poz. 120; 1962 nr 11 poz. 126).

PRZYSPOSOBIENIE OBRONNE W SZKOLE — dwumiesięcznik dla nauczy-

cieli przysposobienia obronnego w szkołach ogólnokształcących, zamieszcza artykuły pogłębiające wiedzę nauczycieli, podkreśla przydatność przysposobienia obronnego w przygotowaniu uczniów do pracy i obrony ludowej ojczyzny.

RADIO SZKOLE — program audycji radiowych dla szkół podstawowych — kl. I—IV; podstawowych — kl. V—VIII; licealnych.

RODZINA I SZKOŁA — miesięcznik, omawia społeczne i psychologiczne zagadnienia współczesnej rodziny ze szczególnym uwzględnieniem problemów wychowania w rodzinie oraz zagadnień współpracy rodziny ze szkołą (1959 nr 13 poz. 177).

ROZRYWKA — zawiera krzyżówki, szarady, łamigłówki, rebusy, zagadki matematyczne i inne zadania, które utrwalają nabyte wiadomości, ćwiczą sprawność umysłową, wzbogacają zasób pojęć i wyrażen (1958 nr 10 poz. 146).

RUCH LITERACKI — dwumiesięcznik dla nauczycieli-polonistów, zawiera rozprawy z zakresu historii i teorii literatury, artykuły, recenzje i sprawozdania z studiów polskich i obcych, przeglądy, informacje itp. (1960 nr 13 poz. 252).

SKRZYDLATA POLSKA — tygodnik popularyzujący lotnictwo, technikę rakietową i astronautyczną, porusza sprawy modelarstwa i politechnizacji, informuje o zawodzie lotnika w przemyśle, komunikacji i wojsku, poświęca wiele miejsca sportowi lotniczemu. Dla szkół średnich (1958 nr 4 poz. 41; 1964 nr 8 poz. 87).

SPÓŁDZIELCZOŚĆ W SZKOLE — czasopismo dla nauczycieli-opiekunów i instruktorów spółdzielni uczniowskich oraz działaczy spółdzielczych zajmujących się zagadnieniami spółdzielczości uczniowskiej (1965 nr 16 poz. 189).

STOLICA — tygodnik ilustrowany, poświęcony sprawom Warszawy. Zamieszcza artykuły i felietony na tematy bieżące i historyczne, wspomnienia z życia wybitnych osobistości dawnej Warszawy, aktualności warszawskie (1951 nr 15 poz. 207).

ŚWIAT MŁODYCH — ogólnopolska gazeta dziecięca, zawiera również specjalne działy dla nastolatków; poświęcona głównie sprawom wychowania harcerskiego, publikuje m.in. reportaże i informacje z życia drużyn harcerskich, materiały do zajęć, materiały społeczno-wychowawcze.

ŚWIERSZCZYK — tygodnik dla dzieci kl. I—II, opiera się na założeniach programu nauczania, jest pismem pomagającym w pracy dydaktyczno-wychowawczej w szkole i w domu (1946 nr 11 poz. 344; 1949 nr 3 poz. 41).

TEATR — dwutygodnik, porusza aktualne problemy sztuki aktorskiej, zawiera przegląd i krytykę dawnych oraz nowych sztuk teatralnych, felietony, dyskusje, kronikę krajową i zagraniczną, interesujące wspomnienia o autorach itp. (1950 nr 8 poz. 123; 1962 nr 4 poz. 55).

TELEWIZYJNE PROGRAMY SZKOLNE — dla szkół podstawowych, dla szkół średnich — podają programy audycji szkolnych. Pismo jest niezbędne w codziennej pracy każdej szkoły.

TRYBUNA LUDU — dziennik, organ KC PZPR, prowadzi szeroki dział informacji krajowej i zagranicznej; publicystyka „Trybuny Ludu” poświęcona jest głównie wyjaśnianiu założeń polityki PZPR we wszystkich dziedzinach życia kraju i polityki zagranicznej Polski.

TWÓRCZOŚĆ — miesięcznik poświęcony zagadnieniom twórczości literackiej, poetyckiej i artystycznej. Szczególnie przydatny w liceach ogólnokształcących dla nauczycieli oraz uczniów o zainteresowaniach humanistycznych (1960 nr 4 poz. 58).

WIADOMOŚCI HISTORYCZNE — dwumiesięcznik dla nauczycieli historii, służy pogłębianiu wiedzy fachowej, niesie pomoc w prowadzeniu lekcji, popularyzuje najlepsze doświadczenia metodyczne, prezentuje publikacje z zakresu historii (1948 nr 5 poz. 96).

WIDNOKRĘGI — miesięcznik, organ Ogólnopolskiego Komitetu Pokoju, informuje o życiu narodów wszystkich kontynentów, zachodzących w świecie przemianach, o roli pokoju i współpracy między narodami, podaje aktualne informacje o najważniejszych wydarzeniach z życia naukowego i kulturalnego (1960 nr 8 poz. 139).

WIEDZA I ŻYCIE — miesięcznik popularnonaukowy zawierający problematykę różnych dziedzin wiedzy, zalecony do szkół licealnych (1948 nr 10 poz. 188; 1951 nr 1 poz. 7; 1954 nr 17 poz. 145).

WOJSKOWY PRZEGLĄD HISTORYCZNY — kwartalnik poświęcony najnowszej historii Polski, szczególnie historii polskich sił zbrojnych i udziałowi Polaków w II wojnie światowej. Zawiera obszerną bibliografię do dziejów II wojny (1957 nr 11 poz. 142).

WSZECHŚWIAT — miesięcznik popularyzujący najnowsze osiągnięcia z dziedziny biologii, nauki o ziemi i nauk matematyczno-fizycznych, przydatny zarówno dla nauczyciela jak ucznia (1948 nr 10 poz. 188).

WYCHOWANIE FIZYCZNE I HIGIENA SZKOLNA — miesięcznik przedmiotowo-metodyczny dla nauczycieli wychowania fizycznego, wychowawców i lekarzy szkolnych. Zapoznaje z dydaktyką wychowania

fizycznego, formami pracy lekcyjnej, zagadnieniami ruchu sportowego, zamieszcza artykuły naukowe, szkoleniowe i instruktażowe dla szkolnej służby zdrowia (1948 nr 2 poz. 40; 1954 nr 16 poz. 133; 1956 nr 14 poz. 135).

WYCHOWANIE MUZYCZNE W SZKOLE — dwumiesięcznik metodyczny (poprzedni tytuł „Śpiew w Szkole”) dla nauczycieli wychowania muzycznego, zawiera artykuły rozszerzające wiedzę o muzyce oraz o dziedzinach takich jak psychologia, estetyka, historia, pedagogika, metodyka, zawiera konspekty lekcji, rozkłady materiału nauczania (1956 nr 14 poz. 135; 1966 nr 12 poz. 141).

WYCHOWANIE OBYWATELSKIE — miesięcznik pedagogiczny i społeczno-polityczny przeznaczony głównie dla nauczycieli wychowania obywatelskiego. Celem jego jest koordynacja działalności wychowawczej szkoły, instruowanie programowe i merytoryczne nauczycieli wychowawców.

WYCHOWANIE TECHNICZNE W SZKOLE z wkładką — „Plastyka w Szkole” — dwumiesięcznik, poprzednio „Rysunki i Prace Ręczne”, dla nauczycieli wychowania technicznego. Omawia podstawowe zagadnienia techniki, nowe metody dydaktyczne, sprawy pracowni technicznych, przygotowania nauczycieli. Wkładka „Plastyka w Szkole” zawiera materiały z zakresu sztuki, wychowania estetycznego, realizacji programu, ćwiczeń plastycznych i wiedzy o sztuce (1954 nr 16 poz. 133; 1956 nr 2 poz. 11).

Z OTCHŁANI WIEKÓW — czasopismo popularnonaukowe poświęcone prądziejom ziemi ojczystej i częściowo słowiańszczyzny (1948 nr 2 poz. 40; 1956 nr 6 poz. 74).

ZA WOLNOŚĆ I LUD — miesięcznik, organ ZBoWiD poświęcony tematyce walki narodu polskiego i innych narodów z najeżdżącą hitlerowskim, zamieszcza materiały i dokumenty o działalności polskiego i zagranicznego Ruchu Oporu oraz walkach żołnierzy polskich na wszystkich frontach II wojny światowej (1960 nr 2 poz. 26; 1971 nr B—10 poz. 63).

ZAGADNIENIA WYCHOWAWCZE A ZDROWIE PSYCHICZNE — miesięcznik zatwierdzony do działów nauczycielskich bibliotek szkolnych (1968 nr B-2 poz. 14).

ZAPOWIEDZI WYDAWNICZE — periodyk przeznaczony dla księgarzy, bibliotekarzy, oświatowców. Część pierwsza pisma zawiera bieżący materiał informacyjny, nadesłany przez instytucje wydawnicze — podaje opis bibliograficzny i adnotacje o treści książek; część druga to arkusz zamówień. Pismo potrzebne w pracy wszystkich bibliotek.

ZDROWIE I TRZEŹWOŚĆ — miesięcznik wydawany przez Gł. Społ. Komitet Przeciwalkoholowy (1957 nr 9 poz. 119; 1960 nr 7 poz. 114; 1961 nr 1 poz. 11).

ZOŁNIERZ POLSKI — tygodnik poświęcony głównie popularyzacji ludowego Wojska Polskiego i jego tradycji, publikuje również reportaże krajowe i zagraniczne, felietony, materiały rozrywkowe, sportowe i inne (1948 nr 2 poz. 40).

ŻYCIE LITERACKIE — tygodnik społeczno-literacki, inicjuje dyskusje i akcje publicystyczne wokół zagadnień kultury, informuje o najwybitniejszych osiągnięciach współczesnej literatury i sztuki polskiej, prezentuje dorobek literacki w zakresie poezji, prozy i dramatu (1952 nr 4 poz. 117).

TERESA BIENKOWSKA
KRAKÓW

Kultura w rodzinie i dla rodziny

Wybór literatury

Adamski F. **MODELE MAŁŻENSTWA I RODZINY A KULTURA MASOWA**. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe 1970, 304 s. tab. bibliogr.

Praca z pogranicza socjologii rodziny i socjologii kultury. Autor analizuje proces przeobrażeń rodziny w nowym mieście.

Chłopecki J. **DOBROBYT DLA WSZYSTKICH**. Warszawa: Państw. Instytut Wydawniczy 1976, 352 s. Polemiki.

ŻYCIE SZKOŁY — miesięcznik poświęcony problemom nauczania i wychowania w kl. I–IV szkoły podstawowej. W każdym roczniku ukazują się numery problemowe, w których w sposób gruntowny omawiane są ważniejsze zagadnienia dydaktyczne i wychowawcze (1954 nr 16 poz. 133; 1956 nr 2 poz. 11; 1956 nr 14 poz. 135).

ŻYCIE SZKOŁY WYŻSZEJ — miesięcznik zalecony do bibliotek szkół średnich, zawiera wiadomości i informacje interesujące ogół pracowników pedagogicznych. Przybliża problematykę naukową i dydaktyczno-wychowawczą szkolnictwa wyższego do szkół średnich (1962 nr 1 poz. 8).

ŻYWIENIE CZŁOWIEKA — kwartalnik zalecony do szkół prowadzących dożywianie młodzieży (1952 nr 17 poz. 140).

Ważne są tu trzy ostatnie rozdziały: w VI — autor stara się udowodnić, że „zaspokajanie niektórych potrzeb może zmienić styl życia, kultury, wpływać na psychikę człowieka”. W rozdziale VII omawia problem wykorzystania czasu wolnego, w ostatnim — problem konsumpcji kultury i miejsca, jakie może ona zająć w życiu społecznym.

Czerwiński M. **ŻYCIE PO MIEJSKU**. Warszawa: Państw. Instytut Wydawniczy. 1974, 212 s. Biblioteka Myśli Współczesnej.

Książka dotyczy przemian społecznych i kulturowych wynikających z dynamicznej urbanizacji naszego kraju, przy czym termin ten rozumiany jest najszerzej jako proces ogólnospołeczny [...]. Szeroko uwzględniono problematykę „umiastowienia” wsi w wielu dziedzinach życia, a zwłaszcza w sferze funkcjonowania instytucji kulturalnych, stylu życia, uczestnictwa w kulturze, kształtowania osobowości (ze wstępu).

Dobrzyński K. **WYCHOWANIE W DZIAŁALNOŚCI KULTURALNO-OSWIATOWEJ**. Warszawa: Inst. Wydawn. CRZZ 1975, 116 s.

Rozważania poświęcono znaczeniu wychowawczemu działalności kulturalno-oświatowej. Sytuacja i prognozy w zakresie rozwoju oświaty i kultury w Polsce. Rodzaje i formy organizacyjne działalności kulturalno-oświatowej.

Głoton R., Clero C. **TWÓRCZA AKTYWNOŚĆ DZIECKA**. Warszawa: Wydawca Szkolne i Pedagogiczne 1976, 262 s. il. nuty tab.

Książka pedagogów francuskich, reprezentantów „Nowego Wychowania”, kierunku postulującego swobodny rozwój jednostki zdolnej do twórczego współuczestnictwa w życiu społeczności w klimacie pełnego międzyludzkiego porozumienia [...]. Problematykę ogólną konkretyzują oni przedstawiając praktyczne metody kształcenia aktywności dziecka w powiązaniu z wychowaniem estetycznym — rozwijaniem plastycznej ekspresji, wrażliwości na muzykę i sztukę słowa. Interesująco i żywo napisana praca także dla rodziców z co najmniej średnim wykształceniem (k. druk.)

Guryska A. **PRZECIW NUDZIE**. O aktywności. Warszawa: „Nasza Księgarnia” 1977,

O rozwoju i kształtowaniu się zainteresowań człowieka w zależności od takich cech jak wiek, płeć, zdolności, wpływ środowiska. Autorka koncentruje się na problematyce aktywności poznawczej (ciekawości i zainteresowaniach) oraz na aktywności społecznej, ukazując ich rolę w przygotowaniu do życia ludzi czynnych i zaangażowanych.

Kałużyński Z. **POŻEGNANIE MOLOCHA**. Warszawa: Państw. Instytut Wydawniczy 1972, 300 s.

Autor podjął popularny ostatnio temat wyzerpywania się zasobów kultury XX w., które objawia się m. in. wygasaniem tak żywotnego dotąd zjawiska sztuki abstrakcyjnej, przeżywania się form twórczości masowej, uważanej za typową dla naszego wieku, jak jazz, powieść kryminalna, western... refleksje na tematy roli środków audiowizualnych w przemianach modelu kultury, uwagi o przebiegu kariery sztuki masowej.

Kamyczek J. **GRZECZNOŚĆ NA CO DZIEŃ**. Wyd. 6. Warszawa. „Iskry” 1974, 274 s.

Popularny poradnik savoir-vivre'u na wszystkie okazje i sytuacje. Autor tej pozytywnej i poczytnej książki wychodzi z założenia, że prawdziwa grzeczność polega na życzliwym stosunku do otoczenia, natomiast zwyczaj grzecznościowe winny ułatwiać współżycie i przekazywać innym naszą przychylność i szacunek.

Kuczyńska A. **PIĘKNO. Mit i rzeczywistość**. Warszawa: „Wiedza Powszechna” 1972, 211 s. 12 tabl. il. tab. „Omega”. 229

Autorka wielu książek z zakresu estetyki szuka odpowiedzi na pytanie, „czy współczesnie nie obserwujemy zmierzchu jedynie historycznie ukształtowanych ideałów piękna i zaniku wartości związanych z pięknem” (z okładki). Daje określenia piękna jako sposobu wartościowania estetycznego, ukazuje wzajemne relacje piękna i sztuki, piękna i człowieka i wreszcie piękna Łobodzińska B. **MŁODOŚĆ, MIŁOŚĆ, MAŁŻEŃSTWO**. Warszawa: „Wiedza Powszechna” 1971, 176 s. tab.

Biorąc za podstawę aktualne dane statystyczne, ankiety prasowe i materiały biograficzne, autorka stara się ustalić, w jakim stopniu marzenia o idealnym partnerze życiowym realizują się w małżeństwie. Wyowiedzi uczniów i studentów stanowią pewnego rodzaju wypadkową ukształtowaną z jednej strony przez kino, telewizję i teatr, z drugiej zaś przez wpływ rodziny.

PRZEMIANY RODZINY POLSKIEJ. Red. Jadwiga Komorowska. Przedmowa: Jan Szczepański. Warszawa: Instytut Wydaw. CRZZ 1975, 448 s. bibliogr. Z Prac Zespołu Badania Struktury Społecznych Instytutu Filozofii i Socjologii PAN.

Jaki jest kształt społeczny współczesnej rodziny? Czy spełnia ona te specyficzne dla niej funkcje? [...] Oto pytania, które nurtują dziś umysły badaczy [...] Książka składa się z czterech części. Część pierwsza zawiera opracowania dotyczące dziejów rodziny polskiej od czasów najdawniejszych do wybuchu II wojny światowej. Część druga dotyczy obrazu rodziny w literaturze, przysłówach, pieśniach i w środowiskach masowego przekazu. W następnej części mieści się zarys wybranych socjologicznych i

demograficznych zagadnień współczesnej polskiej rodziny. Część ostatnia przedstawia krótki zarys problemów i przemian rodziny w innych krajach socjalistycznych oraz w krajach Trzeciego Świata (ze wstępu).

REWOLUCJA NAUKOWO-HUMANISTYCZNA. Praca zbiorowa pod red. Juliana Aleksandrowicza. Warszawa: „Wiedza Powszechna” 1974, 135 s. il. bibliogr. Omega. 272.

Książka uwyrażnia związek między zdrowiem i literaturą, zdrowiem i wychowaniem, między szczysem pojedynczego człowieka a szczytami innych. Realizuje konieczność integracji nauk humanistycznych i technicznych dla zdrowego urządzenia środowiska człowieka” (z rec. „Nowe Książki” 1974 nr 19).

Skórzyńska Z. **PSYCHOLOGIA DLA RODZICÓW**. Warszawa: Wydaw-a Szkolne i Pedagogiczne 1975, 176 s.

Znajdujemy tu omówienie takich problemów jak podstawowe wartości ludzkiego życia — dobro, piękno, prawda: „Potrzeba właściwej hierarchii celów w strukturze motywacji człowieka”; „Rola wartości wyższych w rozwoju psychicznym człowieka”; „Główne przeszkody w przekazywaniu wartości naderzędnych”; „Wychowawcze zadania rodziny w zakresie przekazywania wartości”; „Funkcja czasu wolnego w kształceniu pełnej osobowości człowieka i realizowaniu ideałów wychowawczych” itp.

STYL ŻYCIA. Koncepcje i propozycje. Red. Andrzej Siciński. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe 1976, 267 s. tab. bibliogr.

Lektura pasjonująca dla każdego, kogo interesują sprawy człowieka jako istoty głęboko uwikłanej w mechanizmy współczesnego życia społecznego... Wyjątkowo ważne wydają się dwa spośród zawartych w zbiorze artykułów: A. Sicińskiego *Warunki przemian stylu życia we współczesnej Polsce* oraz A. Sicińskiego i J. Strzeleckiego *Styl życia a jakość życia — przyczynek do problemów polityki społecznej*. (z rec. A. Krukowski „Nowe Książki” 1976 nr 20).

Suchodolski B., Wojnar I. **NASZA WSPÓŁCZESNOŚĆ A WYCHOWANIE**. Warszawa: „Nasza Księgarnia” 1972 [1973], 364 s. il. portr. tab.

Nowe środowisko, ów „świat człowieka”... funkcjonuje w bardzo różnych postaciach: przynosi ludziom ułatwienie życia i pracy, ale zagraża... ich biosferze i radości istnienia. Nowoczesnością jest tylko to, czym technika służy wartościom humanistycznym. Podobnie jest w zakresie instytucji i środków oddziaływania kulturalnego... Mówiąc o współczesnym „mass media”, mówimy zarówno o niebezpiecznym „opanowaniu” czy „ucisku” człowieka przez propagowaną „kulturę masową”, ale też i... o możliwościach powszechnego wzbogacenia ludzi przez dostęp do bogactw kultury (z tekstu).

Szuman S. **O SZTUCE I WYCHOWANIU ESTETYCZNYM**. Wyd. 3 uzup. Warszawa: Wydaw-a Szkolne i Pedagogiczne 1975, 580 s. tabl. il. nuty, portr.

Zbiór rozpraw na temat sztuki i wychowania estetycznego dzieli się na kilka zasadniczych części. We wprowadzeniu jest mowa o roli sztuki w rozwoju i kształtowaniu wrażliwości człowieka na piękno. W następnej części tłumaczy autor, co to jest sztuka samorodna i dyletancka. W pozostałych partiach książki

porusza zagadnienia bardziej szczegółowe: malarstwo i rysunek dziecięcy, umiejętności słuchania i przeżywania muzyki, wartości wychowawcze i estetyczne poezji, bajek, filmu, teatru (k. druk.)

Toeplitz K.T. MIESZKAŃCY MASOWEJ WYOBRAŹNI. Warszawa: Państw. Instytut Wydawniczy 1970, 212 s. Biblioteka Myśli Współczesnej.

Zbiór szkiców znanego publicysty jest interesującą próbą ukazania głównych kierunków i form współczesnej kultury masowej, związanej z rozwojem środków masowego przekazu: radia, prasy, telewizji. Ich rolę w kształtowaniu umysłowości przeciętnego Polaka dzisiejszej doby łączy Toeplitz ściśle ze skutkami przemian w strukturze społecznej naszego kraju. Kolejne artykuły są krytyczną analizą formowania się nowych wzorców kultury masowej (k. druk.)

TWOJ CZAS. Praca zbiorowa. Warszawa: „Warta” 1977, 243 s.

Zbiór opracowań poświęconych problematyce spędzania wolnego czasu. Autorzy piszą m. in. o charakterze samych potrzeb, występujących w czasie wolnym, o potrzebie uczestnictwa w życiu publicznym, o potrzebie rozrywki czy współzycia przyjacielskiego. Omawiają funkcje takich codziennych zajęć kulturalno-rozrywkowych jak kontakt z telewizją, z radiem, z literaturą (k. druk.)

Wilczkova M. WSPÓLNIE ODKRYWAMY ŚWIAT. Warszawa: „Nasza Księgarnia” 1977, 200 s. il. kolor. bibliogr.

Książka przeznaczona głównie dla rodziców wychowujących samodzielnie dzieci do ok. 8 lat, bez pomocy przedszkola. Autorka, dając szereg wskazówek dotyczących domowego wychowania, zwraca uwagę na potrzebę kontrolowania treści i formy wypowiedzi dziecka, nabywania przez nie umiejętności rozmowy i dyskusji, uważnego rozwijania zamiłowań do malarstwa, do czytelnictwa i muzyki, wpaiania wrażliwości na piękno przyrody, architektury i sztuki (k. druk.)

Wnuk-Lipiński E. CZAS WOLNY. Współczesność i perspektywy. Warszawa: Instytut Wydawniczy CRZZ 1975, 183 s.

Autor-socjolog omawia z perspektywy lat siedemdziesiątych problematykę czasu wolnego i jej różne aspekty, wykorzystując materiały badań oraz dane statystyczne polskie i obce. Przedstawia problem na tle jego związków z przemianami struktury społecznej ludności i procesami urbanizacji kultury. Rozważa różne zagadnienia ekonomiczne czasu wolnego (k. druk.).

WYBRANE ZAGADNIENIA KULTURY ŻYCIA CODZIENNEGO. Warszawa: Centr. Poradnia Amators. Ruchu Artyst. 1969, 95 s. il. Poradnik Pracownika Kulturalno-Oświatowego. Zesz. 13.

Przez kulturę życia codziennego należy rozumieć „całością zachowania się, postaw i stosunku człowieka wobec innych ludzi, społeczeństwa oraz otaczającej go rzeczywistości... bezinteresowność w odniesieniu do spraw ogólnospołecznych i pomocy innym ludziom... Przez kulturę życia codziennego rozumieć też będziemy twórczy stosunek do otaczającej nas rzeczywistości, wyrażający się w czynnym dążeniu do zmieniania jej na lepsze” (ze wstępu J. Ankudowicza). Dla interesującego nas tema-

tu szczególnie ważny jest rozdział pierwszy w oprac. A. Matejki: „Więź ról ludzkich”.

Ziemska M. RODZINA A OSOBOWOŚĆ. Warszawa: (Wiedza Powszechna” 1975, 213 s. il. tab. Omega. 281.

Autorka stara się odpowiedzieć na pytanie: czym jest rodzina dla współczesnego człowieka, jaką odgrywa rolę w konstruowaniu się jego osobowości? Jak go wyposaża, co on sam wnosi i jak to wórnienie na niego wpływa? Jak wypełniając zadania rodzinne przyczynia się do wypełniania zadań wobec społeczeństwa, wobec kraju? (z Wprowadzenia).

Żygalski K. WARTOŚCI I WZORY KULTURY. Rozważania socjologa. Warszawa: Instytut Wydawniczy CRZZ 1975, 399 s. il. tabl.

Przystępnie napisana książka znanego socjologa kultury składa się z trzech części. Cz. 1 poświęcona jest problemom ogólnym: terminologii, metodologii oraz czynnikom, które najczęściej kształtują wartości i wzory kultury... W cz. 2 zaprezentowano wybrane wartości i wzory kultury (wartości życia ludzkiego, dobro wspólne, praca, honor), a ponadto zanalizowano szereg wzorów osobowych z różnych epok i kręgów społecznych. Cz. 3 dotyczy spraw współczesnych: wartości i wzorów naszych czasów, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które funkcjonują w polskim społeczeństwie socjalistycznym (k. druk.)

CZYTELNICTWO

Czerwiński M. SYSTEM KSIĄŻKI. Warszawa: Wydawca Artystyczny i Filmowy 1976, 164 s.

Praca jest „całościowym”, choć sumarycznym, ujęciem problemu książki, tak jak przedstawia się on dzisiaj: jej funkcji kulturalnych i społecznych, ewolucji jej formy przedmiotowej... Autor przypomina, że sposób komunikowania właściwy słowu pisanemu nie może być w pełni zastąpiony przez media audiowizualne, mimo iż przemawiają one w sposób pełniejszy... zwraca uwagę, iż tylko zapis słowny pozwala na pełną i swobodną kontemplację przekazywanej myśli, (z rec. J. Gąsiorowskiego „Nowe Książki” 1977 nr 1).

Kołodziejska J. BIBLIOTEKA A ŚWIAT WSPÓŁCZESNY. Wrocław: „Ossolineum” 1973, 230 s. il. „Książki o Książce”.

Biblioteki publiczne, jako instytucje integralnie powiązane z systemem oświaty w kraju, mają wspomagać procesy związane z przeobrażeniami kulturalnymi, jakie zachodzą w naszym społeczeństwie... Upowszechnianie czytelnictwa przez biblioteki ma wielorakie cele. Oprócz wprowadzania czytelników do uczestnictwa w kulturze, reprezentowanej przez literaturę piękną polską i obcą, umożliwia poznanie najwybitniejszych, uznanych dzieł, które weszły na trwałe do ogólnego dorobku kulturalnego ludzkości, biblioteki starają się również upowszechniać szeroko pojętą wiedzę o współczesnym świecie... (z tekstu).

Papuzińska J. CZYTANIA DOMOWE. Warszawa: „Nasza Księgarnia” 1975, 240 s. Książki dla Rodziców

Popularnonaukowa publikacja na temat literatury dla dzieci i młodzieży, adresowana przede wszystkim do rodziców, dotyczy właściwego kształtowania kontaktu dziecka z książką od jego wczesnego dzieciństwa po okresie dojrzewania. Autorka dokonuje analizy literatury beletrystycznej i popularnonaukowej z punktu

widzenia jej rozlicznych funkcji w procesie wychowania, podając zarazem konkretne wskazówki na temat kompletowania domowego księgozbioru dziecka (k. druk.)

KOLEKCJONERSTWO

Burchard P., Gołowiński B. MAŁY PRZEWODNIK KOLEKCJONERA. Warszawa: „Iskry” 1966, 256 s. 23 tabl. il. Moje hobby.

Książka poświęcona różnym rodzajom zbieractwa jest atrakcyjnym przewodnikiem przede wszystkim dla początkujących amatorów, którym powinna ułatwić wybór oraz pomóc w założeniu i prowadzeniu własnej kolekcji. Autorzy opracowali tu kilkanaście przykładowych kolekcji, podali szereg informacji i rad dotyczących zbierania np. znaczków, monet, autografów, książek, ekslibrisów, płyt gramofonowych itp. (k. druk.).

OKO. Obyczaje, Kultura, osobliwości. Red. Lech Pijanowski. Kraków: Wydaw. Literackie 1975, 192 s. il.

Oko (skrót oznacza „Obyczaje-kulturę-osobliwości”) — wydawnictwo poświęcone różnorodnym pasjom zbierackim, poszukiwaczom dziwnych wieści i przedmiotów. Te swoiste zbiory mówią o ludziach, ich życiu, upodobaniach, gustach, potrzebach i umiejętnościach. Książka zawiera omówienie i prezentację ciekawszych okazów z kolekcji orderów, pocztówek i in. (k. druk.).

MUZEA

Grzegorzewski B. ZWIEDZAMY MUZEA. Warszawa: Wydaw. Związkowe CRZZ 1966, 124 s. il. portr. bibliogr.

Napisana z talentem literackim, bardzo pożyteczna książka poświęcona jest działalności współczesnych muzeów, wyjaśnia cele i sposób ich zwiedzania. W ciekawym ujęciu podaje autor wiadomości z zakresu historii muzealnictwa, omawiając przykładowo rozmaite zainteresowania kolekcjonerów w różnych epokach oraz w dużym skrócie przedstawia problemy nowoczesnej konserwacji ekspozycji i magazynowania zabytków w muzeach. Lektura przeznaczona dla najszerszych kręgów czytelników oświadczając rolę zabytków architektury i sztuki w kulturze narodu, rozbudza zainteresowania i uczy odbioru. (k. druk.)

MUZYKA

Beylin P. O MUZYCE I WOKÓŁ MUZYKI. Felietony. Kraków: Polskie Wydaw. Muzyczne 1975, 248 s.

Autor wskazuje na powiązania muzyki z całokształtem zjawisk kultury i życia codziennego. Felietony ułożono w grupy tematyczne: O krytyce; Kultura, społeczeństwo, obyczaje; W stronę awangardy; Estetyka; Twórcy. ... szczególnie dużo miejsca poświęca autor kulturze masowej, krytyce jej mielizn, niebezpieczeństw, nonsensów, walce z wysoką hierarchią szmiry; czyni to jednak po to, by wskazać należne miejsce w kulturze dla muzyki wartościowej, niekoniecznie tej poważnej... z rec. „Nowe Książki” 1975 nr 13).

Jankowski B.M. O MUZYCE I MUZYKACH. Wyd. 2 popr. i uzupełn. Warszawa: Instytut Wydawniczy CRZZ 1976, 204 s.

Książka przeznaczona jest dla początkujących melomanów. Autor w przystępnej formie pisze

na temat historii i teorii muzyki. Próbuje doradzić, jakie zbierać płyty i jaką muzykę należy poznać w pierwszej kolejności. Zestaw płyt.

Komorowska M. SPOTKANIA Z PŁYTĄ. Warszawa: Centr. Ośr. Met. Upowsz. Kult. 1974, 228 s. bibliogr.

Organizacja i formy pracy Klubu Dobrej Płyty. Kompletowanie pływoteki. Propozycje tematów koncertów. Komentarza do koncertów. Mały słowniczek terminów muzycznych. Wykaz płyt (k. druk.)

Przychodzińska-Kaciczak M. Dziecko i muzyka. Warszawa: „Nasza Księgarnia” 1974, 188 s. il.

Autorka wykazuje niepoślednie znaczenie i potrzebę wychowania muzycznego dla ogólnego rozwoju psychiki, wrzliwości uczuć i zdolności poznawczych dziecka. Zastanawia się też nad nie zawsze w pełni wykorzystanymi możliwościami odkrywania i ukierunkowywania uzdolnień muzycznych wychowanków przedszkoli, szkół, domów kultury itp. (k. druk.).

Rudziński W. O MUZYCE PRZY GŁOŚNIKU. Nauka słuchania muzyki. Kraków: Polskie Wydaw. Muzyczne 1975, 608 s. tabl. il. wykr. nuty

Autor: znany kompozytor, pedagog, pisarz muzyczny, świetny popularyzator muzyki. Tytuł określa ideę tej książki — jej studiowanie powinno być połączone ze słuchaniem muzyki z głośnika radiowego, gramofonowego, magnetofonowego. Adesat: każdy, kto tę książkę otworzy i wykaże w ten sposób minimum zainteresowania dla muzyki; niekoniecznie jest fachowe przygotowanie ani nawet podstawowe wiadomości muzyczne (z obwoluty).

RADIO I TELEWIZJA

Czerwiński M. TELEWIZJA WOBEC KULTURY. Warszawa: Wydawca Artystyczna i Filmowa 1973, 176 s.

Książka znanego z prasy i publikacji książkowych socjologa. Na przykładzie programu telewizyjnego ukazuje rodzaje przekazu telewizyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem informacji i autentyku, zajmuje się widowiskiem telewizyjnym, przedstawia wpływ telewizji na procesy nauczania i kształtowania języka. Zaletą książki jest to, że autor nie ogranicza się tylko do prezentacji zjawisk zachodzących współcześnie w telewizji, ale stara się ukazać ich genezę, a także przedstawić „jutro” telewizji („Przegląd Księgarski” 1973 nr 18).

Dobrzyński K. CZŁOWIEK I DŹWIĘKI. O kulturze słuchania radia, Warszawa: Instytut Wydaw. CRZZ 1973, 188 s. il. wykr. nuty, bibliogr.

Tematem publikacji przeznaczonej dla wszystkich radiosłuchaczy, a szczególnie nauczycieli, działaczy oświatowych jest kulturotwórcza rola radia. Autor zwracając uwagę na sprawę niedostatecznego jeszcze poziomu kultury słuchania radia u ogółu odbiorców, postuluje podjęcie kształcenia umiejętności doboru wartościowych pozycji z zapowiedzi programowych. Zestaw tytułów płyt gramofonowych.

Kumor A. TELEWIZJA. Teoria, percepcja — wychowanie. Wyd. 2. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe 1976, 368 s. sum rez.

Przedmiotem dociekań jest widowisko telewizyjne, rozumiane jako każda odrębna jednostka emitowana w programie tzw. telewizji programowej. Autor przedstawia oryginalną koncepcję telewizji jako jednego z najdoskonalszych sposobów przekazywania treści kulturowych i wychowawczych.

Sappak W. **TELEWIZJA I MY**. Warszawa: Państw. Instytut Wydawniczy 1976, 204 s. Biblioteka Myśli Współczesnej.

Praca znanego krytyka radzieckiego poświęcona telewizji jako środkowi przekazu o swoistych wymaganiach artystycznych. Książka stanowi... cenny dokument literacki odnotowujący stan wiedzy o telewizji na określonym etapie jej istnienia (ze wstępu).

TEATR I FILM

Bartoszewicz B., Hausbrandt A. **IDZIEMY DO TEATRU**. Warszawa: Wydaw. Związkowe CRZZ 1966, 176 s. bibliogr.

W formie lekkiej, przyjemnej gawędy autorzy wprowadzają czytelników w problemy teatru,

a zwłaszcza odbioru sztuki scenicznej. Przeplatając swoje rozważania praktycznymi radami, operując anegdotą i dowcipem mówią m. in. o czynnikach określających profil artystyczny teatrów, roli krytyki w życiu teatru i widza, pozycji aktora w świecie współczesnym, różnicach między teatrem, filmem i telewizją oraz ich wzajemnym oddziaływaniu. Bardzo interesująca lektura dla wszystkich (k. druk.).

Helman A. Z **TAJEMNIC X MUZY**. Warszawa: Wydaw. Związkowe CRZZ 1968, 157 s. il. portr.

Książka o charakterze przewodnika po współczesnej kinematografii wprowadza w problemy sztuki filmowej. Autorka stara się dać odpowiedź na pytanie, co to jest film, ukazując jego źródła i tradycje oraz drogi rozwoju. Omawia rolę techniki, kamery i montażu w tworzeniu obrazu zarówno dokumentalnego, jak i kreacyjnego, przedstawia środki ekspresji i ujęcia stosowane we współczesnym filmie. Tematem dalszych rozważań jest ewolucja poglądów na rolę aktora, reżysera i scenografa w tworzeniu filmu. Indeks nazwisk i indeks filmów (k. druk.).

IZABELLA STACHELSKA

Nowe książki dla dzieci i młodzieży

Z nowości wydawniczych maja 1978 r. najłatwiejsza jest książeczka **WIERY BADALSKIEJ Pocztówka z podróży** (1978 NK, zł 20), z „tekturowej” serii, zawierająca jeden, bogato zilustrowany wierszyk o Egipcie i Nilu, znad którego przyleciały wiosną do Polski bociany. Nadaje się do głośnego czytania przedszkolakom i dla najmłodszych początkujących czytelników. Poziom I, dział N.

Miasteczko nad morzem RYSZARDA MARKA GROŃSKIEGO (1978 NK, zł 35) to pozycja wydana w serii „Moje książeczki”, napisana prozą, krótka historia pure nonsensowa, o mieszkańcach nadmorskiej miejscowości letniskowej, którzy musieli sami szumieć, bo morze zamilkło. Tekst uzupełniony jest kolorowymi obrazkami Dudzińskiego („Dudli” ze „Szpilek”), równie oryginalnymi. Poziom I, dział N.

Odrzucimy książeczkę **ANNY CHODOROWSKIEJ** z ilustracjami Butenki. **Zapraszamy cię do zabawy w statek** (1978 KAW, bo wprawdzie jest dobra, pomyślowa i zabawna, ale dla indywidualnego

użytkownika (do wycinania, klejenia, książeczka-zabawka).

Dla dzieci czytających już dość sprawnie przeznaczona jest uroczą książeczką **MARII TERLIKOWSKIEJ Dwa koty i pies trzeci** (1978 KAW, zł 25), 9 historyjek o przygodach trójki zabawnych bohaterów jednego z popularnych telewizyjnych seriali z „dobranocny” dla dzieci młodszych, z bardzo dobrymi ilustracjami Adama Kiliana. Szkoda, że okładka miękka! Poziom I, dział N.

Dla dzieci około 9—11-letnich warto kupić książeczkę **Okaryna i inne opowiadania** (1977 KAW, zł 36), zbiorok 5 współczesnych, łatwych opowiadań polskich autorów: Hanny Januszeckiej, Joanny Pollakówny, Miry Michałowskiej, Jadwigi Korczakowskiej i Piotra Kordy. Wszystkie opowiadania są dobre i ciekawe. Poruszają, w sposób przemawiający do wyobraźni i sumień, różne problemy związane z przyjaźnią, pomocą wzajemną, marzeniami i przeżyciami dzieci. Poziom II, dział Op.

Dla dzieci w wieku 10—14 lat mamy trzy nowe książki, dwie z nich o tematyce przyrodniczej. **Jelonek RONNI JO ELSENDOORM** (1978 NK, zł 18) to powieść autorki holenderskiej, o jelonku urodzonym w lesie i uczącym się walki o byt, w ciągu pierwszego roku życia. Książka jest gorsza literacko i mniej ciekawa od powieści przyrodniczych Curwooda czy Thompsona Setona, zawiera też trochę błędów rzeczowych (z punktu widzenia zoologii), ale może spodobać się dzieciom lubiącym książki o zwierzętach. Poziom III, dział Z.

Warszawiacy, mieszkańcy stolicy, to nie tylko ludzie. Bohaterowie nowej książki

JANA EDWARDA KUCHARSKIEGO *Warszawiacy* (1978 NK, z1 27) to dzikie zwierzęta zaobserwowane przez autora, przy różnych okazjach, na terenie Warszawy. Są wśród nich dzikie kaczki czy wiewiórki zamieszkujące Łazienki i innych parkach, są szpaki, synogarlice, sikorki, a także np. zając czy lis, spotkany na peryferiach, a nawet kuna-kamionka, zwierzę bardzo płochliwe i dzikie, która mieszkała sobie wśród zakamarków przy ul. Złotej, dopóki nie przejechał jej samochód. Książka składa się z 20 krótkich opowiadań o tych zwierzętach-warszawiakach. Napisana i wydana bardzo ładnie, zainteresuje 10—14-letnich miłośników przyrody. Poziom III, dział Z.

Książka INNY CHRYSTENKO *Nastusia* (1978 „Iskry”, z1 24), tłumaczona z ukraińskiego, to powieść o przygodach 10-letniej sierotki, bardzo dzielnej dziewczynki, która w burzliwych latach 1917—1918 bierze czynny udział w rewolucyjnej walce Armii Czerwonej na Ukrainie, jest zwiadowczynią, konspiratorką, kurierką, pomocnicą dorosłych bojowników-rewolucjonistów. Powieść jest żywo napisana, ciekawa, łatwa, ma szczęśliwe zakończenie, dostępna jest dla dzieci około 10—13 letnich. Poziom III, dział H.

Odrzucimy natomiast przeznaczoną również dla dzieci w tym wieku książeczkę RYSZARDA LISKOWACKIEGO *Historia dłuższa niż wojna*. Tom I. *Kto zdobył sztandar* (1978 Wyd. Pozn., z1 8), o przygodach warszawskich chłopców w czasie II wojny światowej. Ma to być serial, 5 zeszytów, w miękkich (a zadrukowanych, więc nie do oprawy) okładkach. Złe doświadczenia biblioteczne z serialami (które często trudno skompletować, a czasem wydawane są w zółwym tempie i latami czeka się na ciąg dalszy) skłaniają nas do wstrzymania się z zakupem do czasu, gdy książka ukaże się na raz, w całości, co zazwyczaj następuje przy drugim wydaniu.

Dla młodzieży starszej, korzystającej z książek zaliczonych do IV poziomu, ukazało się kilka nowości. Akcja nowej powieści EWY NOWACKIEJ *Kilka miesięcy, całe życie* (1978 NK, z1 18) rozgrywa się współcześnie. Bohater, Piotrek ukończył VI klasę i spędza wakacje u dziadka, wdowca, zamiłowanego sadownika, dokąd podróżujący chłopca co roku rodzice, wyjeżdżający na wycieczki zagraniczne. Dziadek radzi sobie ze swym małym gospodarstwem z pomocą sąsiadki, również wdowy, ma nawet plany matrymonialne z nią związane. Natomiast rodzice Piotra pragną sprzedać domek i ogród dziadka, a kupić sobie samochód, twierdzą że dziadek wymaga opieki i trzeba go wziąć do miasta. Tak też w końcu się dzieje. Dziadek, jak stare drzewo wyrwane z korzeniami, asycha po trochu w miejskim mieszkaniu.

Książka jest ciekawa, dobrze napisana, refleksyjna, o wymowie wychowawczej. Skłoni młodych czytelników, około 12—15-letnich, do zastanowienia się nad sprawami ludzi starych, często krzywdzonych przez młodych egoistów, którzy łatwo znajdują usprawiedliwienie dla swoich zachcianek. Poziom IV, dział P.

Wynalazek (1978 NK, z1 20) to nowa książka MACIEJA KUCZYŃSKIEGO, który przyzwyczaił już nas do tego, że pisze świetnie i również dobrze radzi sobie z wszelkimi tematami i gatunkami literackimi (jest autorem utworów przygodowych, satyrycznych, sensacyjnych, fantastycznonaukowych, baśniowych i popularnonaukowych). Jego nowa książka również nie sprawia zawodu. Jest to współczesna powieść dla młodzieży, psychologiczno-obyczajowa, o elementach fantastyki naukowej. Jej młodzi bohaterowie-nastolatki są interesujący i sympatyczni, ambitni i przedsiębiorczy, fabuła jest ciekawa, akcja żywa, rozgrywająca się w dobrym tempie, problematyka ważka — odpowiedzialność, przyjaźń, pomoc i solidarność koleżeńska. Świetna książka dla dziewcząt i chłopców około 13—16-letnich, warto ją kupić i oprawić. Poziom IV, dział P.

Książka autora (autorki?) o pseudonimie BAPTISTE pt. *Wakacje we Francji* (1978 NK, z1 25), przełożona z francuskiego, zainteresuje młodzież (zwłaszcza dziewczęta) od około 14 lat. Ma spore walory wychowawcze i pewne wartości poznawcze oraz — co dla czytelników najważniejsze — rozrywkowe, jest mianowicie ciekawa, miejscami wzbudzająca, nie pozbawiona też elementów humoru. Rzecz dzieje się w czasie wakacji, w letniskowej siedzibie sympatycznej rodziny francuskiej, w której prócz kilkorga młodych domowników przebywa też nastolatka-Angielka, zaproszona w ramach wymiany przez Francuzkę, z którą korespondowała i którą gościła u siebie, w Anglii, rok wcześniej. Przeżycia tej grupy młodzieży są dosyć urozmaicone (między innymi — tajemnicza sąsiadka, pierwsza miłość itd.), książkę czyta się lekko i z zainteresowaniem. Poziom IV, dział P.

Z kolei — nowości popularnonaukowe.

— WIESŁAWA GROCHOLA *Twarze w zbliżeniu* (1978 NK, z1 25) — kolejna pozycja serii „Bij się z myślami”, zbiorek 14 współczesnych reportaży ukazujących sylwetki interesujących ludzi. Dla starszej młodzieży, powyżej 14 lat. Klasyfikacja 30.

— Poszczególne tomy „Małego słownika zoologicznego” Wiedzy Powszechnej, wydawane dotychczas, były pracami zbiorowymi, katalogowanymi pod hasłem tytułowym. Najnowszy tom, o gadach i płazach, ma autora — jest nim WŁODZIMIERZ JUSZCZYK. *Mały słownik zoolo-*

giczy. Gady i płazy (1978 WP, zł 70 sama książka, zł 115 książka plus 6 slajdów i pocztówka dźwiękowa z głosami zwierząt) opracowany jest i wydany w tej samej formie edytorskiej i w takim samym układzie materiału jak poprzednie tomy. Dobra pozycja do księgozbioru podręcznego. Klasyfikacja 59 (03).

— JAN GRZEGORZ **Rafy Koralowe** (1978 NK, zł 15) — nieduża, ale ładnie zilustrowana (przez B. Zieleńca) książka na temat koralowców i wytwarzanych przez nie raf. Dla dzieci i młodzieży. Klasyfikacja 59.

— JERZY ŁAWICKI **Jak się robi samochód** (1978 NK, zł 22 — łatwa, kolorowo ilustrowana książeczka dla 10—11 letnich miłośników motoryzacji. Klasyfikacja 629.1.

— TADEUSZ MALINOWSKI **Mistrzowie walki powietrznej** (1977 KAW, zł 14) — kolejny tomik serii „Miniatury lotnicze”, poświęcony tym razem współczesnym samolotom myśliwskim Wojsk Obrony Powietrznej Kraju i rozgrywanym przez ich załogi (corocznie) zawodom o tytuł mistrzowski. Ciekawa pozycja dla zainteresowanych lotnictwem dzieci i młodzieży. Klasyfikacja 629.7.

— Książeczki JERZEGO HOŁUBCA **Historia lampy** (1977 KAW, zł 20) oraz TERESY MIELNICZUK i BOHDANA GRZEGORZEWSKIEGO **Historia ramy do obrazu** (1977 KAW, zł 20) to następne pozycje

serii „ABC — Sztuka zdobnicza — Przedmioty i sprzęty”, ukazującej historię zdobnictwa w różnych dziedzinach rzemiosła artystycznego, dla czytelników zainteresowanych sztuką. Klasyfikacja 74.

— **Piękna nasza Polska cała** (1978 COMUK, zł 35) — skromna ale pożyteczna książeczka, śpiewnik dla dzieci i młodzieży, duży zbiór różnych piosenek (teksty i nuty), starych (np. Konopnickiej z muzyką Noskowskiego) i nowych, ludowych, harcerskich, masowych. Klasyfikacja 78.

— ZBIGNIEW STOLAREK **Kraj jak wielkie „S”** (1978 KAW, zł 35) — kolejna pozycja serii krajoznawczej ilustrowanej znaczkami pocztowymi, poświęcona tym razem Wietnamowi. Klasyfikacja 915.97:656 dział 91.

— Do podręcznego księgozbioru bibliotekarza pracującego z czytelnikiem dziecięcym warto kupić następną część pracy zbiorowej (każdy okres opracowuje inny autor) na temat literatury dla dzieci, książkę STANISŁAWA FRYCIE **Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945—1970**. Tom 1. Proza (1978 WSiP, zł 80). Treść ma układ systematyczno-zagadnieniowy, zawiera omówienie poszczególnych rodzajów powieści, omówienie ogólne oraz wybór biogramów pisarzy, a także duży wybór prac krytycznych siedmiu autorów-krytyków literatury dla dzieci i młodzieży. Tekst uzupełniają indeksy i ilustracje.

Słowo wiatr

Pismo grunt

Wędrowanie

bez końca

W czerwcu 1955 r. ekspozycja radzieckich geologów, kierowana przez Jurijsa Chabarina, odkryła w dalekiej Jakucji złoża rudy diamentowej, którym nadano nazwę Mir. W miejscu znaleziska powstało z kolei miasto Mirnyj, gdzie polska dziennikarka, Hanna Krall, usłyszała „dziwny” toast, wzniesiony przez dziewczynę imieniem Lubba: *Za bezkonieczność pustieszestwie* — „za wędrowanie bez końca”.

Hanna Krall przebywała w ZSRR ponad trzy lata jako reporterka tygodnika „Poltika”. Trzy lata dla poznania kraju i lu-

dzi to dużo i mało: można w tym czasie poczynić tysiące pobieżnych obserwacji albo np. zahaczyć tylko o jeden problem, wystarczająco złożony, aby uczciwy badacz ograniczył się do zasygnalizowania jego wielorakich aspektów. Hanna Krall poszła tym drugim tropem i wydała niewielką książeczkę pt. *Dojrzałość dostępna dla wszystkich* (1977, KAW, seria „Szcześliwa siódemka”). Śmiało i niebanalnie mówi w niej o paru sprawach ważnych dziś pod każdą szerokością geograficzną.

Wiele miejsca w jej relacji zajmuje Syberia, „której przyszłość zdecydowanie o przyszłości całego Związku Radzieckiego”, ponieważ ma ona „wszystko, co stworzyła przyroda (jak mówią Sybiracy — całą tablicę Mendelejewa) [...] Stawia to Syberię w wyjątkowej sytuacji w skali całego świata”.

Rzecz oczywista, że wyjątkowa sytuacja gospodarcza wymaga ściągnięcia tu wyjątkowych ludzi. Na Syberii potrzeba jest wielu ludzi młodych, zdolnych, wytrwałych, pracowników wszelkich specjalności. I tutaj dochodzi do głosu prawdziwa pasja reporterki: pragnienie rozszyfrowania podstaw, dążeń, ambicji młodzieży radzieckiej w ogóle, a syberyjskiej przede wszystkim,

z uwagi na specyfikę tamtejszych warunków.

Żeby sytuacja była jasna: w ZSRR, w wyniku obowiązku powszechnego średniego nauczania, młodzież rozpoczynając pracę zawodową ma już za sobą maturę. Przytłaczająca większość maturzystów ubiega się o przyjęcie na studia wyższe, ze względu jednak na ograniczoną ilość miejsc — wielu podejmuje pracę fizyczną.

Sposób na prace

Ci młodzi maturzyści, o rozbudzonych zainteresowaniach i ambicjach, mogą wcale nieźle zarabiać i w rozsądnym wymiarze czasu uzyskać standard życiowy, nieosiągalny jeszcze dla ich rodziców (nie darmo starsza generacja mawia: „Młodzi i już tyle chcą, już myślą, że im się Bóg wie co należy”). Teoretycznie powinni być zadowoleni. faktycznie:

Robotnik z maturą – pisze Hanna Krall – różni się dość zasadniczo od robotnika bez matury. Ma określone upodobania i nawyki, które wyniósł ze szkoły, z tych czasów jeszcze, gdy chodził do koleżanek naukowych i na koncerty, na które troskliwa mama kupiła mu abonament, i na kursy języków obcych [...]. I wcale nie zamierza z tych nawyków rezygnować. Na odwrót. Pragnie sobie stworzyć jakąś egzystencję intelektualną, która pozwoli mu częściowo choćby zaspokoić rozbudzone przez szkołę aspiracje.

Dla realizowania rzeczowej egzystencji intelektualnej nie wystarczy uczestnictwo w klubach literackich i artystycznych, doskazywanie się na kursach i seminariach organizowanych poza czasem pracy. Człowiek myślący, a otakim tu mowa, nie umie i nie chce dzielić dnia oraz własnej osobowości na dwie różne połowy: jedną nastawioną na automatyczne wykonywanie czynności programowanych przez maszyny i taśmy produkcyjne, drugą — na tworząc pracę szarych komórek. Czini co innego — wartość pracy zawodowej zaczyna mierzyć możliwościami własnego wpływu na jej bieg i wyniki. Jeśli mu się rachunek nie sprawdza — albo pracuje bez satysfakcji, albo szuka sobie innego zajęcia. Autorka cytowanej książki tak to ujmie:

Strapienia z młodymi, wykształconymi, z lekka znudzonymi robotnikami nie są bynajmniej udziałem przemysłu radzieckiego jedynie. Ro-
wieśników Kapitoliu Korolewej i jej kolegów
spotkałam i w szwedzkich zakładach samocho-
dowych Volvo; równie inteligentnych, wykształ-
conych i narzekających na zbyt monotonną
pracę [...] Gdybyśmy zaczęli jeszcze parę
lat, to nasze fabryki byłyby zupełnie puste —
mówi mi pan Chrystian Nedstroem, jeden z
kierowników fabryki w Kalmarsze. — Dlatego
musieliśmy zapytać ich: Co wam się właściwie
u nas nie podoba? — Nie podoba im się taśma,
odparli, a zwłaszcza monotonia pracy rozczło-
kowanej przez taśmę. Drażni ich hałas, tłum,
wielka fabryczna hala, właściwie — wszystko
ich w tym wielkoprzemysłowym, nowoczesnym
zakładzie denerwuje.

Rezultat? — Dyrekcja Volvo zrezygnowała z taśmy. Pracę zorganizowano tak, iż szeregiem operacji kierują sami robotnicy, i to ze swobodą manewru, obwarowaną jedynie zadowalającym efektem finalnym. Wykonują czynności znacznie bardziej skomplikowane niż poprzednio i... są zadowoleni.

Podobny efekt dały badania socjologiczne w zakładach lamp elektronowych „Świetlana” w Leningradzie. Wydajność pracy wzrosła, kiedy robotnikom powierzono pracę trudniejszą niż poprzednio, lecz mobilizującą uwagę i pozostawiającą margines dla osobistej ingerencji:

Majstrowie zakładów „Światłana” wyznali mi, że cała ta historia zaskoczyła ich: nigdy nie myśleli, że trudniejszą robotę człowiek może woleć od łatwiejszej i że szybciej przy niej pracuje.

No cóż, że człowiek nie maszyna, wiedziliśmy zawsze, a teraz wiemy jeszcze i to, iż pozycja „dodatku” do maszyny absolutnie nie leży w jego naturze. Z różnych sposobów na dobrą pracę najlepszy okazuje się ten, który pozwala spełnić przynajmniej niektóre z warunków, wiążących wielu młodych z twardym syberyjskim gruntem. Hanna Krall wymienia je w takiej kolejności:

- po pierwsze – nienawiść do nudy, banału,
 tradycyjnych metod i utartych dróg;
 po drugie – pragnienie tworzenia czegoś no-
 wego, czegoś od początku;
 po trzecie – odwaga tworzenia;
 po czwarte; – wyobraźnia, która podsuwa im
 najśmielsze, najbardziej ryzykowne wizje;
 po piątę – energia, z jaką urzeczywistniają
 swe zamysły...

Sposób na życie

Kiedy piszę o Syberii, o młodości, o odważnym kształtowaniu własnego losu, nie mogę ominąć postaci Wasilija Szukszyna. Obecnie wiele się o Szukszynie pisze i mówi, wyświetla jego filmy, wystawia sztuki, telewizja przygotowuje pełny Szukszynowski cykl. Powodem tego szczególniejszego zainteresowania jest z pewnością w jakiejś mierze legendotwórcza siła krótkiego a nieprzeciętnego życia (zmarł w r. 1974 mając 43 lata), ale nie tylko i nie przede wszystkim. Wydaje się, że znacznie silniej działa co innego: przemawiające z literatury i ekranu uparte dochodzenie sensu i wartości życia, bliskie wielu jego rówieśnikom. W „Miesięczniku Literackim” (nr 12 z r. 1977) ukazał się obszerny szkic o Szukszynie pióra Edwarda Pawlaka. Przytaczam wybrane fragmenty:

Był chłopcem z dalekiej altajskiej wsi Srostki nad burzliwą rzeką Katunia [...]. Wcześniej usamodzielniał się; od szesnastego roku życia pracował ciężko w różnych zawodach: najpierw w kotłowni, a potem na budowach w Kaluzie i Włodzimierzu. Uczył się w technikum samochodowym, służył we flocie, potem był ślusarzem, a następnie nauczycielem w wiejskiej szkole wieczorowej [...]. W roku 1954 dwudziestoletniemu nauczyciel rzucił nagle wszystko i nie znając nikogo, przyjechał do Moskwy, pragnąc dostać się do Instytutu Literackiego. Nie przyjęto go jednak, dobiła się przeto do WGIK-u (Wschwzgiawkowie Instytut Sztuki Filmowej), i przedsięwzięcie to udało się. Szukszyn zaczyna studia pod okiem nie byle kogo, bo samego Michaila Romma, wykazując od początku wybitny talent aktorski [...]. W roku 1963 ukazuje się pierwsza książka Szukszyna, tomik opowiadań *Wstąpił ludzie*, w rok później można oglądać na ekranach jego debiut reżyserski *Jest taki chłopak*, który przynosi mu wiele cennych nagród festiwalowych. m.in. w Wenecji.

Znamy Szukszyna jako aktora (m.in. rola Jegora w *Kalinie Czerwonej*, Pieti w *Oni*

walczylzy za ojczyznę), jako reżysera, dramaturga, pisarza (*Rodzina Lubawinów*, *Rozmowy przy jasnym księżycu*, opowiadania w zbiorowym tomie pisarzy radzieckich *Wezbrany nurt*). Interesowali go ludzie o skromnej pozycji i bogatym wewnętrznym życiu, o tzw. potocznie trudnych charakterach, nie pogodzeni z zakłamaniami, łatwizną, dorabianiem się cudzym kosztem.

Szukszyn — pisze Pawlak — ze wstrętem odnosił się do ludzkiej głupoty, pozerstwa i pychy, okrucieństwa i braku zrozumienia dla drugiego człowieka, gniewem napawało go życie lekkie i próżne, na czyjs rachunek, brak uczuć i tzw. chłodne rozumowanie, kalkulacja, fałsz i niesprawiedliwość, poczucie własnej ważności.

W ostatnim wywiadzie, jakiego udzielił, powiedział m.in.:

Czuje sam, że jestem w pewnym sensie uwięziony. A tymczasem trzeba szukać nowych dróg. Potrzebne mi są widocznie nowe siły i większa odwaga oraz mądrość, aby trafniej ukazywać całą głębię i złożoność życia. Tak to wygląda i nic tu więcej dodać nie mogę. Trzeba po prostu wkroczyć na tę drogę.

I to mówi człowiek, któremu wielu mogłoby pozazdrościć, o którym łatwo jest powiedzieć, że mu się powiodło. Powodzenie — jak się okazuje — jest rzeczą względną, w każdym razie jako miara zadowolenia z samego siebie.

Przykład nie jest odosobniony. Tygodnik „Kultura” (nr 5 z 29 I 1978) opublikował interesujący wywiad z prof. Włodzimierzem Zawadzkim (z Instytutu Fizyki PAN), którego amerykański fizyk Evan Kane nazwał żartobliwie „Ensteinem fizyki półprzewodników”. Profesor Zawadzki nie ukończył jeszcze czterdziestki, zrobił błyskawiczną karierę, liczy się w międzynarodowej nauce, niedawno otrzymał nagrodę im. Marii Skłodowskiej-Curie, wręczaną fizykom co dwa lata. Znowu sukcesy i znowu zaskakująca w zestawieniu z nimi wypowiedź Profesora:

Kiedys wyobrażałem sobie, że będąc dobrym fizykiem automatycznie załatwiam sobie wszystkie problemy. Otóż nie jest to prawda: fizyka jest mi w stanie załatwić fizykę i nic więcej.

I dalej:

Obawiam się, że będzie we mnie rosnąć poczucie niedosytu. Tak mi się chwilami wydaje, i to coraz częściej. Wróciłem znowu do punktu wyjścia: przyspieszyć, czy ustabilizować się? Dotychczas przyspieszałem: po studiach, po doktoracie, po habilitacji. I ciągle nie wiem, co jest najważniejsze. Przez te wszystkie lata rozumiałem tylko tyle, że samą fizyką człowiek nie żyje.

Tak w jednym, jak i w drugim przypadku rozległe horyzonty myślowe prowadzą do stawiania sobie najtrudniejszego pytania: o sposób na mądre życie. „Myślenie ma kolosalną przyszłość” i myślenie jest kolosalnym wrogiem samozadowolenia. Pilnie potrzebne stają się cele i wzorce na miarę naszych skomplikowanych czasów.

Sposób na naukę

Prawdą jest, że młodzi zawsze dobijali się o własne prawdy w generalnych życiowych kwestiach, i jest także prawdą, że

po okresie buntowniczej negacji przychodzi pora na dojrzałą rozagę, kiedy to przywraca się wartość wielu pojęciom i metodom praktykowanym od pokoleń, wzbogacając je o zasady i formy wynikające z ducha czasu. Trwająca jak świat światem walka starego z nowym nie jest więc niczym zaskakującym, z poprawką jedynie na problemy związane z wyjątkowo dziś gwałtownym tempem przemian. Żyjąc pod hasłem: spiesz się, bo inni wyprzedzą cię — na uczelni, w pracy, w konkurencji o stanowisko, pozycję społeczną czy prestiż zawodowy, brakuje oddechu na refleksję, jakiej domaga się nurtujące każdego części lub rzadziej pytanie o perspektywiczny sens owego pośpiechu.

W tym kontekście coraz większa odpowiedzialność spoczywa na wszystkich wychowawcach, od nauczycieli po bibliotekarzy, od profesorów wyższych uczelni po intelektualistów, do których należy udostępnianie młodszemu własnej wiedzy i wskazywanie źródeł czerpania nauki. I to zresztą nie jest nowością: tradycje wychowawcze w naszym kraju są bowiem nader dawne, trwałe i głębokie.

Jeśli ktoś zechce sięgnąć bodaj po książkę *Twórcy nowoczesnego bibliotekarstwa polskiego* (Ossolineum 1974) odnajdzie w niej bibliotekarzy — organizatorów kultury i wychowawców, których charaktery, umiejętności i zdolność perspektywicznego myślenia dobrze przysłużyły się kolejnym generacjom w odnajdywaniu prawidłowych drogowskazów na wytyczanej przez nich drodze.

Profesor Helena Orsza-Radlińska (1879—1954), działaczka oświatowa, pedagog, historyk oświaty, jedna z czołowych współtwórczyń ruchu bibliotekarskiego, rozpoczęła działalność w okresie zaborów, zakończyła ją w Polsce Ludowej. Odmienności okresów historycznych nie zaważyła po dziś dzień na aktualności jej licznych prac, z przyczyny, o której w szkicu poświęconym prof. Radlińskiej tak pisze Zofia Hryniewicz:

Najważniejszym celem jej działalności było wychowanie człowieka, wyzwolenie w nim sił twórczych w każdej wykonywanej pracy. Głębokim zainteresowaniem było badanie wzajemnego oddziaływania i wpływów środowiska społecznego i jednostki.

Wanda Dąbrowska (1884—1974), bibliotekarz, bibliograf, oświatowiec w latach 1929—1939 kierowniczką Poradni Bibliotecznej przy warszawskim Kole Związku Bibliotekarzy Polskich, prowadzącej m.in. — w skali całego kraju — działalność służącą podnoszeniu kwalifikacji bibliotekarzy i instruktorów oświaty, konsekwentnie wychodziła na przeciw nowym czasom. Podczas okupacji, konkretnie w r. 1944, na zamówienie konspiracyjnego Ludowego Instytutu Oświaty i Kultury (LIOK) napisała pod pseudonimem „Jan Dewan” broszurę *Walka o książkę*, wydaną tuż przed Powstaniem. Władysław Bartoszewski, który

opatrzył wstępem pierwsze jej powojenne wydanie (Stow. Bibliotekarzy Polskich 1968), stwierdza tam m.in.:

Broszura *Walka o książkę* jest więc tylko jednym z licznych przejawów kilkudziesięcioletniej służby Autorki sprawie czytelnictwa, przejawów jednak specjalnie znamiennych dla postawy inteligencji polskiej, która w najczarniejszych latach naszych dziejów myślała twórczo o realnych potrzebach przyszłości.

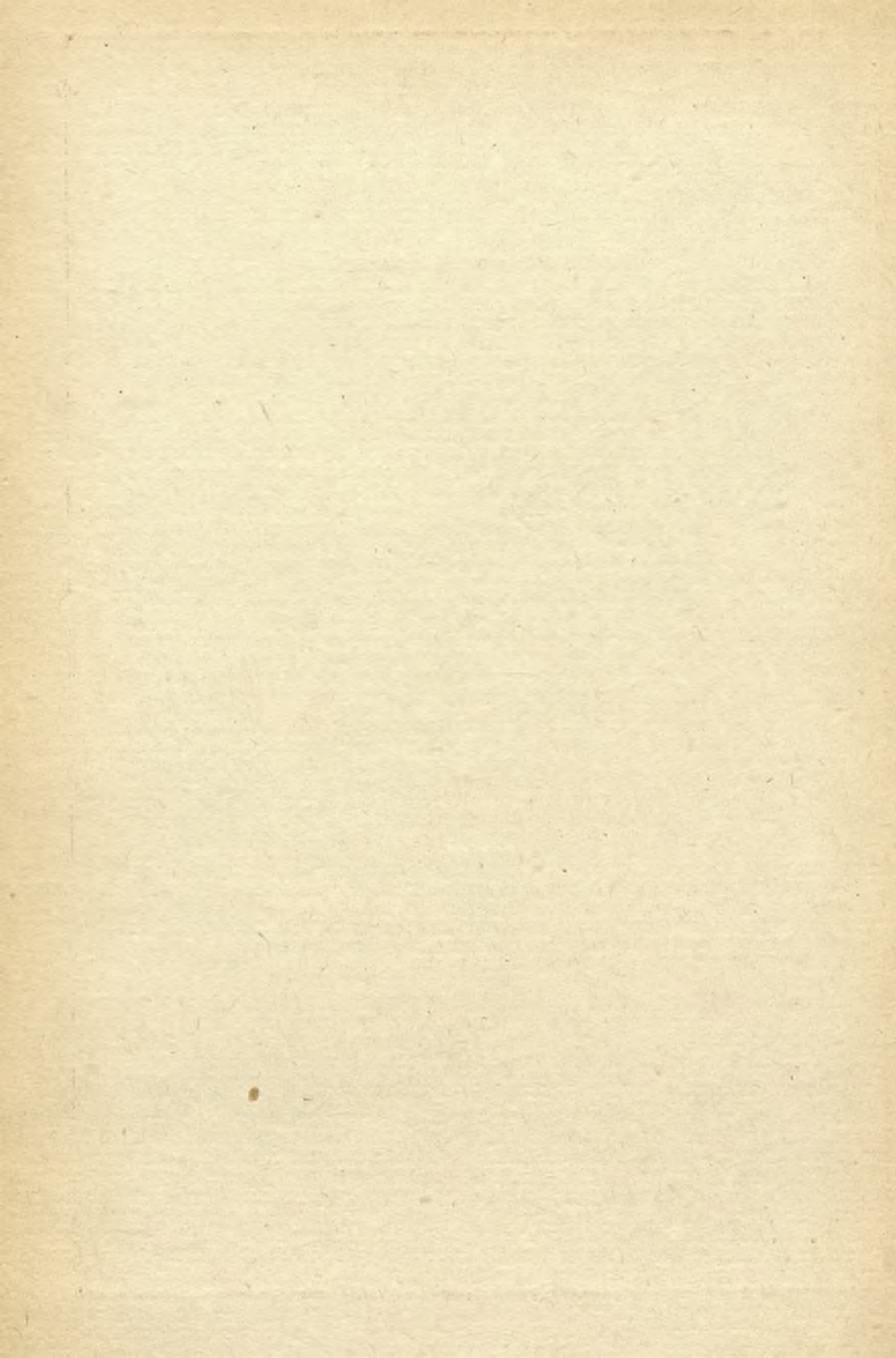
Nie jest trudno mnożyć nazwiska uczonych, pedagogów, wychowawców, którzy skutecznie troszczyli się o wyzwolenie w swoich wychowankach sił twórczych. Ustalając programy w ramach własnych specjalności, przyjmowali jako wspólny mianownik pragnienie pobudzenia do stałego pogłębiania wiedzy, do konfrontowania różnych poglądów i wyciągania samodzielnych wniosków. Wydaje się, że są to najlepsze sposoby przygotowywania umysłów i charakterów do wyboru właściwego modelu życia.

Historia nauki polskiej zawiera prawdziwe bogactwo wątków i przykładów osobowych, których znajomość i przymierzenie do bieżącej rzeczywistości pomaga wycią-

gnąć z tradycji wnioski aktualne na dziś. Pisząc to, sygnalizuję ukończenie prac nad ważnym dziełem, jakim jest *Historia nauki polskiej*, przygotowana pod redakcją prof. Bogdana Suchodolskiego (wyd. Zakład Historii i Techniki PAN, Ossolineum 1970—1977). Gorąco polecam też zapoznanie się z wnikliwym omówieniem tej publikacji przez Macieja Iłowieckiego, który w szkicu pt. *Okręt na oceanie nauki* („Polityka” nr 5 z 4 II 1978) tak precyzuje dawne, a wciąż godne szacunku tradycje nauki polskiej:

- Ścisły zawsze związek z dziejami narodu.
- Poczucie się do obowiązku najpełniejszego uczestniczenia w życiu kraju i odpowiedzialności za jego losy, wierność hasłu służby społecznej.
- Otwartość i tolerancja wobec odmiennych poglądów, koncepcji, idei i wobec ludzi, którzy takie odmienne idee głosili, przywiązywanie ogromnej wagi do swobody myśli.
- Zawsze ścisłe i podtrzymywane związki z nauką światową.
- Wielowątkowość i różnorodność własnych idei i poczynañ.

abe

REDAGUJĄ
AP JW

OSTATNIA STRONA

NIE STOWARZYSZONA

BANK URLOPOWYCH POMYSŁÓW

Lato — czas urlopów, pora wydłużenia łańcucha, okazja do skubnięcia trawy w innym końcu łąki, krótka przerwa na wytarcie potu, marna imitacja dziecięcej swobody i beztroski...

Różnie z tymi urloпами bywa, nigdy nie wiadomo, gdzie łatwiej wypocząć — na urlopie od pracy, czy w pracy od urlopu. Nigdy nie wiadomo, gdzie traci się więcej zdrowia... Jedno jest pewne: zgodnie z odkryciami nowoczesnej psychologii człowiek nie umie dostosować się do jedności czasu, miejsca i akcji — w pracy myśli o urlopie, podczas urlopu o pracy. Urlop dostarcza więcej nowych pomysłów, którymi należy sobie ułatwiać, ulepszać i uprzyjemniać pracę.

Wychodząc naprzeciw społecznemu zapotrzebowaniu ogłaszamy otwarcie Banku Urlopowych Pomysłów, który — za pośrednictwem „Ostatniej Strony” — będzie służył cennej idei popularyzowania racjonalizatorskich wniosków.

Czekamy na propozycje, a dziś urlopowe obserwacje i pomysł kol. J. W. z Warszawy.

„Urlop spędziłem w uroczym nadmorskim zakątku, w miejscu nie skażonym totalną turystyką motoryzacyjno-tranzystorową. Do najbliższego przystanku PKS — trzy kilometry wplaw, do najbliższego sklepu („Nieczynne z powodu urlopu”) — pięć kilometrów, do morza — kilometr, a tuż przed plażą ogrodzenie i tabliczka — „Teren zamknięty. Wstęp pod karą administracyjną wzbroniony”. Wstępowałem więc — jak wszyscy — pod ogrodzeniem, bo była to najkrótsza droga (3 km), do lokalu „Zacisze”. Głośny w okolicy lokal „Zacisze” należał do obiektu pod nazwą Dom Kultury, gdzie działała jeszcze sekcja przeciwalkoholowa, klub turystyki wysokogórskiej i biblioteka, a w piwnicy nieoficjalnie kasyno gry w oczko — wszystko pod jednym dachem i fachowym kierownictwem Józefa Gładko. Ponieważ w ostrym i zdrowym nadmorskim powietrzu można wypić litr na głowę, stałem się bywalcem niezapomnianych dancingów w „Zaciszu”. I właśnie wtedy zauważyłem, że interesy biblioteki wcale nie zagrażają interesom lokalu gastronomicznego, a przy dobrej organizacji obie placówki mogą się nawet świetnie dopełniać. W związku z tym uważam, że wszystkie biblioteki powinny pogłębić się o działalność rozrywkowo-gastronomiczną, nawiązać współpracę z odpowiednimi oddziałami Estrady i Pargartu, ożywić ponure mury, wstrząsnąć zastygłymi w intelektualnym paraliżu czytelnikami.

Recitale piosenkarskie, kabaret, tancerki, kelnerki w bezszelestnych, niekrepujących strojach topless, kulturalny alkoholik do konsumpcji, coś do popicia, kącik do tańczenia... itp. zwielałoby liczbę czytelników, spopularyzują książkę w szerokich kręgach społeczeństwa, a bibliotekarzom dostarczą niewymiernej satysfakcji zawodowej, potwierdzonej pochwałami i nagrodami z rąk SBP”.

